

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI**

**1927–1935 ARASI (III. ve IV. Dönem) TBMM KAYSERİ
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ**

**Hazırlayan
Hüseyin ARSLAN**

**Danışman
Doç. Dr. Serdar SAKİN**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2016
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI**

**1927–1935 ARASI (III. ve IV. Dönem) TBMM KAYSERİ
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Hüseyin ARSLAN**

**Danışman
Doç. Dr. Serdar SAKİN**

**Temmuz 2016
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İsim – Soyisim:

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) TBMM Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitüleri Tez Hazırlama ve Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Hüseyin ARSLAN

Danışman
Doç. Dr. Serdar SAKİN

Tarih Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Hasan Ali ŞAHİN

ONAY:

Doç. Dr. Serdar Sakin danışmanlığında **Hüseyin Arslan** tarafından hazırlanan “1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) TBMM Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri ” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

18 / 07 / 2016

(Tez savunma sınav tarihi yazılacaktır.)

JÜRİ:

Danışman: Doç. Dr. Serdar SAKİN

Üye: Yrd. Doç.Dr. Ayşe YANARDAĞ

Üye: Yrd. Doç.Dr. Erhan YOSKA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 22/07/2016 tarih ve/b..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

22. 07 2016

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Osmanlı İmparatorluğu'nda halkın yönetimdeki etkisi Tanzimat Dönemi'ne rastlamaktadır. Müslüman halkın seçimle ilk tanışması 1840 yılında sancaklarda kurulan Tahsis Meclisleri ile olmuştur. 1876 Anayasası gereği ilk defa genel seçimlere katılan Osmanlı toplumu bu seçme ve seçilme hakkını kurallara uygun olarak 1908 seçimlerinde yapmıştır. I.Meşrutiyet Dönemi beklentilerin tam olarak gerçekleşmemesi üzerine kısa sürmüştür. İstibdat Dönemi'nin ardından İttihat ve Terakki 1908'de Sultan Abdülhamit'e II. Meşrutiyet'i ilan ettirmiştir. Partilerin kuruluş, gelişme çabaları ve birbirleriyle aralarındaki mücadeleler Türk siyasal sistemine birçok tecrübe kazandırmış ve Cumhuriyet Döneminde çok partili siyasal sisteme geçişte önemli katkıları olmuştur. Mondros Ateşkesi ile Anadolu'ya yönelik planların uygulanmaya konması ile birlikte Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Büyük Millet Meclisi gibi bir yönetim unsuru ortaya çıkarılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı ile başlayan, genelge ve kongrelerle devam eden Türk Milli Mücadelesi; İstanbul'un İşgali ve Misakı Milli'nin onaylanması sonrası Mebusan Meclisi'nin dağıtılması üzerine yeni bir evreye girer. Gelişmeler üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın çalışmaları ile ülkede seçimler yenilenmiş, Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclis açılmıştır. Seçimin ardından 23 Nisan 1920'de yeni seçilen mebuslarla, İstanbul Mebusan Meclisi'nden gelen mebusların da katılımıyla Ankara'da toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kurtuluş Savaş'ını sonuca ulaştırmış, Anadolu'da yeni bir devlet unsuru ortaya çıkararak birçok yeniliği hayata geçirmiş ve çağdaş hayatı yapılandırmıştır. Kurulan yeni devletin temelleri bu dönemde atılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ürettiği yeniliklere III. ve IV. Dönem Kayseri milletvekillerinin de büyük katkıları olmuştur. Gerek III. Dönem, gerekse IV. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclislerinde yer alan bu milletvekilleri, ülkenin gelişimi için gerekli olan emek ve özveriye sunmaktan geri kalmamışlardır.

Bu araştırmada günümüze kadar çizgisinde devam eden Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yasama organı TBMM'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra köklü çalışmaların yapıldığı 1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Milletvekillerinin çalışmaları gerek Türkiye gerekse Kayseri için önem taşımaktadır.

Hazırlamış olduğum bu çalışma ile Kayseri siyasi tarihine katkıda bulunmayı amaçlamaktayım.

Tez çalışmam giriş ile birlikte III bölümden oluşmaktadır. I.Bölümde demokrasinin unsurlarından olan seçim ögesinden hareketle 1927–1935 yılları arasında yapılan 2 Eylül 1927 ile 25 Nisan 1931 Genel ve Kayseri İli Milletvekili Seçim Sonuçları incelenmiş, bu seçimlerin Kayseri’deki sonuçlarına ve etkilerine bakılmaya çalışılmıştır. II. Bölümde 1927 genel seçimleri sonrası III. Dönem (1927–1931) Kayseri’den TBMM’ye Milletvekili olarak gönderilen isimlerin özgeçmişleri ve siyasi faaliyetleri, III. bölümde ise 1931 genel seçimleri sonrası IV. Dönem (1931–1935) Kayseri’den TBMM’ye Milletvekili olarak gönderilen isimlerin özgeçmişleri ve siyasi faaliyetleri ile birlikte Kayseri’de 1927–1935 yılları arasında meydana gelen önemli siyasi olaylara yer verilmiştir.

Tez hazırlanma aşamasında TBMM Gizli Celse Zabıtları’ndan, TBMM Zabıt Cerideleri’nden, TBMM Arşivi’nden, Meclis Albümü’nden, çeşitli dergi ve gazetelerden, konu ile ilgili yazılmış hatıra ve tetkik eserlerden faydalanılmıştır. Kaynaklar doğrultusunda Kayseri halkının temsilcisi olarak TBMM’ye gönderilmiş olan vekillerin seçim bölgeleri için yürütmüş olduğu faaliyetler ve sonuçlarına yer vermeye çalışılmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda incelenen iki dönemde görev yapmış olan dokuz milletvekilinin bir kısmının TBMM’de etkin, bir kısmının ise etkisiz olarak çalışmalarını yürütmüş oldukları belirlenmiştir. Kayseri’de yaşanan olaylara belgeler ve dönemin yazılı basını dikkate alınarak bakılmaya çalışılmıştır.

Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı’nda her şeyden önce üniversite ve bölüme yeniden adaptasyonumda, gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimimde çalışmalarımı yönlendirmesinde, araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek gerek insani ilişkileri, gerekse düzen ve disiplini ile bizlere her zaman örnek olan danışman hocam Doç. Dr. Serdar SAKİN’e, yüksek lisans ders dönemindeki desteklerinden dolayı Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Mücahit ÖZÇELİK ve Yrd. Doç. Dr. Erhan YOSKA’ya, çalışmalarım süresince birçok fedakârlık gösterip beni destekleyerek her an

yanımda olan, yabancı dil özetı kısmında da yardımını esırgemeyen eşim Deniz, çocuklarım Orkun ve Doruk Arslan'a en derin duygularla teşekkür ederim.

Hüseyin ARSLAN

Kayseri Temmuz 2016

**1927–1935 ARASI (III. VE IV. DÖNEM) TBMM KAYSERİ
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ**

Hüseyin ARSLAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2016

Danışman: Doç. Dr. Serdar SAKİN

ÖZET

Bu araştırmada Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sonrası önemli inkılâpların yapıldığı 1927-1931 yılları ile birlikte Atatürk İlke ve İnkılâplarının halk tarafından daha da benimsendiği 1931-1935 döneminde hizmet etmiş III. Dönem ve IV. Dönem Kayseri milletvekilleri ve onların siyasi faaliyetleri incelenmiştir.

1927-1935 tarihlerini kapsayan III. ve IV. Dönemlerde TBMM'de, Kayseri'den toplam dokuz milletvekili görev yapmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın 29 Ağustos 1927 tarihli seçim bildirgesi üzerine yapılan ve 2 Eylül 1927 III. Dönem milletvekili seçimlerinde Kayseri'den Ahmet Hilmi Bey (Kalaç), Halit Mazhar Bey (Karakaya), Hasan Ferit Bey (Perker), Mustafa Reşit Bey (Özsoy) ve İsmail Hakkı Bey (Altan) milletvekili olarak seçilmişlerdir. 25 Nisan 1931'de yapılan IV. Dönem milletvekili seçimlerinde Kayseri'den Ahmet Hilmi Bey(Kalaç), Ahmet Tevfik Bey (Şatır), Osman Bey (Coşkun), Mustafa Reşit Bey (Özsoy) ve Sait Azmi Bey (Feyzioğlu) milletvekili olarak seçilmiştir.

Vekillerden Ahmet Hilmi Bey (Kalaç) I.-II.-III. ve IV. dönemler olmak üzere 4 kez, Halit Mazhar Bey (Karakaya) II. ve IV., Mustafa Reşit Bey(Özsoy) III. ve IV. dönemler olmak üzere 2 kez Kayseri Milletvekili olarak TBMM üyeliği yapmıştır.

Kayseri'yi temsil eden milletvekillerinden Ahmet Hilmi Bey (Kalaç), Hasan Ferit Bey (Perker), Sait Azmi Bey (Feyzioğlu) ve Ahmet Tevfik Bey (Şatır) aktif bir siyasi katılım faaliyeti göstermişlerdir. Bununla birlikte Halit Mazhar Bey (Karakaya), Osman Bey (Coşkun) ve Mustafa Reşit Bey (Özsoy) gibi milletvekilleri etkin bir siyasi faaliyette bulunmamışlardır. İsmail Hakkı Bey (Altan) ise TBMM'nin Üçüncü Dönemi'ne Kayseri milletvekili olarak seçilmiş; fakat vefat etmesi nedeniyle Meclis'e

katılamamıştır. Dönemin başında Kayseri ziyaretleri ve çalışmaları dolayısıyla bazı milletvekillerinin adlarının geçtiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, TBMM, Kayseri, Seçim, Milletvekili

**BETWEEN 1927–1935 (PERIOD OF III and IV.) GRAND NATIONAL
ASSEMBLY OF TURKEY (TBMM) REPRESENTATIVES OF KAYSERİ AND
THEIR PROCEEDINGS**

Hüseyin ARSLAN

Erciyes University, Institute of Social Sciences

Master's Thesis, July 2016

Supervisor: Associate Professor Serdar SAKİN

ABSTRACT

In this research, it is analyzed that the years 1927-1931 which is made important revolutions after the foundation of Turkish Republic and the representatives of Kayseri who are administered in the period of III and IV that is adopted by the society of Atatürk's principles and reforms in 1931-1935.

In the third and fourth periods included the years of 1927-1935, nine representatives from Kayseri officiated in the Turkish Grand National Assembly. Totally nine representatives from Kayseri served in the third and fourth periods including the years between 1927-1935. With the election bulletin of M.Kemal in the 29 th August 1927 and the third period of election of representatives in the 2 nd September 1927, Ahmet Hilmi (Kalaç), Halit Mazhar (Karakaya), Hasan Ferit (Perker), Mustafa Reşit (Özsoy) and İsmail Hakkı (Altan) were elected as representatives. Ahmet Hilmi (Kalaç), Osman (Coşkun), Mustafa Reşit (Özsoy) and Sait Azmi (Feyzioğlu) were elected from Kayseri as representatives in the fourth period of representative elections in 25 th April 1931.

Among the representatives, Ahmet Hilmi (Kalaç) served as a member of The Turkish Grand National Assembly four times in the first, second, third and fourth periods. Halit (Karakaya) served as a member of the Turkish Grand National assembly twice in the second and fourth periods. Mustafa Reşit(Özsoy) served as a member of the Turkish Grand National Assembly in the third and fourth periods.

Among the representatives of Kayseri, Ahmet Hilmi (Kalaç), Hasan Ferit (Perker), Sait Azmi (Feyzioğlu) and Ahmet Tevfik (Şatır) had an active political participation. However Burhanettin (Binzet), Halit Mazhar (Karakaya), Osman (Coşkun) and Mustafa Reşit (Özsoy) had not an effective, active political role İsmail Hakkı (Altan)

was elected as a representative in the third period but he couldn't Join the Parliament because of his death some representatives names was shown because of their studies and visitings of Kayseri in the pres of the period.

Keywords: Democracy, TBMM, Kayseri, Election, Representative

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
ONAY:	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1.KONU	1
2. AMAÇ VE ÖNEM.....	4
3.YÖNTEM.....	7
4.GENEL BİLGİLER	8
4.2. Türkiye’de 1920-1927 Dönemi Demokrasi ve Seçim Süreci	11

I. BÖLÜM

1927–1935 ARASI GENEL SEÇİMLER

1.1.2 Eylül 1927 Genel Seçimleri	18
1.1.1. 2 Eylül 1927 Kayseri İli Milletvekili Seçim Sonuçları	25
1.2. 25 Nisan 1931 Genel Seçimleri.....	26
1.2.1 25 Nisan 1931 Kayseri İli Milletvekili Seçim Sonuçları	28

II. BÖLÜM

III. DÖNEM TBMM KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

2.1.	III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri.....	30
2.2.	Ahmet Hilmi Bey (Kalaç)'ın Biyografisi.....	31
2.2.1.	Siyasi Faaliyetleri	33
2.3.	Burhanettin Bey (Binzet)'in Biyografisi.....	40
2.3.1.	Siyasi Faaliyetleri	41
2.4.	Halit Mazhar Bey (Karakaya)'ın Biyografisi.....	42
2.4.1.	Siyasi Faaliyetleri	43
2.5.	Hasan Ferit Bey (Perker)'in Biyografisi	43
2.5.1.	Siyasi Faaliyetleri	44
2.6.	İsmail Hakkı Bey (Altan)'ın Biyografisi	46
2.6.1.	Siyasi Faaliyetleri.....	46
2.7.	Mustafa Reşit Bey (Özsoy)'ın Biyografisi.....	47
2.7.1.	Siyasi Faaliyetleri	47

III. BÖLÜM

IV. DÖNEM TBMM KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

3.1.	IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri	49
3.2.	Ahmet Tevfık Bey (Şatır)'ın Biyografisi	49
3.2.1.	Siyasi Faaliyetleri	50
3.3.	Osman Bey (Coşkun)'ın Biyografisi.....	51
3.3.1.	Siyasi Faaliyetleri	52
3.4.	Sait Azmi Bey (Feyzioğlu)'ın Biyografisi	52
3.4.1.	Siyasi Faaliyetleri	53

SONUÇ	71
BİBLİYOGRAFYA	75
İNDEKS	83
EKLER.....	86
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1 Dördüncü İsmet (İnönü) Paşa Hükümeti	22
Tablo-2 Beşinci İsmet (İnönü) Paşa Hükümeti	24
Tablo-3 III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Bilgileri	25
Tablo-4 25 Nisan 1931 Genel Seçimlerinde 22 Seçim Bölgesinde Boş Bırakılan 30 Adaylık Yer.....	27
Tablo-5 IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Bilgileri	29
Tablo-6 III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Aldıkları Oy Sayıları	30
Tablo-7 IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Aldıkları Oy Sayıları	49

GİRİŞ

1.KONU

Türk ulusu, dünya tarihini şekillendiren ve ünü başkalarının dikkatinden kaçmayan toplumlardan biri olarak büyük devletler kurmuştur. Bu devletlerin sonuncusu Türkiye’dir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti 20.yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan, I.Dünya Savaşının doğurduğu şartlar altında İstiklâl Savaşının sonucunda kurulmuştur.¹

İstanbul’un işgali ile Millî Mücadele yeni bir evreye girmiştir. Artık, İstanbul’daki esir padişah ve hükümetten hiçbir şey beklenemezdi. İtilâf Devletleri böylece milleti de etkileyerek mücadele azmini kıracaklarını düşünmüşlerdi. Fakat Türk Milletinin önünde bu milletin karakterini, ruh yapısını çok iyi bilen bir lider vardı. Nitekim Mustafa Kemal Paşa, yeni durumu çok iyi analiz etmiş, Türk Milletinin tarihinde yeni bir dönemi başlatacak girişimlerde bulunmuştur.²

Mustafa Kemal Paşa, hayatının her devresinde demokratik sistemin yerleşmesi için çalışmıştır. Egemenliğin millette olduğu, başka yerde olamayacağı bir demokrasi anlayışı çerçevesinde hayatı boyunca farklı dönemlerde farklı yönetim anlayışlarını uygulamaya çalışmış başka bir deyişle yönetim anlayışları çeşitlilik göstermiştir.³

Mustafa Kemal Paşa: “ *Meclis bir nazariye değildir. Bir hakikattir ve hakikatlerin en büyüğüdür.* ” demiştir. Bu sözler gerçi, daha meclis açılmadan söylenmişti. Ama bu sözler, onları söyleyebilen insanın, yeni kurulacak Meclisin kürsüsünde bir ihtilâlcı değil, bir devlet adamı olarak belireceğini, önceden gösteriyordu.⁴

Millî Egemenlik, Millî Hâkimiyet, Millî İrade, Halkçılık gibi kavramlarla eşdeğer olarak kullanılan demokrasi esasen daha gençlik yıllarında Mustafa Kemal Paşa’nın zihninde oluşmaya başlamıştır. Anadolu’ya ayak basar basmaz yaptığı işlerin temelinde

¹ Durmuş Yalçın,Yaşar Akbıyık, Yücel Özkaya vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C.II, Ankara 2012, s. XV.

² Mustafa **Balcıoğlu**, “Heyet-i Temsiliye’den Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne: Yeni Türk Devleti”, *Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, C. I, Ankara 2012, s.189.

³ Serdar **Sakin**, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Yönetim Anlayışları ve Uygulamaları”, <http://beyaztarih.com/makale/mustafa-kemal-ataturkun-yonetim-anlayislari-ve-uygulamalari>, 18.09.2015,16:51, s.1.

⁴ Şevket Süreyya **Aydemir**, *Tek Adam*, Remzi Kitabevi, C. II, İstanbul 2011, s.247.

bu anlayış hâkim olmuştur. Halkın da onu desteklemesi sonucu ülkenin işgaline karşı gösteriler ve tepkiler oluşmuştur. İşgallere karşı yapılan ve yayınlanan kongre ve bildirilerle halk demokrasi kavramını anlamaya başlamıştır. Ardından demokrasinin önemli unsurlarından olan seçim sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açmış ve nihayetinde de Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur.⁵

23 Nisan 1920 Türkiye Millî Kurtuluş Hareketi'nin kendi devletini kurduğu tarihtir. Bu tarihte Millî Mücadele, artık bir halk hareketi olmaktan çıkmış, bir Halk devletinin eksenini etrafında gelişmeye başlamıştır.⁶

M.Kemal Paşa, halk temeline dayandıktan sonra bunun siyasal ayağı olan Meclis'i gündeme getirmiştir. Erzurum Kongresi'nde de M.Kemal Paşa, aynı doğrultuda millî iradeye dayanan bir Millet Meclisi'nin meydana getirilmesini ve gücünü millî iradede alacak bir hükümetin kurulmasını, kongre çalışmalarının ilk hedefi olarak göstermiştir. Arkasından düzenlenen Sivas Kongresi'nde ise millî iradenin Saltanat ve Halifeliği kurtaracağı görüşü ortaya atılmıştır. Bu çok önemli bir adımdır. Böylece millî irade, Osmanlı saltanatının üstüne çıkarılmıştır. Kısacası Genelge ve Kongreler döneminde M.Kemal Paşa, millî iradenin hâkim güç olmasına yönelik çalışmalar yapmıştır. Çünkü zihnindeki meşru iktidar sadece millet egemenliğine dayanan bir iktidardır. Millî irade kavramının halk tarafından anlaşılması ve benimsenmesinden sonra da bunun yönetim sistemi haline getirilmesine yönelmiştir. Bu yönetim sistemi de milletin temsilcisi olarak Meclis'in işler hale getirilmesidir. “Ben aksine her kerameti Meclis'ten bekleyenlerdenim. Büyük millî derter şimdiye kadar ancak Millet Meclisi'nde şifa bulmuştur. Gelecekte de orada kesin tedbirlerini bulabilecektir” sözleriyle M.Kemal Paşa, meclise verdiği değeri ortaya koymuştur.⁷

1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti 21.yüzyılda misyonunu devam ettirmektedir.⁸

⁵ Serdar **Sakin**, “Millî Mücadele Döneminde Atatürk'ün Demokrasi Anlayışı ve Uygulamaları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16 Yıl, Kayseri 2004, s.229.

⁶ Aydemir, s.249.

⁷ Sakin, “Mustafa Kemal...”, s.1.

⁸ Durmuş Yalçın, Yaşar Akbıyık, Dursun Ali Akbulut vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C.I, Ankara 2012, s.XIII.

Günümüze kadar çizgisinde devam eden bu devletin yasama organı TBMM'nin 1927-1935 tarihleri arası, III. ve IV. Dönem Kayseri Milletvekillerini, onların siyasi faaliyetlerini bu çalışmamızda vereceğiz.

Araştırmamıza konu olarak seçilen 1927–1935 dönemi Birinci Meclisi'nin savaş sürecini başarıyla tamamladığı, işgalci güçleri yurttan atarak yeni bir düzen kurduğu; İkinci Meclisin ise ihtiyaç duyulan çağdaş medeniyetler yolunda ki köklü yenilikleri yaparak tarihimizde önemli bir yere sahip olduğu zaman dilimini kapsamı açısından çok önemlidir.

Milli Mücadelenin askeri ve diplomatik bölümünü başarılı bir şekilde sonuçlandırarak Lozan Barış Antlaşması ile uluslararası alanda resmen tanınan Türkiye Cumhuriyeti araştırdığımız dönemde “ Yurtta barış, dünyada barış” sözünü ilke olarak kabul etmiş, izlediği barışçı politikalar ile Lozan'dan kalan sorunları çözmüştür. 1929'da başlayan Dünya Ekonomik Krizi Türkiye'yi de etkilemiştir. Yeni devletin kuruluş yıllarında uygulanan liberal ekonomik sistemin 1929 Dünya Ekomik Krizi karşısında çok da iyi sonuçlar alınamadığı sonucunu ortaya koymuştur. Aşırı ithalat, ihracat gelirlerinin tahmin edilmeyecek düzeye ulaşması, paranın değer kaybetmesi, dış borçların ödemesinin başlaması, özel teşebbüsün elinde yeterli sermaye, bilgi birikimi, tecrübe ve kalifiye elemanın olmayışı gibi nedenler halk arasında kafa karışıklığına neden olmuştur.

Yerli malı kullanımını teşvik edip; dış ticaret, döviz, ithalat ve ihracatı kontrolü altına alarak krizi atlarmaya çalışan yeni Türkiye, Bölgesel ve Uluslararası alanda etkili olmak istemiş bunun sonucunda da 1932'de Milletler Cemiyeti'ne, 1934'te ise Balkan Antantı'na üye olmuştur.

Demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi adına çok partili hayata ikinci kez geçiş denemesi bizzat Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile Fethi Okyar tarafından Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ile denenmiştir. Rejimi tehdit eden unsurlar nedeniyle Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurucusu tarafından kapatılması ile çok partili hayata geçiş denemesi ikinci kez başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Araştırmamıza konu olan 1927-1935 yılları arasında Cumhuriyet Halk Fırkası tek başına ülke yönetimini üstlenmeye devam etmiştir.

Temsil eden kişiye, temsil edilen kişilerin rıza göstermesi ile artan devlet ve hükümet otoritesini somutlaştırmanın en doğru yolu seçimdir. Bu bakımdan geçmişten günümüze ülke siyasetinde yapı taşı olan Kayseri'nin 1927 ve 1931 Genel Seçimlerinde Ankara'ya temsilci olarak gönderdiği milletvekillerinin hayatları, siyasi faaliyetleri, Türkiye ve Kayseri siyasi hayatına katkılarının araştırılıp sonuçlarının ortaya konulması tezimin ana konusunu oluşturmuştur. Araştırmamıza konu olan dönemin büyük bölümünde Soyadı Kanunu'nun hala çıkmamış olması dolayısıyla vekillerin sonradan almış oldukları soy isimleri ya parantez içine yazılmış ya da isimleri soyadları ile birlikte kullanılmıştır.

2. AMAÇ VE ÖNEM

İnsanların kendilerini yönetecek olanları belirli bir süre için özgür iradeleriyle kurallarına uygun bir şekilde belirlemesi olarak tanımlanan seçim, çağdaş demokrasilerde yöneticilerin belirlenmesi ve yasallık kazanmaları için vazgeçilmez temel kuralların başında gelmektedir.⁹ Demokrasinin unsurlarından biri olan seçim hakkı ile milletin kendi iradesini kullanarak kendini yönetenleri seçmesi usulü siyasal demokrasi olarak tanımlanır ki bu aynı zamanda millî hâkimiyet, millî egemenlik ve millî irade kavramları ile eş değer niteliktedir. İşte bu kavramlar da Millî Mücadele dönemi boyunca Mustafa Kemal Paşa tarafından söylenegelmiş ve böylece Millî Mücadelenin dayanak noktasını halk teşkil etmiştir.¹⁰

23 Nisan 1920 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile birlikte Milli Egemenlik ilkesi benimsenmiş ve Cumhuriyetin ilanı ile da demokrasiye giden yolda önemli bir adım atılmıştır.¹¹ 23 Nisan, Türkiye milli tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık dünyasına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder.¹² Mustafa Kemal Paşa'ya göre, "Büyük Millet Meclisi, Türk Milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir yansımasıdır. Türk Milleti, kaderini Büyük Millet Meclisi'nin yeterli ve

⁹ Kenan **Olgun**, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/79, Ankara 2011, s.3.

¹⁰ Sakin, "Millî Mücadele...", s.231.

¹¹ Sabit **Dokuyan**, "Çok Partili Hayata Geçişte Önemli Bir Adım: Demokrat Parti'nin Kuruluşu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/1, Ankara 2014, s. 151-169.

¹² Utkan **Kocatürk**, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999, s.35.

vatansever eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyırıp kaldırmış ve ümitleri boğan felaketlerden milletin gözlerini kamaştıran güneşler ve zaferler çıkarmıştır.”¹³

Her şey, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin elindedir. Bu Meclis’in gayesi, milli sınırlar içinde milli bağımsızlığı temindir. Türk milleti, başlı başına varlık dairesinde hukukunun onaylanmasından başka bir şey istememektedir.¹⁴

Mücadelenin merkezi olarak seçilen Ankara’da Meclis’in toplanabileceği resmi nitelikli yapı yok denecek kadar azdı. Mevcut binalar gezilmiş ve Meclis binası olarak, İttihat ve Terakki döneminde yapımına başlanan fakat henüz yapımı tamamlanmamış olan bina seçilmiştir.¹⁵ Bu binanın bakım-onarımı ve eksikliklerinin giderilmesi esnasında çeşitli resmi kuruluşların yanı sıra Ankara halkının yardımları son derece önemlidir. Özellikle binanın çatısına döşenecek kiremitlerin Ulucanlarda yapımı devam eden¹⁶ Numune Mektebinden (şimdiki Cumhuriyet İlköğretim Okulu) getirilen kiremitlerle, halkın özverileri ile tamamlanmıştır.¹⁷

Mecliste mebusların oturacağı sıra bile yoktu. Ankara Muallim Mektebinin tatbikat okuluna ait sıralar getirildi. O tarihte Ankara’da elektrik de yoktu. Kahvelerin birinden alınan petrol lambası asılarak aydınlatma sorunu da halledildi. Salonun koridoruna mebusların su içmesi için üç küp konuldu, üzerlerine maşraba bırakıldı. Sokağa bakan ilk oda da Riyaset(Başkanlık) odası yapıldı. Daha sonra meşhur Hattat Hulûsi Efendinin yazdığı Hâkimiyet Milletindir tabelâsı kürsünün arkasına asıldı.¹⁸

23 Nisan 1920 ile 15 Ekim 1924 tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan bina, daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Merkezi olarak kullanılmış ve aynı dönemde kısa bir süreliğine Hukuk Mektebine de ev sahipliği yapmıştır.¹⁹

¹³ Ahmet Nedim **Kilci**, “ Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Açılması ve Yeni Türk Devletinin Kuruluşu”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Hükümdar Yayınları, İstanbul 2012, s.137.

¹⁴ Kocatürk, s.35.

¹⁵ Cemal Tekgündüz, “Birinci Millet Meclisi’nde İçel (Silifke) Milletvekilleri”, Niğde Üniversitesi SBE, Niğde 2013 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.12-13.

¹⁶ Necdet **Uysal**, “Mustafa Kemal Paşa’nın Ankara’da İlk Günleri Ziraat Mektebi”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.39, Ankara 2007, s.379.

¹⁷ Büyük Millet Meclisi Binasının Tarihçesi,

https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/brosurler/kurtulus_savas%C4%B1_muzesi.pdf,20.06.2016,s.1.

¹⁸ İhsan **Ezherli**, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1986)*, TBMM Kültür, Sanat, ve Yayın Kurulu Yayınları No:10, Ankara 1986, s.26.

¹⁹ Büyük Millet Meclisi Binasının Tarihçesi, s.1.

I.Meclis Ulus meydanında İttihat ve Terakki Kulübü binasında 23 Nisan 1920’de açılmıştır. Fakat bu bina henüz tamamlanmamış, kiremitleri de satın alınmamıştır. Onun için, inşa hâlinde bulunan bir ilkokulun kiremitleri hemen buraya aktarılmış ve hızla bitirilmiş olan bina pek sade bir surette döşenmiş ve toplantılar için uygun hâle getirilmiştir.²⁰

Ankara’da sabahın erken saatlerinde evlerinden ayrılan kadın, erkek, çoluk çocuk, genç, ihtiyar, kalpaklı, sarıklı, yöresel giysili vs. tüm halk tabakalarını kapsayan insan kitleleri tören alanını doldurmaya başlamıştır. Yerli ve yabancı tüm Ankara halkı meclis binası ile Hacıbayram Camii arasına sıkışmaya çalışmış ise de sığmamıştır. Arsalar, evlerin çatıları insanlarla dolmuştur. Hacıbayram Camii’nde namaz kılmak için gelenler öylesine çoğalmış ki kapılardan taşmışlar, mermer avluya dolmuşlar, mezarların üzerine ilişmişler, sokaklarda yer bulmaya çalışmışlardır. Yunus Nadi’nin de belirttiği gibi “bu şeriat içinde usulü dairesinde” yapılan bir ibadet olmaktan çok, ulusun kendi yazgısını kendisinin çizeceği bir dayanışma günü olmuştur.²¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 Cuma günü saat 14:45’te en yaşlı üye olan Sinop Milletvekili Şerif Bey’in başkanlığında açılmıştır. Ertesi gün Mustafa Kemal Paşa meclise başkan seçilmiştir. O günden sonra, gerçekte, Türkiye’nin Başkanı, Cumhurbaşkanı o idi. Şimdi yeni bir rejim vardı. Adı söylenmiş olmasa da bu, Cumhuriyetti.²²

Mustafa Kemal Paşa, modern Türkiye Cumhuriyeti için, “*Benim en büyük eserimdir*” der. Nutuk isimli eserinin sonunda, Türk Gençliğine emanet ettiği bu genç cumhuriyet, bir ulusun varını yoğunu ortaya koyarak verdiği ulusal bağımsızlık savaşı sonunda kurulmuştur. Oysa Mustafa Kemal Paşa, sadece ulusun bağımsızlığa ve özgürlüğe kavuşmasını yeterli görmüyor, aynı zamanda bu yeni kurulan cumhuriyetin, demokratik bir nitelik alması gerektiğini düşünüyordu. Bir ihtilal sonunda kurulan bu yeni devlet,

²⁰ Mustafa Samur, İkinci Dönem Bolu Milletvekilleri ve Meclis’teki Faaliyetleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE, Tkat 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),s.19.

²¹ İhsan Güneş, *Birinci TBMM’nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1997, s.68.

²² Turgay Baştuğ, “1920-1950 Yılları Arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Sosyal ve İktisadi Yapısı”, Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.28-32.

demokrasinin temelini oluşturacak kurumlara ve yapılanmalara adım adım yönelecektir.²³

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yasama organı TBMM'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra köklü çalışmaların yapıldığı 1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetlerini derinlemesine incelenmesi ve sonuçların ortaya konulması önem arz etmektedir.

3.YÖNTEM

Araştırmamızda, geçmişte ve şu anda olan olay ve olguları tespit edip açıklamayı amaçlayan araştırma yaklaşımı olan *tarama modeli* kullanılmıştır. Bu model çerçevesinde, konu ile ilgili olaylar tek tek ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

Tarama modeli araştırma yaklaşımına uygun olarak konu hakkındaki bilgiler, önceden tutulmuş çeşitli yazılı belgelere başvurularak elde edilen dağınık bilgiler incelenen zaman ve mekân göz önüne alınarak bir sistem içinde bütünleştirilerek yorumlanmıştır.

Elde edilen verilerin objektif bir şekilde araştırmada kullanılması konusuna özen gösterilmiştir. Kaynaklardan geçerli ve güvenilir bilgiler derlenip doğru sonuçlara ulaşmak için, toplanan her veri geçerlilik ve önem açılarından eleştiri süzgecinden geçirilmiştir.

Araştırma hakkındaki veriler, var olan kayıt ve belgeler incelenerek belgesel tarama veya doküman metodu diye anılan yöntem ile toplanmış, mevcut kayıt ve belgeler tespit edilerek, konu ile ilgili olan kısımlar not alınıp ve değerlendirilerek tahlil edilmiştir.

Çalışmanın özelliğine uygun olarak önce konuyla ilgili tespit edilen arşiv belgelerine ulaşmaya çalışılmış, bu doğrultuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi Şahsi Dosyaları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri'ndeki belgeler incelenmiştir. Bu belgeler çalışmanın dayandığı temel kaynaklar olmuştur.

²³ Alev Gözcü, “Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Siyasal Söylemler Işığında İktidar Muhalefet İlişkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.4.

Arşiv araştırmalarının yanı sıra, incelediğimiz dönemde yaşayan siyasetçi, devlet adamı vs. kişilerin hatıratı da çalışma için önem arz etmiştir. Kaynak tarama süresinde hatıralara da ulaşılmaya çalışılmış, yine dönemin gazeteleri de taranarak gelişmeler gözden geçirilmiştir. Bunların dışında temin edilecek olan ve kaynakçada verilmiş olan tetkik eserlerden de faydalanılmıştır.

Bütün bu yoğun çalışmaların sonucunda temin edilerek incelenen bu yazılı belge ve dokümanlardan araştırma ile ilgili olanlar doğrudan not alınmış, bilgiler konu başlıklarına göre sırasıyla ele alınarak araştırmanın amaçları doğrultusunda veriler anlamlandırılmaya çalışılmış, notlardaki bilgiler yorumlayıcı yöntemle araştırma problemine bir çözüm önerisi getirebilmek için bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın sağlam kaynaklara ve eserlere dayandığını göstermek ve bilginin doğruluğunu araştırmak veya aynı konuda fazla bilgi almak isteyenlere yol göstermek amacıyla dipnot kullanılmış, yazım işlemi tamamlandıktan sonra araştırma metni okunup düzeltilmiş, ardından da araştırma sonucunda varılan sonuç ve değerlendirme kısmı kaleme alınmıştır.

4.GENEL BİLGİLER

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim organı TBMM'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra köklü çalışmaların yapıldığı 1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) Kayseri Milletvekilleri ve faaliyetleri derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır.

Hazırlanan bu çalışma ile Kayseri siyasi tarihine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Tezin konusunun benzerliği bakımından çeşitli tezler hazırlanmış olmasına rağmen, yapılan tez ön çalışması sırasında 1927–1935 Arası (III. ve IV. Dönem) TBMM Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri içeriğine sahip benzer bir teze rastlanmamıştır. 1927–1935 TBMM Kayseri Milletvekillerinin çalışmaları Türkiye ve Kayseri için büyük önem arz etmekte olup derinlemesine tetkik edilmesi gerekmektedir.

4.1. Demokrasi ve Seçim Kavramlarının Ortaya Çıkışı ve Önemi

Sürekli bir amaç için kurulmuş olan her sosyal toplum, bir düzene ve otoriteye ihtiyaç duymaktadır. Nitekim insanlık tarihine bakılacak olursa ilk çağlardan bugüne kadar

bütün insan topluluklarında, kişinin yaşamını düzenleyen bir teşkilat ve otoritenin varlığı görülecektir. Sosyal ilişkiler, ilk insan topluluğundan çağımıza kadar yavaş yavaş gelişerek bugünkü hak ve görev esasına dayanan karışık şeklini alırken, doğal olarak sosyal bir denetim mekanizmasına, hukuki bir düzene ihtiyaç duyulmuş, böylece, bugünkü dünya düzeninin temeli olan ve bütün diğer kurumların dayanağı olarak kabul edilip “kurumlar kurumu” olarak nitelenen devlet de ortaya çıkmıştır. Belli sınırlar içerisinde yerleşmiş insan topluluğu ve kurumsallaşmış bir siyasi örgüt olarak 16. yüzyılda beliren devleti; devlet yetkilerinin kullanıldığı, sınırları belli bir arazi parçası olan ülke, zorlama gücünü elinde bulunduran siyasi ve hukuki teşkilat ve devlet yetkilerinin, yönetenler aracılığı ile yönetilenler üzerinde kullanıldığı ve bireylerden oluşan halk topluluğu olarak tanımlamak mümkündür.²⁴

Demokrasi, tüm sorunlarımızı çözeceğimizi sandığımız ve belki de tüm sorunlarımızın çözümünün yattığı sihirli sözcük. Acaba bu konuda ne biliyoruz, neleri doğru olarak biliyoruz. Demokrasi, bir dünya görüşü, bir yaşam biçimi, düşünce alanında bir ideal olduğu kadar, hatta onlardan daha da önemli bir ölçüde, bir yönetim biçimidir.²⁵

Demokrasi, genel ve eşit oy hakkı, belirli aralıklarla(düzenli olarak) yapılan, gizli oy ve açık sayım ilkesine dayanan seçim mekanizmasıyla siyasal iktidarın değiştirilme olanağının ve dolayısıyla da muhalefetin (yani düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin) kurumsallaştığı bir siyasal sistemdir. Modernleşme kuramı böylelikle, Batı siyasal sisteminin temel kuramsal ve biçimsel (procedural) ilkeleri ile “demokrasi”yi özdeşleştirmiş olmaktadır.²⁶

Hem bir ideal ve hem de bu ideale göre önemli eksiklikleri bulunan mevcut rejimleri tanımlamak için kullanılan yönetim şekli olarak “demokrasi”; İ.Ö. beşinci yüzyılın ilk yarısında yaşayan Yunanlılar ile Romalıların siyasal fikir ve kurumlarındaki muazzam dönüşümle önemli sayıda özgür ve yetişkin erkeğin yurttaş olarak yönetime doğrudan katılmasıyla ortaya çıkarak, çeşitli değişimlerle günümüze ulaşan ikibinbeşyüz yıllık geçmişe sahip bir oluşumdur. Bu oluşum; Eski Yunan, (Roma ve Orta Çağ ile Rönesans döneminin İtalyan kent-devletlerinden türemiş) cumhuriyetçi gelenek, temsili

²⁴ Aydın Erdoğan, “Türkiye’de Seçim Sistemleri ve Türk Siyasi Yapısına Etkileri (1923-1980)”, Kafkas Üniversitesi SBE, Kars 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.17.

²⁵ Toktamış Ateş, *Demokrasi*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1994, s.9-164.

²⁶ Levent Köker, *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, s.13.

hükümet fikri ve kurumları ve siyasal eşitlik mantığı kaynakları ile beslenerek bir yönetim süreci olarak ortaya çıkmıştır.²⁷

Demokrasiyi Eflatun “*Halkın Yönetimi*”, John Locke “*Toplumun siyasal düzenini kurmak ve düzeltmek*”, Montesquie “*Egemenliğin halkın elinde olduğu yönetim*” ve Jean Jack Rousseau “*Çoğunluğun yönetimi*” olarak tanımlamaktadırlar. Bir cümle ile özetlenmek istense “*demokrasi, kendine ait bir kutsalı olmayan ama herkesin kendi kutsalını yaşayabileceği sistemin adıdır*” denilebilir. Demokrasi, tüm yetersizlik ve hastalıklarına rağmen insanlığın ulaştığı en üstün yönetim biçimi olarak kabul edilmektedir. Devletimizin kurucusu M.Kemal Paşa devletin yönetim biçimi olarak Cumhuriyet rejimini benimserken “*Demokrasinin tam ve en belirgin hükümet şekli de Cumhuriyettir*” diyerek cumhuriyet ile demokrasinin birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğunun altını çizer, demokrasiyi de “*Demokrasi esas itibariyle siyasi bir özelliktedir: onun hedefi, milletin idare edenler üzerindeki kontrolü sayesinde, siyasi hürriyeti sağlamaktır*” şeklinde tanımlamaktadır.²⁸ Kışlalı ise demokrasiye farklı bir yorum getirerek çoğunluğun yönetiminin yanında azınlığın haklarının da önemsenmesi gerektiğini ileri sürer.²⁹

Demokrasi bir fazilet sistemidir. Silahı yoktur, düşmanlarına karşı kullanabilecek ilkeleri dışında başka bir silahı yoktur. Hiçbir kişiye, hiçbir şahsa, hiçbir hanedana, hiçbir aileye, sosyal kesim, sınıf, meslek veya bölgeye hiçbir şekilde ayrıcalık hakkı tanımayan bir sistemdir. Demokrasi, aynı zamanda insanların fert olarak değil, kitle olarak da, manevi bakımdan sadece değil, maddi bakımdan da onların huzur, güvenlik ve kaygıdan uzak yaşayabilecekleri bir toplumsal yaşama tarzını sağlamakla kendisini görevli kabul eden bir sistemdir.³⁰

Bütün siyasi rejimler, hatta demokrasi karşıtı siyasal rejimler bile, kendilerinin demokratik olduklarını iddia etmektedirler. Çoğulcu, özgürlükçü demokrasiler, tarihsel gelişim süreci içinde hukukun üstünlüğü ilkesinde yola çıkarak hukuk devletlerine

²⁷ K. Haluk **Yavuz**, *Türkiye’de Siyasal Sistem Arayışı ve Yürütmenin Güçlendirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2000, s.19.

²⁸ Ersin Güven, “1946-1960 Arası (VIII-IX-X-XI. Dönem) TBMM Kayseri Milletvekillileri ve Faaliyetleri”, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2011 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.5.

²⁹ Hüsnü Kiraz, “1939-1946 Arası TBMM’nin Sınıfsal Yapısı ve Seçkin Siyaset Anlayışı”, Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 2008 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.111.

³⁰ Kamil **Turan**, “Siyasi Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyumu (26-27 Mayıs 2005 Ankara) Panel Konuşması”, *Türkiye Barolar Birliği ve Ankara Barosu Yayınları*, Ankara 2005, s.315.

ulaşmışlardır. Demokrasi, insanlığın kültürel ve tarihsel birikiminin bir ürünüdür, bir sonucudur. Çağdaş çoğulcu demokrasi, bir denge ve uzlaşma rejimidir.³¹

Siyasal katılma çağdaş siyasal hayatın en belirgin özelliklerindendir. Bireyin siyasal otoritelerin seçilişi, siyasal karar alma davranışları ve siyasal kararları uygulamak konusundaki faaliyetlerini etkilemeye yönelik eylemleri olarak ifade edeceğimiz siyasal katılma hem kültürel bir değişim, hem de siyasal yapı ve rejim tarafından belirlenen bir olgudur. Siyasal katılma “vatandaş”lık olgusu ve kültürü ile ortaya çıkmakta ve “kul”luk olgusu ve kültürünün aşınması ile birlikte gelişmektedir.³²

Osmanlı Devleti’nde 19.yüzyıldaki hareketlerin belirleyicisi ekonomik sınıflardan ziyade, yönetim kadroları olmuştur. Tanzimat, onu izleyen Meşrutiyet düşüncesi ve uygulamaları, Osmanlı Devleti’nin bekası tartışmaları içinde bürokrasi kökenli dar bir grubun düşünebildiği ve genellikle Batı’dan aktardığı çarelerden ibarettir. Osmanlıdaki modernleşme hareketlerinin öncülüğünü, İmparatorluğun “geleneksel güçlü gurubu (o dönem için belki de ‘sınıf’ı) merkezî bürokrasi” üstlenmiştir.³³

Türkiye’deki siyasal katılma olgusu da Tanzimat’tan sonra ve onun yarattığı kültür ortamında oluşmaya başlamıştır. Kulluk kültürünün yavaş yavaş yerini vatandaşlık kültürüne terk etmeye başladığı 1850’li yıllarda, ilk kez bireyin gönüllü eylemleri ile yalnızca kendisine özgü sorunlar için siyasal talep oluşturmaya başladığını görüyoruz.³⁴

4.2. Türkiye’de 1920-1927 Dönemi Demokrasi ve Seçim Süreci

Türkiye’de seçme ve seçilme ile ilgili kavramlara 19.yy’ın ikinci yarısından itibaren rastlanmaktadır. Avrupa’da 14. ve 15. yy’dan bu yana tartışılan seçim ve temsil kavramlarıyla Osmanlı’nın çok sonraları tanışmasının, Avrupa insanı genel oy hakkını elde ederken Osmanlı toplumunun çağın çok gerisinde kalmasının nedenleri Osmanlı toplum düzeninin temelinde yatmaktadır.³⁵

³¹ Özdemir **Özok**, “Siyasi Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyumu (26-27 Mayıs 2005 Ankara) Açılış Konuşması”, *Türkiye Barolar Birliği ve Ankara Barosu Yayınları*, Ankara 2005, s.4.

³² Ersin **Kalaycıoğlu**, “Türkiye’de Halkın Siyasal Hayata Katılımı ve Yönetim Mekanizmaları”, Suna Kili’ye Armağan Cumhuriyet Adanmış Bir Yaşam”, *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul 1998, s.191.

³³ Hasan Kendirci, “Türkiye Büyük Millet Meclisinin Meclis-i Mebusan Kökenli Üyeleri (1920-1950)”, Mersin Üniversitesi SBE, Mersin 2008 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.14.

³⁴ Kalaycıoğlu, s.191.

³⁵ Erdoğan, s.50.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ise Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Birinci ve İkinci Meşrutiyet gibi demokrasiye geçiş hareketleri olsa da demokrasi hep eksik kalmıştır. Buna rağmen İkinci Meşrutiyet döneminde ülkede birden çok parti var iken Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş aşaması olan 1920'li yıllarda ise partilerin hepsi kapatılmıştır. Hâlbuki demokrasiden söz edebilmek için birden çok partinin varlığı gerekmektedir.³⁶

Tek parti döneminde yapılan 1923, 1927 ve 1931 seçimleri, I. Meşrutiyet döneminde çıkartılmış İntihab-i Mebusan Kanun-i Muvakkati temel alınarak, iki dereceli ve basit çoğunluk seçim sistemine göre yapılmıştır. Buna göre halk önce “müntehib-i sâni” denilen ikinci seçmenleri, onlar da “saylav” denilen mebusları seçerlerdi.³⁷ Yani her 500 birinci seçmenin bir ikinci seçmeni seçmesi, milletvekillerinin, kanunda oluşumu gösterilen Teftiş Kurulları gözetiminde bu ikinci seçmenler tarafından seçilmesi şeklinde olmuştur.³⁸ 1923 yılında, mevcut olan İntihab-i Mebusan Kanun-i Muvakkati'nin, her 50.000 erkek nüfusu bir mebusun temsil edeceği hükmü değiştirilerek, her 20.000 erkek nüfusa bir mebus seçileceği hükme bağlanmış ve bu hüküm 1927 ve 1931 seçimlerinde de aynen uygulanmıştır. Aynı Kanun'da, erkek nüfusu 20.000'den az olan seçim çevrelerinin de bir mebus çıkartacağı da ayrıca belirtilmiştir.³⁹ Yine bu dönem içinde yapılan seçimlerin birkaçı (1908, 1912 ve 1919 seçimleri) hariç, serbest ve tam anlamıyla demokratik seçim kabul etmek olası değildir.⁴⁰

Milli Egemenlik ilkesi, yeni Türk devletinin kuruluş hazırlıkları içinde gelişmiş ve oluşmuştur. Türkler, milli devletlerini kurmak, bağımsızlıktan yoksun olmayı

³⁶ Şükrü Karatepe, *Demokrasi Savunması*, İz Yayıncılık, İstanbul 1998, s.16.

³⁷ *Milletvekilleri Genel Seçimleri 1923-2011*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları No:3685, Ankara 2012, s.X.

³⁸ Birsan Karataş, “ I.Dönem TBMM’de Ardahan Milletvekilleri ve Faaliyetleri”, Kafkas Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Kars 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.38.

³⁹ *Milletvekilleri Genel Seçimleri 1923-2011*, s.X.

⁴⁰ Bülent Özgül, “Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye’deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve Bir Model Önerisi”, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta 2002 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.91-92.

reddetmek, vatanlarında yabancı işgale karşı durmak ve bu işgale en kısa zamanda son vermek amacıyla Milli Mücadeleye girişmişlerdi.⁴¹

Mustafa Kemal Paşa, daha Millî Mücadele'nin başından itibaren kurulacak olan Yeni Türk Devleti'nin siyasî rejiminin Cumhuriyet olacağını düşünüyor ve bunun gereklerini yapıyordu. Ancak, kamuoyunda Cumhuriyet kelimesinin gündeme gelmesi 1923 yılının yaz aylarında, yani Cumhuriyetin ilânından önceki aylarda olmuştur. Daha önce millî hâkimiyet, halk hâkimiyeti, millî irade gibi konularda değerlendirmeler yapılmıştır. 1923 yaz aylarında ise yapılan yorumlarda Cumhuriyet rejiminin Türk milletinin özelliklerine en uygun rejim olduğu ve aynı zamanda Türkiye'nin bu rejimi tercih etmekle Doğulu milletlere de örnek olacağı hususları vurgulanmıştır.⁴²

"Cumhuriyet" kelimesi bize Arapça "cumhur" kelimesinden geçmiştir. "Cumhur" toplu halde bulunan halk demektir. "Cumhur" ise, cumhura, yani "millete, halka mahsus". "Cumhuriyet" işte bu "cumhur"den türetilmiş bir isimdir. Dolayısıyla etimolojik olarak cumhuriyeti "halka mahsus şey", "halka ait olan şey" demektir. O halde, yine etimolojik olarak, devlet şekli anlamında "cumhuriyet'i, "halka ait olan devlet" diye tanımlayabiliriz.⁴³

Mustafa Kemal Paşa'ya göre : “ *Cumhuriyet imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile fert hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkânları olan her memleket, hürriyet davasında er geç başarılı olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri zirvelere götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve hürriyetine sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlarla sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin güvencesidir. Cumhuriyeti bu manasıyla ve bu kapsamıyla anlatmak lazımdır.* ”⁴⁴

Tarihçiler cumhuriyet deyimini ilk kez, Etrüsk krallarının ülkeden çıkarılmasından sonra, Roma'da kurulan hükümet için kullanmışlardır. Kimi tarihçiler ise bu deyim Eski Yunan şehir devletçikleri için de kullanmışlardır; fakat Yunan şehir devletlerinde

⁴¹ Yaşar **Özüçetin**, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Kırşehir”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.1, S.5, 2008, s.332.

⁴² Ramazan **Tosun**, “Cumhuriyetin İlanında Kamuoyu” , *Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2002, s.99.

⁴³ Kemal **Gözler**, “Hukuk Açısından Cumhuriyet ve Monarşi Kavramlarının Tanımı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.54, S.1, Ankara 1999, s.52.

⁴⁴ Kilci, s.184.

halkın egemenliği ve fertlerin eşitliği tam olarak sağlanamadığından, tam bir cumhuriyet söz konusu değildir. Cumhuriyetin bir devlet şekli olarak oluşumunu sağlayanlar ise Romalılardır. Roma’da devlet karşısında ferde değer verilmiş ve halkın çoğunluğuna bazı siyasi haklar tanınmıştır. Ancak herkes bu haklardan eşit yararlanamamıştır.⁴⁵

Cumhuriyet, ilk oluşum evresinde devlet olarak düşünülmüştür. Genelde hürriyet ve demokrasi fikrini savunan Çiçero, Jean Bodin gibi kullanarak devleti kastetmişlerdir. Machiavelli 1537’de yayımladığı “Hükümdar” adlı eserinde cumhuriyeti, devlet başkanının seçimle işbaşına geldiği ve hükümdarlığın asla veraset yoluyla geçmediği bir sistem olarak tanımlamıştır. Rousseau ve Kant cumhuriyetçi devlet, yürütme fonksiyonunu keyfi değil, kanuna uygun olarak yapan devlet olarak tanımlarken, Montesquieu “Kanunların Ruhu” adlı eserinde, sosyal, siyasal ve dinî kurumları, mutlakiyetçi monarşinin prestijini sarsacak şekilde tahlile tabi tutmuştur. Cumhuriyet rejimini Avrupa’da teoriden uygulamaya taşıyan olay ise Fransız İhtilali olmuştur. Fransa’da kurulan bu rejim, daha sonraları dünyada kurulan cumhuriyet idarelerinin de temelini oluşturmuştur.⁴⁶

Mustafa Kemal Paşa, Osmanlı Devleti’nde II. Meşrutiyet sonrası gelişmeleri yakından izlemiştir. O bu dönemde kurulan siyasi partileri ve bu partilerin ülkeyi halktan aldığı güç ile yönetmeye çalıştıklarını görmüştür. Mustafa Kemal Paşa, Osmanlı Devleti’ndeki partileşme tecrübelerine dayanarak Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan evvel ikinci dönem TBMM seçimleriyle birlikte ülkede partileşme süreci başlatmış ve ilk olarak 9 Eylül 1923 tarihinde Halk Fırkası kurulmuştur.⁴⁷

Halk Fırkasının kurulmasıyla, inkılâp hareketleri hızlı bir artış gösterdi. Cumhuriyet ilân edildi. Hilafet, Şeriat ve Evkaf Vekâleti kaldırıldı, aynı gün çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretim birleştirildi. İnkılâp alanında atılan bu büyük adımlar, inkılâp karşıtı gruplarda olumsuz etkiler yaptı. Ordu müfettişliğinden istifa ettikten sonra meclise giren Kâzım Karabekir ve Ali Fuat (Cebesoy) paşalar, Rauf (Orbay),

⁴⁵ Şakire **Polat**, “Cumhuriyet Olgusunun Tarihsel Gelişimi”, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, S.9, Yıl 5, Ankara 2007, s.97.

⁴⁶ Polat, s.97-98.

⁴⁷ Yüksel **Kaştan**, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Partili Dönemden Çok Partili Döneme Geçişte CHP’nin Yönetim Anlayışındaki Gelişmeler (1938-1950)”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, Afyon 2006, s.124.

Refet (Bele) paşa, Adnan (Adivar), İsmail (Canbulat) ve birkaç milletvekili Halk Partisinden ayrıldıktan sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adı altında yeni bir siyasî parti kurmuşlardır (17 Kasım 1924).⁴⁸

Partinin programı incelendiğinde parti liberal (siyasi ve ekonomik) ve demokrat bir çizgideydi. Parti özgürlükleri ve inançlara saygıyı savunmaktaydı. Mustafa Kemal Paşa, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşunu çok partili hayata geçiş denemeleri çerçevesinde hoş karşılamıştı. Ancak zamanla parti programını eleştirerek muhalefet partisinin diktatörlükle ilgili dokundurmalarından rahatsız olduğunu açıkça belirtmiştir. Doğuda çıkan Şeyh Sait isyanı ülke gündemini değiştirdiği gibi Mustafa Kemal Paşa'nın gelecekte yapılacak olan inkılâplarla ilgili tavrını ve muhalefete karşı bakış açısını değiştirdi.⁴⁹

Ali Fuat Cebesoy anılarında, daha Takrir-i Sükûn Kanunu çıkmadan önce, Başvekil Fethi Beyin muhalefet fırkası ileri gelenlerine – belli ki, Reisicumhurdan aldığı bir talimat uyarınca – kendi kendilerini feshetmelerini önerdiğini, fakat bunu kabul etmediklerini yazıyor. Bu kere, gerek Ayaklanma Bölgesi gerekse Ankara İstiklal Mahkemelerinde görülen bazı davalarla TPCF üyelerinin ilişkilendirilmesi, hükümete 3 Haziran 1925 günkü toplantısında Takrir-i Sükûn Kanununa dayanarak bu partiyi yasaklama olanağını vermiştir.⁵⁰

Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal yaşamında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'ndan sonra kurulan ikinci muhalefet partisi Serbest Cumhuriyet Fırkası'dır. Serbest Fırka Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın teşvik ve desteğiyle, yakın arkadaşı Fethi (Okyar) Bey tarafından kurulmuştur. Yeni fırka'nın kurulmasında hem iç siyasi gelişmeler hem de dış siyasi gelişmelerin önemli bir etkisi olmuştur. Bir taraftan dünya ekonomik krizinin olumsuz yansımaları, ülkede muhalif seslerin artmasına neden olurken, diğer taraftan da katı tek parti yönetiminin eleştiri ve denetimden yoksun olması sorunları artırıyordu. Bu koşullar içerisinde 1930'un yaz aylarında Mustafa Kemal Paşa muhalefet işlerini üstlenmek üzere sınırlı ve denetim altında tutabilecek bir muhalefet partisinin

⁴⁸ Ercan **Haytoğlu**, “Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.3, Denizli 1997, s.48.

⁴⁹ Kilci, s.200.

⁵⁰ Mete **Tunçay**, *T.C. 'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, Cem Yayınevi, İstanbul 1989, s.147.

kurulmasıyla varlığını gizli olarak sürdüren muhalefetin gücünü açık olarak görmek istemiştir. İki partili bir sisteme geçilmesi aynı zamanda Türkiye'nin Batı kamuoyundaki saygınlığını arttıracaktı.⁵¹

Mustafa Kemal Paşa'nın girişimleri ve isteğiyle genel başkanlığını Fethi Bey'in yaptığı Serbest Cumhuriyet Fırkası 12 Ağustos 1930 tarihinde kuruldu.⁵²

İktidar partisi devletçi bir çizgi izlerken, muhalefet partisi daha liberal bir program benimsemiştir. Kuruluş biçimi Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın danışıklı olarak kurulduğu yapay ve güdümlü bir parti olduğu izlenimi vermekteydi. Önceden tasarlandığı biçimiyle parti mecliste yumuşak bir muhalefet yaparak iktidarda ki Cumhuriyet Halk Fırkası'nı eleştirecek ve denetleyecekti. Oysa bir muhalefet partisinin kurulmasına izin verilmesi ülke genelindeki hoşnutsuz kesimlerin hızla bu partiye yönelmesine yol açtı. Böylece parti toplum içinde hızlı bir şekilde kök salarak büyük bir toplumsal desteği arkasına aldı ve hiç umulmadık bir biçimde çok kısa sürede adeta bir iktidar seçeneği haline geldi. Partinin gördüğü bu büyük ilgi nesnel olarak partiyi kuruluş amacından uzaklaştırmış oluyordu ve bu durum beklenebileceği gibi hızla partinin sonunu getirdi.⁵³

Fethi Bey 17 Kasım 1930 günü İçişleri Bakanlığına şu pullu dilekçeyi göndererek SCF'yi kapattığını açıklamıştır: *“Efendim: Büyük Gazimiz Mustafa Kemal Hazretlerinin istek ve onayı ile teşkil edeceğim fırkanın Gazi Hazretlerine karşı siyasi mücadeleye girmesi ihtimalini kendi haddinde ortadan kaldırıyorum. Esasen bu kanaat haricinde siyasi bir oluşum varlığı sorumluluğunu almayı hatırıma getirmemişim. Hâlbuki gerçekleşen şekle partimiz kesinlikle Gazi Hazretleriyle siyasi sahada karşı karşıya gelmek durumunda kalabileceği anlaşılmıştır. Bu durumda kalacak siyasi bir oluşumun varlığının parti kurucusu sıfatıyla koruma ve devam ettirmeyi imkânsız buluyorum. Bu sebeple SCF'nin kapanmasına karar verdim. Bu karar parti teşkilatına bildirilmiştir. İçeriği arzederim efendim.”*⁵⁴

⁵¹ Günver Güneş, “Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Aydın'da Teşkilatlanması ve 1930 Belediye Seçimleri Üzerinde Oluşan Tartışmalar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara 2007, s.119.

⁵² Kilci, s.207-208.

⁵³ Güneş, s.120.

⁵⁴ Tunçay, s.273.

Mustafa Kemal Paşa hayattayken, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ardından da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapanması ile demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok partili hayata geçilemedi. Mevcut rejim henüz muhalefet partisine hazır değildi.⁵⁵

⁵⁵ Kilci, s.210.

I. BÖLÜM

1927–1935 ARASI GENEL SEÇİMLER

1.1.2 Eylül 1927 Genel Seçimleri

Demokrasilerde siyasal özgürlükler, seçme ve seçilme özgürlüğü, siyasal parti kurabilme ve katılabilme, siyasal rekabet, kuvvetler ayrılığı ve hukuk devleti gibi temel unsurlardan biri dahi eksik veya aksak olarak işlese tam anlamıyla demokrasiden söz edilemez.⁵⁶

Demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi partiler, demokrasinin en önemli siyasal kurumları olarak gelişmiştir.⁵⁷ Günümüzde demokrasi direkt olmayıp temsili bir nitelikte olduğuna göre, bu temsil olunmada siyasal partilere önemli görevler düşer. Aslında E.Frankel'in de yazdığı gibi, bir devlet içinde demokrasinin kurulmasında siyasi partilere düşen görev o denli fazladır ki; bir noktada, bir ülkede demokrasinin kurulması siyasal partilerin varlığına ve hatta demokratik süreç içindeki “parti içi” demokrasisine bağlıdır. Temsili güçlerin partiler ve dernekler içinde hareket gücü bulması, hareket serbestisine sahip bulunmaları, temsili bir anayasanın ilk ve önemli bir koşuludur.⁵⁸

Konuyu biraz daha açarsak bir rejime demokrasi diyebilmemiz için o rejimde etkin olan siyasal makamlar halk tarafından seçimle belirlenmelidir. Halk adına yönetimi üstlenecek etkin siyasal makamlar seçimle gelmelidir. Seçimler düzenli aralıklarla (4–5 yılda bir) tekrarlanmalıdır. Demokratik rejimler, iktidara sadece seçimle gelmeyi değil, iktidardan seçimle gitmeyi de öngörür. Seçimi bir kere kazanan kişinin, tekrar seçime gitmeksizin, ömrü boyunca iktidarda kalması demokrasiyle bağdaşmaz işbaşına seçimle gelen yöneticiler, süreleri dolduktan sonra tekrar seçime gitmek zorundadırlar.⁵⁹

⁵⁶ Güven, s.13.

⁵⁷ Özok, s.5.

⁵⁸ Ateş, s.164-165.

⁵⁹ Güven, s.13.

Siyasal katılımın değişik araçları bulunmaktadır.⁶⁰ Demokrasinin işleyişini sağlamak için siyasal katılım yani basın, parti ve seçim olgularına ihtiyaç vardır.⁶¹ Üçüncü unsur yani seçim, Millî Mücadele boyunca millî hâkimiyet ilkesinin halka anlatılarak benimsetilmesi sonucunda halkın aydınlanarak seçimi benimsemeye başlaması ve nihayet meclisin açılması ve Cumhuriyetin kurulmasıyla başarıya ulaşmıştır.⁶²

Demokrasi treninin işlediği ana ray seçimdir. Seçim devletin üç erkini de doğrudan etkiler. Seçmenin parlamentodaki temsilinin doğruluk derecesi kamuoyu ile onun parlamentodaki uygunluğunun derecesine bağlıdır. Sapma kamuoyunun oluşumunda seçim sisteminden, buna bağlı değişken parti yapısından ve yine bağlı değişken parti sisteminden kaynaklanır.⁶³

1923 seçiminden sonra kurulan İkinci Büyük Millet Meclisi yasama devresi içerisinde ülkemiz siyasal yaşamı açısından çok önemli bir değişimi gerçekleştirmiş, 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyeti ilan etmiştir. Bu meclis, ayrıca konumuz açısından önem taşıyan başka değişiklikler de getirmiştir ki bunlardan en önemlisi 1924 Anayasası'nın kabulü olup, diğerleri; Milletvekili Seçim Kanunu'nda değişiklik yapan 16 Haziran 1927 tarihli 1079 sayılı ve 21 Haziran 1927 1112 sayılı iki yasa ile ordu mensuplarının milletvekili seçilmemeleri konusundaki 385 sayılı yasadır.⁶⁴

491 sayılı ve 20 Nisan 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, klasik anayasa anlayışına ve sistematığe uygun olarak yapılandırılmıştır. Devletin kuruluşu, organları ve bunların işleyişi düzenlenmiş olduğu gibi, hak ve özgürlüklerle hükümlere de yer verilmiştir.

- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir. (md.1)
- Anayasa, “ Türkiye Devleti'nin dini, din-i İslamdır” (md.2)⁶⁵
- Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir (md.3)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olup millet namına hâkimiyeti temsil eder. (md.4)
- Yasama ve Yürütme yetkisi BMM'de toplanmıştır. (md.5)

⁶⁰ Sakin, “Milli Mücadele...”, s.231.

⁶¹ Serdar **Sakin**, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Demokrasi ve Cumhuriyet Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri*, Isparta 2008, s. 271–276.

⁶² Sakin, “Milli Mücadele...”, s.231.

⁶³ Yavuz, s.320.

⁶⁴ Erdoğan, s.65.

⁶⁵ Bülent **Tanör**, *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, Afa Yayıncılık, İstanbul 1996, s.225-227.

- Meclis yasama yetkisini bizzat(md.6), yürütme yetkisini ise kendi seçtiği cumhurbaşkanı ve onun tayin ettiği icra vekilleri eliyle kullanır. Meclis hükümeti her an denetleyebilir ve düşürebilir (md.7)
- Yargı yetkisi ya da hakkı yine millet adına, yasalar çerçevesinde bağımsız mahkemelerce kullanılır (md.8)⁶⁶
- TBMM, Millet tarafından seçilmiş milletvekillerinden oluşmaktadır. (md.9)
- 18 yaşını doldurmuş her Türk erkeği seçme hakkına sahiptir.(md.10)
- 30 yaşını dolduran her Türk erkeği milletvekili seçilebilir. (md.11)
- Milletvekili seçilebilme koşulları şunlar: (md.12)
 - a) Yabancı devlet hizmetinde bulunmamak,
 - b) Sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, hileli iflas gibi suçlardan mahkûm olmamak,
 - c) Kısıtlı olmamak,
 - d) Yabancı devlet vatandaşlığı iddiasında bulunmamak,
 - e) Medeni haklardan mahrum olmamak,
 - f) Türkçe okuyup yazma bilmek
- Milletvekili seçimi 4 yılda bir yapılır, süresi dolan üyeler yeniden seçilebilirler. (md.13)

Görüldüğü gibi, 1924 Anayasası da vergi vermek ve emlak sahibi olmak koşuluyla seçme hakkını sınırlandırmıştır, ancak halen sadece erkekler seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Alpay Kabacalı'ya göre, 1924 Anayasası, her ne kadar parlamenter sistemi kurmayı hedef almışsa da, 1920 geleneğinden kopamamış, Meclis üstünlüğü anlayışı, birçok açıdan bu anayasada da izlerini sürdürmüştür.⁶⁷

17 Kasım 1924 tarihinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kuruldu. Mustafa Kemal Paşa, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşunu çok partili hayata geçiş denemeleri çerçevesinde hoş karşılamıştı. Şeyh Sait ayaklanması sonrası isyanda etkisi olduğu düşünülen Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Takrir-i Sükûn Kanunu ve İstiklâl Mahkemelerinin verdiği güçle 3 Haziran 1925 tarihinde kapatıldı.⁶⁸

⁶⁶ Suna Kili ve A.Şeref Gözübüyük, *Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985, s.111-112.

⁶⁷ Özgül, s.103.

⁶⁸ Kilci, 200-204.

26 Haziran 1927’de TBMM’ye Afyon Milletvekili Ali (Çetinkaya) Bey’in Meclisin tatili edilmesine dair: “Efendim, müzakerat programımızda başka bir şey kalmamıştır. Meclisin tatili hakkında bir önerge vardır. Teşkilatı Esasiye Kanununun 14.ncü maddesine uygun olarak bugünden itibaren Yüksek Meclisin tatili faaliyet etmesine karar verilmesini teklif ederiz.” şeklinde ki önergesinin kabul edilmesiyle, II. TBMM’nin çalışmaları 1.11.1927 tarihine kadar tatil edilmiştir.⁶⁹ Alınan kararda seçimlerin yenilenmesi hükmü de bulunduğundan II. TBMM dönemi resmen sona ermiştir. III. dönem TBMM’ye milletvekili seçimi için 20 Temmuz 1908 tarihli “Geçici Milletvekili Seçim Kanunu” ile bu kanunda yapılan 1912, 1923 ve 1927 tarihli değişikliklerle hazırlanan seçim kanunu kullanılmıştır.⁷⁰

Seçim öncesinde Cumhuriyet Halk Fırkası tüzüğünde yapılan değişikliklerle adayların belirlenme yetkisi parti başkanına bırakılmıştır. Seçilen milletvekillerinin tümü de Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı M. Kemal Paşa tarafından 29 Ağustos 1927’de yayınlanan bir genelge ile belirlenmiştir. Bu durum bize M. Kemal Paşa’nın TBMM’ye girecek olan milletvekillerini kendisinin seçtiğini göstermektedir.⁷¹ II. Dönemdeki TCF muhalefeti ve 1926’da M.Kemal Paşa’ya suikast girişiminden yargılananlar arasında milletvekillerinin de bulunması 1927 seçimlerinde CHP’yi aday belirlemede daha seçici davranmaya itmiş görünmektedir.⁷²

31 Ağustos 1927 tarihli seçimlerde Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından seçilecek adayları gösteren bir tebliğ yayınlanarak halkın oyuna sunulmuştur. Vilayet halkına bir tezkereyle açıklanan bildiride, seçmenlerden listede yer alan adayları seçmeleri istenmiş ve rakip başka partinin olmadığı bu seçimleri Cumhuriyet Halk Fırkası kazanmıştır.⁷³

⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, D.II., C.33, s. 84.

⁷⁰ Cengiz Şavklı, “Atatürk Döneminde Parlamento Faaliyetleri (1920-1938)”, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2011(Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.137.

⁷¹ Çağrı Coşkun, “1923-1938 Yılları Arası Kars Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri”, Kafkas Üniversitesi SBE, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Kars 2013 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.43.

⁷² Kendirci, s.57.

⁷³ Erdoğan, s.66.

1927 seçimlerinde, 30 Temmuz – 5 Ağustos arasında ikinci seçmen seçimleri, 2-6 Eylül tarihleri arasında ise milletvekilliği seçimi yapılmıştır. 1927 yılı genel seçimlerine katılım oranı %23 gibi düşük bir oranda gerçekleşmişti.⁷⁴

Seçim 63 seçim bölgesinde yapılmış ve 316 milletvekili seçilmiştir.⁷⁵ III. dönem TBMM’de iki ayrı hükümet kurulmuştur. Her iki hükümette İsmet Paşa’nın başkanlığında oluşturulmuştur. İlki 1 Kasım 1927 ile 27 Eylül 1930 tarihleri arasında ikincisi ise 27 Eylül 1930 ile 4 Mayıs 1931 tarihleri arasında kurulmuştur.⁷⁶ Böylece seçimleri kazanan Cumhuriyet Halk Fırkası milletvekillerinden oluşan III. TBMM toplantılarına başlamıştır.⁷⁷

Milletvekillerinin tespitini bilakis Mustafa Kemal Paşa’nın yaptığı ve inkılâpların ruhunu benimseyen kişilerden oluştuğuna inanılan III. Dönem TBMM, 1 Kasım 1927 Salı günü saat 9.40’ta Trabzon Milletvekili Hasan (Saka) Bey’in başkanlığında açılmıştır. Yine aynı günde yapılan seçimlerde Başkanlık Divanı Balıkesir Milletvekili Kazım Özalp’in başkanlığında oluşturulmuştur. Daha sonra cumhurbaşkanlığı seçimine geçilmiş ve Mustafa Kemal Paşa, 288 kişinin katıldığı oylamada oy verenlerin tamamının oyunu alarak Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu seçim dolayısı ile Meclis’te bir teşekkür konuşması yapan Mustafa Kemal Paşa, resmen III. TBMM’nin birinci toplantı yılını açmıştır.⁷⁸

III. Meclis açıldığında işbaşında olan III. İsmet Paşa Hükûmeti istifa etmiş ve yeni hükûmeti kurma yetkisi tekrar kendisine verilmiştir. İsmet Paşa III. Meclis döneminde iki hükûmet kurmuştur. Bunlardan ilki meclisin açıldığı gün 1 Kasım 1927’de kurulmuş ve 27 Eylül 1930’a kadar görev yapmıştır. İkincisi ise 27 Eylül 1930- 4 Mayıs 1931 tarihleri arasında çalışmıştır.⁷⁹

Tablo–1⁸⁰ Dördüncü İsmet (İnönü) Paşa Hükûmeti

⁷⁴ Özgül, s.104.

⁷⁵ Suzan Ünal, “1923 ve 1927 Seçimleri”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.252.

⁷⁶ Coşkun, s.43.

⁷⁷ Özgül, s.104.

⁷⁸ Şavklı, s.137-138.

⁷⁹ Cemal Avcı, *III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Yapısı ve Faaliyetleri (1927-1931)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s.54-55.

⁸⁰ Avcı, s.55.

IV. İsmet Paşa Hükümeti (1 Kasım 1927-27 Eylül 1930) Üyeleri	
Başvekil:	İsmet Paşa (Malatya)
Adliye Vekili:	Mahmut Esat Bey (İzmir)
Müdafaa-i Milliye Vekili ve Bahriye Vekâleti Vekili	Mustafa Abdülhalik Bey (Çankırı)
Dâhiliye Vekili:	Şükrü Kaya(Muğla)
Hariciye Vekili:	Dr. Tevfik Rüştü Bey (İzmir)
Maliye Vekili:	Saraçoğlu Şükrü Bey (İzmir)
Maarif Vekili:	Mustafa Necati Bey (İzmir) 13.4.1929'da Cemal Hüsnü Bey (Gümüşhane)
Nafia Vekili:	Behiç Bey (İstanbul) 15.10.1928'de Recep Bey (Kütahya)
Ziraat Vekili ve Ticaret Vekâleti Vekili:	Rahmi Bey (İzmir)
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili:	Dr. Refik Bey
İktisat Vekili:	Bu bakanlık Ticaret ve Ziraat Bakanlıklarının birleştirilmesi sonucu 1928'de kurulmuştur. 21.10.1928'de Rahmi Bey(İzmir) 29.5.1929'da Şakir Bey(Edirne)

1927 seçimleri sonrası oluşan TBMM, 1 Kasım 1927-26 Mart 1931 tarihleri arasında 3 yıl 7 ay 19 gün açık kalmıştır.⁸¹

27 Eylül 1930-4 Mayıs 1931 tarihleri arasında görev yapan V. İsmet Paşa Hükümeti üyeleri şöyledir:

⁸¹ Olgun, s.14.

Tablo-2⁸² Beşinci İsmet (İnönü) Paşa Hükümeti

Beşinci İsmet (İnönü) Paşa Hükümeti V. İsmet Paşa Hükümeti (27 Eylül 1930-4 Mayıs 1931) Üyeleri	
Başvekil:	İsmet (İnönü) Paşa
Adliye Vekili:	Yusuf Kemal Bey
Millî Müdafaa Vekili:	Mustafa Abdülhalik Bey, Zekai (Apaydın)
Dâhiliye Vekili:	Şükrü (Kaya) Bey
Hariciye Vekili:	Tevfik Rüştü (Aras) Bey
Maliye Vekili:	Şükrü (Saraçoğlu)-Mustafa Abdülhalik Bey
Maarif Vekili:	Esat (Sagay) Bey
Nafia Vekili:	Zekai Bey, Hilmi (Uran)
Sıhhiye ve M. İçtimaiye Vekili:	Refik (Saydam) Bey
İktisat Vekili:	Mustafa Şeref (Özkan) Bey

1 Kasım 1927 tarihinden itibaren III. dönem TBMM görevine başlamış ve 26.03.1931 tarihine kadar görev yapmıştır. III. dönem TBMM kendi iç dinamiğini sağlamasıyla dikkat çekmektedir. 1927-1931 yılları Türkiye Cumhuriyeti'nin biçimlendiği bir dönemdir. Atatürk inkılâplarının hızlandığı ve yapılanların da yerleşmeye başladığı bir dönemdir. Her biri ayrı ayrı incelemeye değer olan, Atatürk inkılâplarıyla, Türk toplumu en büyük değişiklikleri yaşamıştır. Siyasi alanda bir kez daha çok partili sisteme geçiş için deneme yapılmıştır. Serbest Cumhuriyet Halk Fırkası kuruldu. Üç ay gibi kısa bir süre Türk siyasi hayatında kalabilmiş ve parti kendi kurucuları tarafından kapatılmıştır. Bu partinin ardından kurulan Ahali Cumhuriyet Partisi ve Türkiye

⁸² Şavklı, s.139.

Cumhuriyeti Amele ve Çiftçi Partisi ise siyasi hayatta başarılı olamamış ve kısa ömürlü olmuştur.⁸³

1.1.1. 2 Eylül 1927 Kayseri İli Milletvekili Seçim Sonuçları

III. Dönem, TBMM Kayseri Milletvekillerinin siyasi faaliyetleri ve çalışmalarına yer vermeden bu dönemde seçilmiş olan milletvekillerinin öncelikle isimleri ve bilgilerini tabloştırmak oldukça faydalı olacaktır.

Tablo-3⁸⁴ III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Bilgileri

SEÇİM BÖLGESİ	ADI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ
Kayseri	Ahmet Hilmi (Kalaç)	1887	Kaymakam
Kayseri	Halit (Karakaya)	1889	Doktor
Kayseri	Burhanettin (Binzet)	1884	Askerî Tabip
Kayseri	Hasan Ferit(Perker)	1888	Avukat
Kayseri	İsmail Hakkı (Altan)	1871	Mülkiye Müfettişi
Kayseri	Mustafa Reşit (Özsoy)	1885	Hukukçu

Üçüncü dönemde ölen milletvekili sayısı 16'dır. Bu kişiler arasında Kayseri milletvekili İsmail Hakkı Bey'de yer almaktadır. Meclis çalışmalarına devam edemeyen kişilerin yerini ara seçimlerde seçilerek gelen milletvekilleri doldurmuştur.⁸⁵ İsmail Hakkı Bey'in yerine ise ara seçimde Kayseri milletvekili olarak Mustafa Reşit Özsoy seçilmiş ve meclis çalışmalarına dâhil olmuştur.⁸⁶

⁸³ Hakkı Cengiz , “1923-1938 Yılları Arasında TBMM’nde Görev Yapan Milletvekillerinin Devletin İç ve Dış Siyasetine Etkileri”, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Uşak 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.131-132.

⁸⁴ Ahmet Nedim Kilci, “Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966)”, Erciyes Üniversitesi SBE, Tarihi Anabilim Dalı, Kayseri 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.168.

⁸⁵ Ünal, s.267.

⁸⁶ TBMM Albümü(1920–2010); TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Ankara 2010, C.I, s.157.

1.2. 25 Nisan 1931 Genel Seçimleri

M. Kemal Paşa, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın feshedilmesinden sonra geniş bir yurt gezisine çıkarak birçok vilayette incelemelerde bulunmuştur. İncelemeleri sonrasında edindiği izlenim sonucunda, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı sıfatıyla Meclis Grup Başkanlığına gönderdiği 3.3.1931 tarihli bir yazıyla seçimlerin yenilenmesi gerektiğini uygun gördüğünü belirtmiştir.⁸⁷

1927 seçimlerinden sonra TBMM, 4 yıllık normal yasama dönemini tamamlamış, 1931 yılında yeni genel seçimlerin hazırlığına başlanmıştır. Bu arada, iki partinin birbirini denetlemesi, birbirlerinin görüşleri ve eylemleri hakkında kamuoyunu aydınlatmaları, tek parti yönetiminin sakıncalarının ortadan kaldırılması amacıyla, M.Kemal Paşa'nın isteği ile 8 Ağustos 1930'da Fethi Okyar tarafından kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası, karşı devrimci güçlerin odağı haline gelince, 7 Kasım 1930'da kapatıldı. Bu seçimler için yeni bir seçim yasası çıkarılmamış, 1927'de uygulanan yasalar aynen geçerli olmuştur. Bu bakımdan, 1931 seçimlerinde fazla bir özellik göze çarpmamaktadır.⁸⁸

1931 genel seçimleri, TBMM'nin üçüncü döneminin süresi sona ermeden gerçekleştirilmiştir. Bu kararın alınmasında, SCF'nin kapanmasından sonra, özellikle M.Kemal Paşa'nın yurt gezisinde, daha çok izlenimlerle ve raporlarla belirlenen yeni politikaların hemen uygulanmak istenmesi düşüncesi etkili olmuştur. Nitekim, M.Kemal Paşa'nın yurt gezisini tamamladığı günün ertesinde, yani 5 Mart 1931'de, CHP Genel Kurulunun, Milletvekilliği seçimlerinin yenilenmesine karar vermesi bu konuda varılan yargıyı güçlendirmektedir. 1931 Genel Seçimlerinde Milletvekili aday adaylarının Ankara'daki parti genel merkezine başvuruları istenmiştir.⁸⁹

Erzincan Milletvekili Saffet, Afyonkarahisar Milletvekili Ali ve Tekirdağ Milletvekili Cemil Beylerin TBMM'ye sundukları teklif çerçevesinde seçimlerin yenilenmesine karar vermiştir.⁹⁰ 63 seçim çevresinden 50'sinin çıkardığı milletvekili sayısında değişiklik olmayarak bunlardan 253 milletvekili çıkacak, kalan 13 seçim çevresinin 8'inden (Aksaray, Ankara, Bolu, Çorum, Kastamonu, Mersin, Sinop, Tekirdağ) birer

⁸⁷ Coşkun, s.44.

⁸⁸ Özgül, s.104.

⁸⁹ Günver **Güneş** ve Menderes **Akdağ**, "Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecinde Adnan Menderes'in Aydın İlindeki Siyasi Faaliyetleri (1946-1950)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. XIII/27, Aydın 2013, s.190.

⁹⁰ Coşkun, s.44.

fazlası ile 35 yerine 43 ve 5'inden de (Gaziantep 2, Gümüşhane 1, Mardin 2, Trabzon 1, Urfa 1) toplam 7 noksan ile 28 yerine 21 mebus seçilecektir.⁹¹

Ülke genelinde 317 milletvekilinin seçilmesi düşünülmüştür. Cumhuriyet Halk Fırkası 63 seçim çevresinden 287 aday göstermiş 22 seçim çevresinde ise 30 milletvekilliği boş bırakılarak, bağımsız adayların seçilmesine fırsat tanınmıştır. 22 seçim bölgesinde aşağıda gösterilen 30 adaylık yer, bağımsız milletvekili olmak isteyenler için, açık bırakılmıştır:

Tablo-4⁹² 25 Nisan 1931 Genel Seçimlerinde 22 Seçim Bölgesinde Boş Bırakılan 30 Adaylık Yer

1 - Adana	1 - Bolu	1 - Kastamonu	1 - Niğde
1 - Afyonkarahisar	1 - Burdur	2 - Kayseri	2 - Samsun
1 - Aksaray	1 - Bursa	2 - Kocaeli	1 - Sinop
1 - Antalya	4 - İstanbul	1 - Konya	1 - Tekirdağ
1 - Aydın	2 - İzmir	2 - Kütahya	
1 - Balıkesir	1 - Isparta	1 - Manisa	
NOT: Bu (30) bağımsız adaylık için başvuruların sayısı (194) tür.			

Görülmektedir ki Mustafa Kemal Paşa, bir yıl önceki "Serbest Cumhuriyet Fırkası" denemesi başarılı olmamasına rağmen tek partili politik yaşamın kapısını aralayarak halkın kendi tercihini kısmen de olsa kullanmasına imkân tanımakta ve bu davranış, IV. Dönem seçimlerinin özelliğini oluşturmaktadır. Bu seçimlerde demokrasi adına başka bir davranış da CHP'nin ilân ettiği aday listesinde, çeşitli seçim çevrelerinden (13) Köylü-Çiftçi, (7) Sanatkâr İşçi ve (2) Maden İşçisinin aday gösterilmesidir.⁹³

1931'de seçimler yenilenirken tek parti kalan Cumhuriyet Halk Partisi, Meclise muhalefetin sesi gelsin diye bir uygulamaya gidilir. Göz ardı edilen bu uygulama çok önemlidir kanımca. Nedir o; tek parti, Cumhuriyet Halk Partisi 30 seçim bölgesinde

⁹¹ Erdem Özer, "Dördüncü Dönem Niğde Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri", Niğde Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Niğde 2011 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.44.

⁹² Coşkun, s.44.

⁹³ Özer, s.45.

aday göstermemiştir. Muhalefet milletvekilleri, yani Serbest Fırkadan isteyenler ve başkaları seçilsin... Ve gerçekten de bu seçimlerde 22 tane Cumhuriyet Halk Partili olmayan milletvekili Meclise girmiştir; 30 seçim bölgesinden 22'sinde Meclise girmişlerdir.⁹⁴

1931 seçimlerine Cumhuriyet Halk Fırkası yine tek parti olarak katılmıştır. 1931 yılının nisan ayında ikinci seçmenlerin seçimi işlemi tamamlanmış, daha sonra yapılan milletvekili seçiminde ise Cumhuriyet Halk Fırkası çoğunlukla kazanarak IV. TBMM toplanmıştır.⁹⁵ Cumhuriyet Halk Fırkası'nın göstermiş olduğu 287 aday olduğu gibi seçilmiş, bağımsız milletvekilleri için boş bırakılan yerlerden 20 milletvekili seçilmiş, 10 milletvekilliği ise çeşitli nedenlerden dolayı boş kalmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkalı olan ikinci seçmenler, M. Kemal Paşa'nın isteğine rağmen bağımsız adaylara oy vermemişler; seçilen bağımsız milletvekillerinin bir kısmı ise zamanla Cumhuriyet Halk Fırkası'na geçmiş, TBMM'de sadece 7 bağımsız milletvekili kalmıştır. IV. Dönem TBMM'de hükümet kurma görevi tekrar İsmet Paşa'ya verilmiştir.⁹⁶

1.2.1 25 Nisan 1931 Kayseri İli Milletvekili Seçim Sonuçları

1 Kasım 1927'de göreve başlayan III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi 26 Mart 1931 tarihinde erken seçim kararı alarak son toplantısını yapmıştır. Yapılan seçimlerde 316 milletvekili seçilmiş olmasına rağmen 1 Kasım 1927'de Kayseri'den milletvekili seçilen İsmail Hakkı Bey'in Meclis'e katılamadan vefatı nedeniyle 315 kişi ile göreve başlayan, değişik sebeplerle görevden ayrılanların yerine gelenlerle toplam 333 kişinin görev yaptığı III. Meclis'in üçte ikisi daha önceki meclislerde de görev yapmışlardır. Bu durum III. Meclis'in, I. ve II. Meclislerin bir devamı olduğunu ve Cumhuriyet rejiminin temel dayanağı olan meclisin sürekliliğini ortaya koymaktadır. III. Meclis'te yer alan milletvekillerinden 207'si de yine aynı şekilde IV. Meclis'te yeniden görev almışlardır.⁹⁷

IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin siyasi faaliyetleri ve çalışmalarına yer vermeden önce bu dönem için Kayseri'den seçilmiş olan milletvekillerinin isimleri ve bilgilerini tablo halinde özetlemek faydalı olacaktır.

⁹⁴ Ningur **Noyanalpan**, *21. Yüzyıl Eşiğinde Atatürk*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara 2014, s.45.

⁹⁵ Özgül, s.104.

⁹⁶ Coşkun, s.44.

⁹⁷ Avcı, s.58-59.

Tablo-5⁹⁸ IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Bilgileri

SEÇİM BÖLGESİ	ADI	DOĞUM YILI	MESLEK VEYA İŞİ
Kayseri	Ahmet Hilmi (Kalaç)	1887	Kaymakam
Kayseri	Ahmet Tevfik (Şatır)	1891	Savcı
Kayseri	Mustafa Reşit (Özsoy)	1885	Hukukçu
Kayseri	Osman (Coşkun)	1892	Belediye Başkanı
Kayseri	Sait Azmi (Feyzioğlu)	1889	Avukat

⁹⁸ Kilci, “Ahmet Hilmi...”, s.175-176.

II. BÖLÜM

III. DÖNEM TBMM KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

2.1. III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III. Dönem Kayseri Milletvekilleri şöyledir:

Tablo-6⁹⁹ III. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Aldıkları Oy Sayıları

SEÇİM BÖLGESİ	ADI	OY SAYILARI
KAYSERİ	Ahmet Hilmi (Kalaç)	296
	Halit (Karakaya)	396
	Burhanettin (Binzet)	296
	Hasan Ferit(Perker)	296
	İsmail Hakkı (Altan)	296
	Reşit (Özsoy)	289

Üçüncü dönemde ölen milletvekili sayısı 16'dır. Bu kişiler arasında Kayseri milletvekili İsmail Hakkı Bey de vardır. Meclisten ayrılan kişilerin yerini ara seçimlerde gelen milletvekilleri doldurmuştur.¹⁰⁰ İsmail Hakkı Bey'in yerine ara seçimde Mustafa Reşit Özsoy seçilmiştir.¹⁰¹

TBMM'de III. Dönem Meclis Başkanı olarak Kazım Fikri Özalp seçilmiş olup, başkan seçilmesi dolayısıyla yaptığı konuşma şu şekildedir:

“Muhterem efendiler, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlığı gibi pek önemli bir görevi bana verdiğinizden dolayı çok mutluyum ve şükran borçluyum.

⁹⁹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, C.III, TBMM Vakfı Yayınları, No:10, Ankara 1996, 375-384.

¹⁰⁰ Ünal, s.267.

¹⁰¹ TBMM Albümü(1920–2010), C.I, s.157. , Öztürk, s. 379.

Cumhuriyet idaremizin manevi zevk ve mutlu gelişme içinde Medenî olgunluğa doğru bilinçle yürüyen güçlü milletimizin ve onun idaresinin tek temsilcisi ve tecelli yeri olan Yüksek Meclisinizin bu güven ve ilginize lâıyk olmaya bütün dikkat ve samimiyetimle çalışacağım. (Alkışlar, Allah başarılı etsin sesleri)

Bu şerefli görevin vicdanî gerekleri mesaimе hâkim olacağına güven buyurunuz. (Alkışlar) Destekleriniz başarımın en kıymetli dayanak ve arzusu olacaktır. Efendiler, Memleketimizin kurtuluş ve yükselmesinde bundan evvelki Büyük Millet Meclisleri gibi pek yüksek ve başarılı hizmetler yerine getireceği tabii olan üçüncü Büyük Millet Meclisi ilk topluma açılırken, siz aziz arkadaşlarımı hürmet ve muhabbetle selâmlar ve alkışlarım. (Alkışlar)”¹⁰²

2.2. Ahmet Hilmi Bey (Kalaç)’ın Biyografisi

Kalaç, 1887’de (1303) Kayseri’de doğmuştur.¹⁰³ Babası Hacı Mehmet (Faik), Annesi Ayşe Hanımdır.¹⁰⁴ Babası Düyunu Umumiye Müdürlüğünden emekli bulunuyordu.¹⁰⁵

Ahmet Hilmi Kalaç iki defa evlendi. Ahmet Hilmi Bey’in ilk eşi olan Feride Hanım’dan Türkân Nebile isminde bir kızı oldu. Ahmet Hilmi Bey’in ikinci eşi Ayşe Faika Hanım’dan ise Işık (Adalı) (Doğumu.1930), Erciyes (Etensel) (Doğumu.1931) ve Sümer (Kayalıbay) (Doğumu. 1934) isimlerinde üç kızı ile Demir (Kalaç) (Doğumu. 1936) ve Çelik (Kalaç) (Doğumu. 1937) isimlerinde iki erkek çocuğu oldu.¹⁰⁶ Beş çocuk babası olan Kalaç’ın yedi torunu vardır.¹⁰⁷

¹⁰² *Tarihe Düşülen Notlar-3(1920-2013)*, TBMM Basımevi, Ankara 2013, s.70.

¹⁰³ *TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası*, 267 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-2).

¹⁰⁴ TBMM Albümü (1920–2010), C.I,s.157. *TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası*, 267 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-2)’nda Ahmet Hilmi Kalaç’ın annesinin ismi Hanide olarak geçmektedir. Kilci,“Ahmet Hilmi...”, s.19’da buradaki kaydın, Ankara Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden alınan kayıtlara uymadığını (Nüfus kaydının orijinali için bkz. Ek-4), üstelik annesinin asıl adının da Hanide değil Hanife olduğunu, Hanife Hanımın nüfus kayıtlarına göre ise Halaçzade Hacı Mehmet Faik Efendinin ikinci eşi olup Nuh isminde çocuğunun bulunduğu belirtilmiştir. (Nüfus kaydının orijinali için bkz. Ek-4). Ali Rıza Önder, *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2010, s.151. adlı eserde Ahmet Hilmi Kalaç’ın annesinin daha Kalaç iki yaşında iken ölen Hanife Hanım olduğu yazmaktadır.

¹⁰⁵ Ahmet Hilmi **Kalaç**, *Kendi Kitabım*, Yeni Matbaa, Ankara 1960, s.5.

¹⁰⁶ Kilci, “Ahmet Hilmi...”, s.20.

¹⁰⁷ Ali Rıza **Önder**, *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2010, s.151.

Kayseri İdadisini (lise) bitirdikten sonra eğitimini İstanbul'da devam ettiren Kalaç, Mercan İdadisi ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi.¹⁰⁸ 1906'da lise diplomasını alan Kalaç, babasının isteğine uyarak Darülmuallimin-i Aliyenin (Yüksek Öğretmen Okulu) yarışma sınavlarına girmiş ve başarı kazanarak "Fünun" bölümüne yazılmıştır. Öte yandan kendi isteği ile girdiği Mekteb-i Mülkiye-i Şahane (Siyasal Bilgiler Okulu) sınavını da kazandı. İkinci Meşrutiyet yıllarının getirdiği karışıklıklar içerisinde birçok güçlükleri atlatarak ders yıllarını başarıyla sona erdirdi. Önce Yüksek Öğretmen Okulu'ndan, sonra Siyasal Bilgiler'den diploma aldı (1910).¹⁰⁹

Öğrencilik yıllarında İstanbul'da Meşrutiyet'in ilânını ve 31 Mart olaylarını yakından gördü. İttihat ve Terakki Partisi'nin faaliyetlerine katıldı. Eğitimini tamamladıktan sonra başta Kayseri'de olmak üzere memleketin çeşitli okullarında öğretmenlik yaptı. Ayrıca mülkiye mezunu olduğu için devlet dairelerinde memur olarak çalıştı. Özellikle Kayseri Mutasarrıfı (idareci) Muammer Bey'in de etkisiyle birçok ilçede kaymakamlık görevinde bulundu. 29 Ağustos 1910 tarihinde yayınlanan ve Kayseri'nin ilk gazetesi olan Erciyes'in başyazarlığını yaptı.¹¹⁰ Bindokuzyüz oniki senesinde Muammer Bey mutasarrıf iken Kayseri'ye matbaa geldi. Turanlı Yunus Bekir Bey'in müdürlüğü ile Erciyes adı ile bir gazete Türkçe olarak çıktı. Türklüğü uyandırmak ve meşrutiyeti okutmak maksadıyla çalıştı. Nazif Bey merhum da çok kıymetli tarihi malumat kaydediyordu. Ahmet Hilmi Beyefendi Hazretleri de faydalı yazılar yazardı.¹¹¹ Kalaç I.Dünya Savaşı sırasında Türklerle Ermeniler arasında yaşanan olayları ve Ermeni ayaklanmalarını yakından gördü. Savaş sonrasında zorunlu göç olayı ile ilgili olarak soruşturma geçirdi. 1915 yılında Kalaç'la birlikte bir heyet Avrupa'ya giderek temaslarda bulundu.¹¹²

Fransızca bilen Kalaç¹¹³, Mülkiye İdareciliği ve Gazetecilik, Kayseri İdaresi Tarih ve Coğrafya Öğretmenliği, Liva Maiyet Memurluğu, Erciyes Gazetesi Başyazarlığı, Sivas Kangal Kaymakam Vekilliği, Su Şehri Kaymakamlığı, Şarkîkaraağaç Mutasarrıf

¹⁰⁸ TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-2).

¹⁰⁹ Önder, s.151.

¹¹⁰ Hamza Çakır ve Hakan Aydın, *Tarih İçinde Kayseri Basını*, Palet Yayınları, Konya 2012, s.55.

¹¹¹ Önder, s.18.

¹¹² Çakır ve Aydın, s.75.

¹¹³ TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-2).

(İdareci) Vekilliği, Sivas Mektupçuluğu, Karaman Kaymakamlığı, Sivas Kongresi Kayseri Delegatesi, Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti Kuruculuğu, Osmanlı Meclis-i Mebûsan IV. Dönem Kayseri Milletvekilliği, I.,II.,III. Dönem Kayseri Milletvekilliği, I.Dönem Şer'îye-Evkâf ve Lahiya Encümenleri Reisliği gibi görevlerde bulunmuş, 19.06.1966 tarihinde vefat etmiştir. ¹¹⁴

2.2.1. Siyasi Faaliyetleri

Ahmet Hilmi Kalaç(1887-1966) ¹¹⁵

Ahmet Hilmi Bey, yükseköğrenimi için gittiği İstanbul'da, II. Abdülhamit Döneminden Meşrutiyet Dönemine geçişi ve o devirde yaşanan çalkantıları bilfiil yaşadı. Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti ile sıkı temasa geçti ve cemiyete üye oldu. Eğitimini tamamladıktan sonra Kayseri'ye gelen Kalaç, ilk olarak Kayseri İdadisi'nde (lise) öğretmen olarak göreve başladı aynı zamanda da Mutasarrıflıkta çalıştı. Bu sırada tanıştığı Kaymakam Muammer Bey, onun gelecekteki siyâsi yaşamında çok etkili oldu. Muammer Bey her gittiği il ve ilçeye Kalaç'ı da götürdü. ¹¹⁶

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışından sonra Anadolu'yu dalga dalga sarmaya başlayan ulusal ruh, Kayseri gençleri ve aydınları arasında da olumlu bir ortam yaratmıştı. Ahmet Hilmi¹¹⁷ Kayseri basının, adını Kayseri'nin en gözde simgesinden

¹¹⁴ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹¹⁵ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹¹⁶ Çakır ve Aydın, s.75.

¹¹⁷ Önder, s.155.

alan ilk temsilcisi, 16 Ağustos 1326/ 29 Ağustos 1910 tarihini taşıyan¹¹⁸ Erciyes gazetesini tek başına diriltti.¹¹⁹ Matbaanın idari işleriyle gazetenin başyazarlığını Ahmet Hilmi Kalaç yürütmüştür.¹²⁰ Kuvay-ı Milliye ülküsü uğruna çalıştı. Sivas Kongresi için Kayseri’den üç delege istenmişti. Katipzade Nuh Naci ile Ahmet Hilmi ve İmamzade Ömer Bey, kimliklerini gizleyerek bir kamyonla Kayseri’den Sivas’a gitmek üzere yola çıktılar. Kendilerine, deri ve buğday taciri süsünü verdiler. Aralarında bir şifre hazırladılar. Beş gün sonra Kongre kararlarını alarak Kayseri’ye döndüler. Ahmet Paşa Okulunda ileri gelenlerle görüşüldü. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Kayseri’de de kurulmasına karar verildi. Müftü Ahmet Remzi Efendi başkanlığa getirildi. 20 Aralık 1919’da Kayseri’ye gelen ve İmamzade Reşit Bey’in Sivas Kapısı’ndaki evinde konuklanan Mustafa Kemal Paşa, Raşit Efendi Kitaplığında hocalarla tanıştı.¹²¹

Sivas Kongresi kararlarının bir an evvel toplanacak Meclisi Mebusan’da Milet iradesine ulaşması keyfiyetini, çaresiz ve zoraki kabul eden İstanbul Hükümeti seçim kanununda düzeltme yaparak kısa zamanda milletvekillerini toplama yoluna gitmiştir. Bu dönemde iki milletvekili çıkaran Kayseri’de de seçim çalışmaları başlamış, Raşit Efendi Kütüphanesinde yapılan toplantı da Ahmet Hilmi Bey’in ismi de ileri sürülmüştür.¹²² İstanbul Meclis-i Mebusanı için 1920 başlarında yapılan seçimlerde Belediye Başkanı Rifat Çalıkoğlu ile Mevlevî Şeyhi Ahmet Remzi Efendi milletvekilliği kazandılar.¹²³ Remzi Efendi’nin istifası ile birlikte yapılan seçimi Ahmet Hilmi Bey Müdafaa-i Hukuk saflarından kazanmıştır. Böylece Ahmet Hilmi Bey, Mebusan Meclisi’nin son dönemine Kayseri milletvekili olarak katılmıştır.¹²⁴

28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Misak-ı Millî kararının alınmasında katkıda bulundu.¹²⁵ 16 Mart 1920’de İstanbul’un düşman işgali altına girmesi ile Meclis dağıtıldı. Milletvekilleri, aydınlar yakalandı, Malta’ya sürüldü. Kalaç, Mudanya- Bursa yolu ile Kayseri’ye geldi.¹²⁶ Mustafa Kemal Paşa’dan telgrafla B.M.M’ye katılma

¹¹⁸ Hakan Aydın ve Yaşar Elden, *Kayseri Basınından Portreler Çarşamba Söyleşileri*, Palet Yayınları, Konya 2011, s.9.

¹¹⁹ Önder, s.155.

¹²⁰ Çakır ve Aydın, s.55.

¹²¹ Önder, s.155.

¹²² Kalaç, s.159.

¹²³ Önder, s.155.

¹²⁴ Kalaç, s.159-160.

¹²⁵ Çakır ve Aydın, s.76.

¹²⁶ Önder, s.155.

emrinin gelmesi ile birlikte Kayseri’de fazla kalmayarak Ankara’ya giderek yeni kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisine katıldı.¹²⁷

Ahmet Hilmi Kalaç, 1920’de başlayan Kayseri Milletvekilliği ve sonraki dönemlerde Yasama Meclisinde; komisyon başkanlığı, tutanak yazarlığı, Cumhuriyet Halk Partisi grup idare üyeliği, parti müfettişliği gibi hizmetlerde bulundu.¹²⁸ Ahmet Hilmi Bey, bu süre içinde meclis oturumlarında önergeler verdi ve değişik konularda söz alarak konuşmalar yaptı.¹²⁹

Milletvekilliği döneminde sık sık Kayseri’ye gelen Kalaç, sürekli olarak halkın istek ve şikâyetlerini dinledi ve Mecliste bu sorunlara çözüm aramaya çalıştı. Kayseri’nin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahip olan Halkevlerinin faaliyetlerine de katılan Kalaç, Kayseri basınındaki yazıları ile de Kayseri gündemine ışık tuttu. Ahmet Hilmi Bey gerek idareciliği döneminde gerekse milletvekilliği döneminde vatani için elinden gelen bütün çabayı sarf etti. Özellikle (Meclisteki faaliyetleri incelendiğinde) adaletin yerini bulması için var gücüyle çalıştı. Kayseri’nin ve Kayserilinin sorunlarını çözmek için mücadele etti.¹³⁰

Ahmet Hilmi Bey, TBMM’nin III. Dönem milletvekili seçimlerine de katıldı. Yapılan seçimlerde 296 oy alarak Kayseri milletvekili oldu. 10 Ekim 1927’de mazbatasını alan Kalaç, 1 Kasım 1927’de meclise katıldı. 2 Kasımda mazbatası onaylandı. Bayındırlık ve Maliye Komisyonlarında çalıştı. Seçim Mazbatalarını İnceleme ve Geçici Memurin Komisyonlarına üye seçildi. Genel Kurulda 2 tahrir (önerge) vermiş, 6 değişik konuda 9 konuşması vardır.¹³¹ Bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

1. Zabıtaî sıhhiyeî hayvaniye kanunu tasarısıyla zabıtaî sıhhiyeî hayvaniye geçici kanununun bazı maddelerinin düzeltilmesine dair olan kanunun ikinci ve dördüncü maddelerinin açıklaması hakkında söz almıştır.
2. Hasan Ferit Bey ile birlikte 1330 senesinden itibaren memleketlerin imarı maksadıyla hükümet tarafından veya belediyeler tarafından yıktırılan yapılar hakkındaki kanunun birinci maddesinin açıklaması hakkında teklif(önerge) vermiştir.

¹²⁷ Kalaç, s.173.

¹²⁸ Önder, s.155.

¹²⁹ Kilci, “Ahmet Hilmi...”, s.23.

¹³⁰ Çakır ve Aydın, s.76.

¹³¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.382.

3. Devlet demir yolları ve limanları genel idaresinin 1928 senesi bütçe kanunu münasebetiyle söz almıştır.
4. Yol yükümlülüğü kanununun 7. maddesinin düzeltilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.
5. Memurin Kanununun 70. maddesinin açıklamasına dair söz almıştır.
6. Hasan Ferit Bey ile birlikte 29 Mayıs 1926 tarih ve 862 numaralı kanuna ek kanun teklifi vermiştir.
7. Memurin Kanununun 35. maddesinin açıklaması münasebetiyle söz almıştır.
8. Yabancı kadınlarla evlenmek memnuniyeti hakkındaki kanunların ücretli çalışanları içine alıp almayacağını açıklaması hakkında söz almıştır.

Kısaca ifade ettiğimiz siyasi faaliyetlerin ayrıntısına girecek olursak şunu söyleyebiliriz ki;

Kalaç, TBMM'nin 10 Kânunuevvel (Aralık) 1927 Cumartesi 16. birleşiminde; Zabıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Kanun tasarısı hakkında hayvan hastalığının önünün alınması için bir kanuna mutlaka ihtiyaç olduğunu; fakat Ziraat Bakanlığı makamında ki Sabri Beyefendinin düşünceleriyle bu hastalığın önünün alınmayacağını savunmuştur. Suçsuz yere tüccara hücum edilmesinin yanlış olduğunu belirtmiştir.¹³²

Erzincan'la doğrudan doğruya Kayseri'ye geçen hayvan hastalığında, Kayseri tüccarları hastalığı şuraya buraya bulaştırıyor iddiasının doğru olmadığını, Kayseri'nin hiçbir sene ineksiz kalmayacağını ve her sene pastırma yapılacağını söylemiştir. Ayrıca zorlaştırma olup baytarlar sırf iş olsun diye raporlar da verse bunu açık söylemeyeceğim; ama ne tüccar hayvanını geri bırakır ne de diye kesilen bir açıklamada bulununca gürültüler çıkmış, açık söyle sesleri yükselmiştir.¹³³

Kalaç, TBMM'nin 4 Şubat 1928 Cumartesi 49. birleşiminde; Yol yükümlülüğü kanununun yedinci maddesinin değiştirilmesi ile ilgili olarak, iki kanun arasında fark kaydının yapılma ayının değişik olduğunu, İçişleri Vekili Beyefendinin buyurdukları gibi bütün illerin isteklerinin de bu yolda olduğunu söylemiştir. Eskişehir Vekili Emin Bey araya girerek işi mayısa veriyor demiştir.¹³⁴

¹³² TBMMZC, D.III, C.1, s. 110.

¹³³ TBMMZC, D.III, C.1, s. 110-111.

¹³⁴ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

Ahmet Hilmi Bey, tekrar söz alarak başlangıcının hazirandan alındığında kaydın mayıs içinde yapıldığını, eylülde de yerine getirileceğini belirtmiştir. Bir kısmının kalması durumunda, yani senesi içinde uygulanamayacak olursa, kalan kısmının da martta yaptırılacağını ifade etmiştir.¹³⁵

Eskişehir Vekili Emin Bey, sene başı haziran olduğuna bakarak, eylülde yani iş mevsiminde mesaiyi uygulamayanlar için bunun ocakta yerine getirilir olduğunu, mayısta yapılabileceğini; fakat nasıl olur da gelecek seneye bakiye devretmiş olacakları şeklinde bir soru sormuştur.¹³⁶

Ahmet Hilmi Bey, bunların hepsinin bedeni yükümlü olmadığını bir kısmının para bir kısmının ise bedeni yükümlü olduğunu para kısmı olduğunda ona göre eylülde, aralık-ocakta da yapılacağını, bedenlen olduğu zaman ise eylülde, ekim-kasım da hatta hava müsait olursa aralık-ocakta da yapılabileceğini, bir kısmının da mayısta yapılabileceğini belirtmiştir.¹³⁷

Ankara Vekili İhsan Bey, arada bir zaman devresinin faaliyet kaybına uğradığı kanısının oluştuğunu, böyle bir şey olmadığına dair açıklama yapılmasını istemiştir.¹³⁸

Ahmet Hilmi Bey, bir defa uygulandıktan sonra, kanuna göre ikinci devrenin başlayacağını, kaybolan bir şeyin olmadığını söylemiştir.¹³⁹

Elazığ Vekili Hüseyin Bey, senenin yoklamasının ne zaman yapılacağı, hazıranda yapılması durumunda bu senenin yükümlülüğünün ne olacağı şeklinde bir soru yöneltmiştir.¹⁴⁰

Elazığ Vekili Hüseyin Bey'in sorusu üzerine Ahmet Hilmi Bey söz alarak; yükümlülerin bir kısmının zaten yapıldığını, geçen ocakta bütçenin kabul edildiğini, bedeni yükümlülüğe tayin edildiğini belirtmiş. Onların mart, nisan, mayıs aylarında yükümlülüklerini yerine getirdiklerini, bu sene kanunun kabul edilmesi halinde

¹³⁵ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹³⁶ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹³⁷ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹³⁸ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹³⁹ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹⁴⁰ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

haziranda yerine geleceğini ve ona göre faaliyete devam edileceğini söylemiştir.¹⁴¹ Birinci madde oylamaya sunulmuş ve oylama sonucu kabul edilmiştir.¹⁴²

Kalaç, TBMM'nin 1 Mart 1928 Perşembe 49. birleşiminde; Kayseri Milletvekili Hasan Ferit Bey ile birlikte memleketin imarı maksadıyla İçişleri Komisyonuna tahrir (öneri) vermiştir.¹⁴³ İçişleri Komisyonuna verilmiş olan bu tahrir (öneri) tekrar iade edilmiştir.¹⁴⁴

Kalaç, TBMM'nin 19 Mayıs 1928 Cumartesi 77. birleşiminde; Devlet Demiryolları ve Limanları Genel İdaresinin 1928 senesi bütçe kanunu tasarısı hakkında tarifelerin çok yüksek hatta aralarında tutarsızlıklar olduğunu söylemiştir.¹⁴⁵

Kalaç, TBMM'nin 27 Ocak 1930 Pazartesi 27.birleşiminde; Memurin Kanununun 70. maddesinin açıklamasına dair memurin kanununun yayılmasından önce özel kanunlarla memurlara verilmiş olan bazı haklar bulunduğunu, açıkça zikredilmediği takdirde, kanunların vaktiyle verdiği hakların korunmuş olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁶

TBMM'nin 6 Şubat 1930 Perşembe 29.birleşiminde; Ahmet Hilmi ve Hasan Ferit Bey'in 29 Mayıs 1926 tarih ve 862 numaralı kanuna ek kanun teklifi Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁴⁷

Kalaç, TBMM'nin 27 Mart 1930 Perşembe 40.birleşiminde; Memurlar Kanununun 35. maddesinin yorumuna dair (3/420) numaralı Başbakanlık resmi yazısı hakkında tutanaklarda da ifade edildiği gibi mecburi senette memurun rızasının alınmasına lüzum olmadığını, kararın yüksek kurulda olduğunu belirtmiş bunun üzerine Reis başka bir görüş olmaması sonrası tutanağı oylamaya sunmuş ve tutanak oylama sonucu kabul edilmiştir.¹⁴⁸

Kalaç, TBMM'nin 10 Ocak 1931 Cumartesi 17.birleşiminde; yabancı kadınlarla evlenme yasağı ile ilgili kanunların, ücretli çalışanları da içine alıp almadığının

¹⁴¹ TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹⁴² TBMMZC, D.III, C.2, s. 141-143.

¹⁴³ TBMMZC, D.III, C.3, s. 2.

¹⁴⁴ TBMMZC, D.III, C.3, s. 105.

¹⁴⁵ TBMMZC, D.III, C.4, s. 170.

¹⁴⁶ TBMMZC, D.III, C.15, s. 40.

¹⁴⁷ TBMMZC, D.III, C.16, s. 12.

¹⁴⁸ TBMMZC, D.III, C.17, s. 71.

yorumuna dair (3/493) numaralı Başbakanlık resmî yazısı hakkında memurların yerine getireceği görev ile hizmet edenin yerine getireceği vazife arasında fark olduğunu; ama hizmet edenin belki aynı derecede önemli bir yerde görevlendirilmesi durumunda hükümetin feshedilmesinin söz konusu olabileceğini, hizmet eden vekilinin de yabancı kadınlarla evlenmemesini isterse bir madde teklif edebileceğini belirtmiştir.¹⁴⁹

Ahmet Hilmi Bey, TBMM'nin IV. Dönem milletvekili seçimlerine de katılmıştır. Kalaç, 4 Mayıs 1931'de meclise katıldı. Dönem boyunca Bütçe Komisyonunda çalışmıştır. Ayrıca İller İdaresi Kanun tasarısını görüşmek üzere 25 Kasım 1933'de kurulan geçici komisyonda görev almıştır. Genel Kurulda geçmiş dönemlere bakarak daha az söz almıştır.¹⁵⁰

Ahmet Hilmi Kalaç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV. Döneminde (1931–1935) üç kez söz almıştır. Faaliyetleri kronolojik olarak şöyledir:

1. Umumî ihtiyaç için hariçten getirilecek madeni su boruları ile aksam ve teferruatından gümrük resmi alınmamasına dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
2. Hükûmet tarafından imar veya resmî binalar yapmak için yıktırılmış binalar hakkındaki kanunun müzarekesi münasebeti ile ilgili sözleri.
3. Tapu Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.

Kısaca ifade ettiğimiz siyasi faaliyetlerin ayrıntısına girecek olursak şunu söyleyebiliriz ki;

Kalaç, TBMM'nin 3 Haziran 1933 Cumartesi 65.birleşiminde; Herhangi bir yerde yeniden su tesisatı yapılacağını, Nafia vekâletinin su dairesinin müsaadesinin alınması gerektiğini; fakat alınmadığını söylemiştir. Köyde, kasabada su yolu vardır, bunların bir kısmının tamire ihtiyacı olduğunu, bunların yapılacağını; fakat Nafia vekâletinin su dairesinin yeterli mühendisi olmadığını, herhangi bir köyde veya kasabada 500 - 1000 metrelik bir kısım için tamirata ihtiyaç gerekli olabileceğini, oraya mühendisin gidip keşifler yapılsın demesi durumunda mevsimin geçeceğini belirtmiştir. Köylerden kazalara, kazalardan da vilâyetlere gelip tespit yapmasını, müsaade hakkının Nafia

¹⁴⁹ TBMMZC, D.III, C.24, s. 25.

¹⁵⁰ Kilci, "Ahmet Hilmi...", s.176.

vekâletine verilmesi durumunda tamiratın olmayacağını, işlerin kalacağını savunmuştur.

151

Kalaç, TBMM'nin 14 Aralık 1933 Perşembe 13.birleşiminde; Hükümet tarafından imar veya resmî binalar yapmak için yıktırılan binalar ile ilgili (1/663) numaralı kanun tasarısı hakkında savaştan bu yana bir hakkın temini için yazılan yazıyı yüksek meclise verdiği için hükümete teşekkür etmiştir. Dünya Savaşında imar amaçlı bazı binaların alınmış olduğunu ve bunların yerine birer ev verilmek suretiyle temin edilmiş bir vaziyette olan bu işin anlaşmadan sonra sahiplerinin geri dönüşü dolayısı ile evlerin bir kısmı geri alınmış ve bu suretle evleri yıkılanların açıkta kalmış olduğunu, hükümetin bu gibi hak sahiplerine bunu vermek suretiyle haklarını temin ediyor olduğunu belirtmiştir. Yazılan yazının (lahiya) muhtelif komisyonlardan, İçişleri, Maliye, Bütçe Komisyonlarından geçtikten sonra Yüksek Meclisin yazıyı kabul ederek hak sahiplerinin haklarını almış olmasının ümidini taşıdığını söylemiştir.¹⁵²

Kalaç, TBMM'nin 22 Aralık 1934 Cumartesi 6.birleşiminde; gayrimenkul mallar ile ilgili (1/52) numaralı kanun tasarısı hakkında belediyelerin mezarlıkların sahibi olmasının gerektiğini, aksi takdirde birinin evinin bir köşesinde bir mezar yapabileceğini savunmuş, mecliste yasaktır sesleri yükselmiştir.¹⁵³

2.3. Burhanettin Bey (Binzet)'in Biyografisi

Binzet, 1884'de (1300) İstanbul'da doğmuştur.¹⁵⁴ Kadıköy, Zühtüpaşa (022/ 08-95-765) da nüfusa kayıtlıdır. Babası adliye mübaşiri İbrahim Efendi, annesi Hürmüz hanımdır. Mustafa Hilmi- Behice kızı Nimet Hanımla evli; Mustafa Sadullah, Emine Hamdiye, Tiraje, Nurullah, Jale Behice ve Ayşe Duşize'nin babasıdır.¹⁵⁵

İlköğrenimini Sultanahmet ve Soğukçeşme Askerî Rüştîyesinde (ortaokul) tamamlayarak Aralık 1897'de İstanbul Askerî Tıp okulundan yüzbaşı rütbesiyle 1683 nolu doktor diplomasını aldı. Aralık 1897'de Askerî Tıp okuluna seririyatı dâhiliye memuru, Ağustos 1902'de seririyatı dâhiliye vekilliğine atandı. Kasım 1905'te sol

¹⁵¹ TBMMZC, D.IV, C.16, s.7.

¹⁵² TBMMZC, D.IV, C.19, s. 66-67.

¹⁵³ TBMMZC, D.IV, C.25, s. 250.

¹⁵⁴ TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-7).

¹⁵⁵ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s. 379.

kolağası, Ağustos 1909'da sağ kolağalığına terfi etti. Ekim 1910'da Askerî Tıp okulunda ders nazırlığına ve müdür yardımcılığı verildi. Kasım 1913'te Binbaşılığa terfi ederek Balkan Savaşı'na katıldı. Yozgat tümeni Sıhhiye Bölüğü Baştabibi ve 8.Kolordu Baştabibine vekâleten hizmet verdi. Daha sonra eski görevi, müdür yardımcılığına döndü. Ocak 1913'te Harbiye Nezareti Birinci Şubesine atandı. Ağustos 1915'te Yarbaylığa terfi etti. Mart 1916'da Sağlık Genel Müdürlüğü Sicil Şubesine vekâleten, daha sonra asaleten atandı. Kasım 1919'da zorunlu hizmetini doldurduğundan isteği ile askerlikten emekliye ayrıldı.¹⁵⁶

Emeklilik sonrası İstanbul Darülaceze Müdürlüğüne (1923) ve İstanbul Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğüne atandı (1924). Bu görevden istifa ederek ayrıldı (1925). İspirto ve Meşrubat-ı Küûliye İnhisarı İdaresi Hükümet Komiserliği, Fen Müşavirliğine getirildi (1926). Bu görevden istifa ettikten sonra Sağlık Bakanlığı Birinci Bölge Müfettişliğine atandı (1927).¹⁵⁷

Askeri ve sivil sektördeki başarılı çalışmaları nedeniyle 5. Mecidi, 4. Osmanî nişanları, Gümüş Liyakat ve Harp madalyalarıyla ödüllendirildi.¹⁵⁸ 05.10.1953 tarihinde vefat etmiştir.¹⁵⁹

2.3.1. Siyasi Faaliyetleri

Burhanettin Binzet(1884-1953)¹⁶⁰

¹⁵⁶ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.375-376.

¹⁵⁷ *Kayseri Ansiklopedisi I*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 70, C.1, İstanbul 2009, s.252.

¹⁵⁸ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.376.

¹⁵⁹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 143.

Sağlık Bakanlığı Birinci Bölge Müfettişliği görevindeyken TBMM III. Dönem seçimlerine katıldı.¹⁶¹ Yapılan seçimde 296 oyla Kayseri'den milletvekili seçildi.¹⁶²

Meclis'te Sağlık Komisyonunda ve Geçici Memurîn Komisyonu'nda çalıştı.¹⁶³ Yasama görevi devre sonunda son buldu ve Mayıs 1931'de Birinci Sınıf Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müfettişliğine döndü.¹⁶⁴

Türkiye Büyük pğMillet Meclisi, III. Dönem Zabıt Ceridelerinin incelenmesi sonucunda, Kayseri milletvekili Burhanettin Binzet'e ait herhangi bir konuşma, soru önergesi veya kanun teklifine rastlanılamamıştır.

2.4. Halit Mazhar Bey (Karakaya)'ın Biyografisi

1889 (1305)'da Kayseri¹⁶⁵, Melikgazi İlçesi, Gavremoğlu Mahallesinde doğdu. Babası Mehdizade ailesinden Mehmet Mazhar Bey, annesi Şefika Hanımdır. 1807'de Ankara İdadisini (lise) bitirip aynı yıl sınavla Tıp Fakültesine girdi. Almanya'da içhastalıkları uzmanlığı yaptı. Balkan Savaşları ve I.Dünya Savaşı'nda görevlendirildi ve terhis edildi. Kuvayı Milliye'nin oluşumu ve ilk TBMM Hükümetinin kurulması üzerine yeniden askere alındı. Askerî doktor olarak Kayseri Memleket Hastanahesi Baştabipliğine getirildi. Daha sonra 15.3.1923'te Niğde Askerî Hastahanesinden terhis edildi.¹⁶⁶

Kayseri Hastanesi Başhekimliği, Kayseri Memleket Hastanesi Baştabipliği – II. Dönem Kayseri Milletvekilliği yapmış olup evlidir. 20.11.1944 tarihinde vefat etmiştir.¹⁶⁷

¹⁶⁰ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹⁶¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.376.

¹⁶² TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No'lu Seçim Mazbatası (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-8).

¹⁶³ Kayseri Ansiklopedisi I, s.252.

¹⁶⁴ Öztürk, *Türk Parlamep*nto Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.376.

¹⁶⁵ TBMM Arşivi Halit Mazhar Karakaya Şahsi Dosyası, 558 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı(Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-9).

¹⁶⁶ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- II. Dönem (1923-1927)*, s. 501-502.

¹⁶⁷ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 106.

2.4.1. Siyasi Faaliyetleri

Halit Mazhar Karakaya (1889-1944)¹⁶⁸

TBMM'nin II. Dönem Kayseri Milletvekilliği sonrasında Kayseri III. Dönem milletvekili seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 396 oyla Kayseri'den milletvekili seçildi. 10 Ekim 1927'de mazbatasını aldı. 1 Kasım 1927'de Meclise katıldı. 2 Kasım'da mazbatası onaylandı. Sağlık Komisyonunda çalıştı.¹⁶⁹

Türkiye Büyük Millet Meclisi, III. Dönem Zabıt Ceridelerinin incelenmesi sonucunda, Kayseri Milletvekili Halit Mazhar Karakaya'ya ait herhangi bir konuşma, soru önergesi veya kanun teklifine rastlanılamamıştır.

2.5. Hasan Ferit Bey (Perker)'in Biyografisi

1888 (1304)'de İncesu'da doğdu.¹⁷⁰ İstanbul Beyoğlu, Gümüşsuyu Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır.¹⁷¹ İlk ve Orta tahsilini Darüşşafaka'da, üniversite eğitimini İstanbul Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır, Fransızca bilmektedir.¹⁷² Karadeniz Boğazı Müstahkem Mevkiinde Hukuk Müşavirliği ve İstanbul Barosu heyet üyeliği yapmıştır. Evli ve 2 çocuk babasıdır. 09.02.1983 tarihinde vefat etmiştir.¹⁷³

¹⁶⁸ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹⁶⁹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.380.

¹⁷⁰ TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-12).

¹⁷¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.383.

¹⁷² TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No'lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-12).

¹⁷³ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

2.5.1. Siyasi Faaliyetleri

Hasan Ferit Perker (1888-1983)¹⁷⁴

Hasan Ferit Bey, III. Dönem genel seçimlerine katılarak 296 oyla Kayseri'den milletvekili seçilmiştir. Adliye ve Nafia (Bayındırlık) Komisyonlarında çalıştı.¹⁷⁵ Çeşitli konularda önerge ve kanun teklifleri olup bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

1. Hukuk Usulü Yargılamaları kanununun 61. maddesinin düzeltilmesi hakkında teklif vermiştir.
2. Muhtelif makam veya heyetlerin cezaya, para cezası çıkarma, icrayı sanat ve ticaretten yasaklama yetkilerinin reddi hakkında teklif vermiştir.
3. Belediyeye ait işlerin, esaslarının cezaları hakkındaki kanunun bazı maddelerinin düzeltilmesi teklifi vermiştir.
4. Medeni Kanunun 634 ve borçlar kanununun 213. maddelerindeki (resmî şekli) ve (resmî senet) tabirlerinin açıklaması hakkında tahrir (önerge) vermiştir.

Kısaca ifade ettiğimiz siyasi faaliyetlerin ayrıntısına girecek olursak şunu söyleyebiliriz ki;

Hasan Ferit Bey, TBMM'nin 31 Mart 1928 Cumartesi 55. birleşiminde; avukatlığın yapılmasının birtakım kural ve kanunlara bağlı olduğunu belirterek barolara dâhil olmayanların avukatlık yapmalarını ve onların kabul edilmelerinin uygun olduğunu söylemiştir. Hukuk yargılamalarının 61'nci maddesinin «vekili baroda resmen bağlı bulunan avukatlardan ve baro kurulmayan yerlerde en aşağı üç dava vekili varsa, bunlardan seçmek lâzımdır » diye yazıya geçirilmiş olan birinci fıkrasının da açıktan

¹⁷⁴ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹⁷⁵ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.383.

açığa bildirgeyle sağlam olduğunu, yine aynı maddenin eskimiş usulü yargılamaya tabi olan işlerde bu kural yürürlükte değildir» diye yazıya geçirilmiş olan üçüncü fıkrasında yer aldığını söyleyerek, avukatlık koşullarını cami olmayan kimselerin icrayı vekâlet etmelerine izin verilmek lâzımdır bu nedenle altmış birinci maddenin üçüncü fıkrasında değişiklik teklif etmiştir.¹⁷⁶

Genel Kurula sevk edilen Hukuk Usulü Yargılamaları kanununun 61'nci maddesi vekili, baroda resmen bulunan avukatlardan ve baro kurulmayan yerlerde en aşağı üç dava vekili varsa bunlardan seçmek lâzımdır. Birinci fıkraya göre avukat veya dava vekili olmayan, vekili müvekkili adına yargılama esnasında hazır olsa bile yargılama kendisi yokken uygulanarak kararı verilir. Baro bulunmayan ve birinci fıkrada, dava vekili bulunmayan durumlarda, herkes dilediği kimseyi vekil yapabilir şeklinde değiştirilmiştir.¹⁷⁷

Hasan Ferit Bey, TBMM'nin 22 Kasım 1928 Perşembe 6. birleşiminde; çeşit çeşit makam veya heyetlerin cezaya vergi koyma, icrayı sanat ve ticaretten yasaklamak yetkilerinin reddi hakkında teklif vermiştir. Teklif İçişleri ve Adliye Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁷⁸

Hasan Ferit Bey, TBMM'nin 22 Nisan 1930 Pazartesi 53. birleşiminde; Belediye işlerine ait hükümler hakkındaki kanunun bazı maddelerinde değişiklik tasarısı vermiştir.¹⁷⁹ Teklif kabul edilmiştir.¹⁸⁰

Hasan Ferit Bey, TBMM'nin 22 Mart 1930 Cumartesi 38. birleşiminde; Medeni Kanun 634 ve Borçlar Kanununun 213. maddelerindeki (resmî şekli) ve (resmî senet) ifadelerinin yorumlanması hakkında taktır (önerge) vermiş, önerge Adliye Komisyonuna sevk edilmiştir.¹⁸¹

¹⁷⁶ TBMMZC, D.III, C.3, s. 3.

¹⁷⁷ TBMMZC, D.III, C.3, s. 5.

¹⁷⁸ TBMMZC, D.III, C.5, s. 54.

¹⁷⁹ TBMMZC, D.III, C.18, s.49.

¹⁸⁰ TBMMZC, D.III, C.19, s.26.

¹⁸¹ TBMMZC, D.III, C.17, s.36.

2.6. İsmail Hakkı Bey (Altan)'in Biyografisi

1871'de İstanbul'da doğdu.¹⁸² Babası İstanbul Hâkimlerinden İzzet Efendi, annesi Ayşe Hanımdır. Mülkiye'nin İdadi bölümünde lise öğrenimini tamamladıktan sonra yüksek bölümünden mezun oldu.¹⁸³ Arapça, Farsça ve Fransızca bilmektedir. İçişleri Bakanlığı Mektubi Kalemi Hülâfâlığı, Yemen İli Mektupçuluğu, Taiz Sancağı İdareciliği, İçişleri Bakanlığı Aşiretler ve Göçmenleri Yerleştirme Dairesi 1. Kâtipliği, Bağdat, Ankara, Basra İli Mektupçuluğu ve Yazı İşleri Müdürlüğü, 3. Sınıf Mülkiye Müfettişliği, Yozgat Sancağı İdareciliği, Bozok Valiliği gibi görevlerde bulunmuştur.¹⁸⁴

1915'te Basra'nın İngilizler tarafından işgali üzerine tutsak düştü, savaş sonuna kadar Hindistan ve Mısır'da esir kaldı, Mondros Mütarekesinden sonra 1919'da İstanbul'a döndü.¹⁸⁵ Evli ve 1 çocuk babasıdır.¹⁸⁶

2.6.1. Siyasi Faaliyetleri

İsmail Hakkı Altan(1871-1927)¹⁸⁷

TBMM'nin III. Dönem seçimlerine katılarak, yapılan seçimde 296 oyla Kayseri'den milletvekili seçildi.¹⁸⁸ Meclise katılmadan 05.09.1927 tarihinde ölmüştür.¹⁸⁹

¹⁸² TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

¹⁸³ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.377.

¹⁸⁴ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s. 157.

¹⁸⁵ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.377.

¹⁸⁶ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

¹⁸⁷ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, III. Dönem Zabıt Ceridelerinin incelenmesi sonucunda, Kayseri Milletvekili İsmail Hakkı Altan’a ait herhangi bir konuşma, soru önergesi veya kanun teklifine rastlanılamamıştır.

2.7. Mustafa Reşit Bey (Özsoy)’in Biyografisi

1885 İstanbul doğumlu olan Mustafa Reşit Bey’in babası Kadri Bey, annesi Naciye Hanımdır. Yüksek Ticaret Okulu ve Hukuk Mektebi mezunudur.¹⁹⁰ Gümrük İdaresi Tahlihan Kitabetinde ve 3. Sınıf Kâtipliği, Söğüt, Merzifon Bidâyet Mahkemesi Savcılığı, Canik, Bursa İstinaf Mahkemesi Üyeliği, Ankara Savcılığı, 3. ve 2. Sınıf Adliye Müfettişliği, Teftiş Heyeti Başkanlığı, Adliye Vekâleti Müsteşarlığı, Danıştay Dava Daireleri Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.¹⁹¹ 12.09.1975 tarihinde vefat etmiştir.¹⁹²

2.7.1. Siyasi Faaliyetleri

Mustafa Reşit Özsoy (1885-1975)¹⁹³

¹⁸⁸ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.378.

¹⁸⁹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

¹⁹⁰ TBMM Arşivi *Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası*, 716 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-18).

¹⁹¹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

¹⁹² TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

¹⁹³ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.157.

Mustafa Reşit Bey, TBMM III. Dönem seçimlerine katıldı, 715 sicil numaralı İsmail Hakkı Bey'den boşalan Kayseri Milletvekilliğine 289 oy alarak seçildi. 21 Aralık 1927'de mazbatasını aldı. 29 Aralıkta Meclise katıldı. Aynı gün mazbatası onaylandı. Adalet Komisyonunda çalıştı. 1 Ağustos 1933 tarihinde emekliye ayrıldı.¹⁹⁴

Türkiye Büyük Millet Meclisi, III. Dönem Zabıt Ceridelerinin incelenmesi sonucunda, Kayseri Milletvekili Mustafa Reşit Özsoy'a ait herhangi bir konuşma, soru önergesi veya kanun teklifine rastlanılamamıştır.

¹⁹⁴ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, s.382.

III. BÖLÜM

IV. DÖNEM TBMM KAYSERİ MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

3.1. IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV. Dönem Kayseri Milletvekilleri şöyledir:

Tablo-7¹⁹⁵ IV. Dönem TBMM Kayseri Milletvekillerinin İsimleri ve Aldıkları Oy Sayıları

SEÇİM BÖLGESİ	ADI	OY SAYILARI
KAYSERİ	Ahmet Hilmi (Kalaç)	513
	Ahmet Tevfik (Şatır)	149
	Mustafa Reşit (Özsoy)	513
	Osman (Coşkun)	196
	Sait Azmi (Feyzioğlu)	513

TBMM'de IV. Dönem Meclis Başkanı olarak yeniden Kazım Fikri Özalp seçilmiş olup, başkan seçilmesi dolayısıyla yapmış olduğu konuşma şu şekildedir:

*“Muhterem arkadaşlar; Gösterdiğiniz güvene teşekkür ederim, emanet buyurduğunuz şerefli ve önemli görevi ilginize lâyık bir şekilde yapmaya çalışacağım. Cümlelerinizi saygıyla selâmlar ve başarı dilerim. (Şiddetli alkışlar, Allah başarılı etsin sesleri)”*¹⁹⁶

3.2. Ahmet Tevfik Bey (Şatır)'in Biyografisi

1891 Tavlusun doğumlu Ahmet Tevfik Şatır'ın baba adı Mehmet Raşit anne adı Ümmügülsümdür. İdadi ve İstanbul Hukuk Mektebinden mezundur.¹⁹⁷ Adliye Bakanlığı Hûsusî Kalem ve Memurin Sicil Kalemi Görevliliği, Keskin İlçe Bidâyet

¹⁹⁵ Mebus İntihabatı, Kayseri Vilayet Gazetesi, Yıl.7, No.549, 4 Mayıs 1931, s.1. , Fahri Çoker; *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM IV. Dönem (1931–1935), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s.343-350.

¹⁹⁶ *Tarihe Düşülen Notlar-3(1920-2013)*, s.74.

¹⁹⁷ *TBMM Arşivi Ahmet Tevfik Şatır Şahsi Dosyası*, 818 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-22)

Mahkemesi Savcılığı, 24.,46. Fırka Adli Müşavirliği, Keskin Bidâyet Mahkemesi Başkanlığı, Serbest Avukatlık, Kayseri Bidâyet Mahkemesi Üyeliği, Kayseri İstinaf Mahkemesi Üyeliği, İstinaf Savcılığı, Ağır Ceza Savcılığı, Kırşehir Ağır Ceza Savcılığı görevlerinde bulunmuştur. 23.12.1952 tarihinde vefat etmiştir.¹⁹⁸

3.2.1. Siyasi Faaliyetleri

Ahmet Tefik Şatır (1891-1952)¹⁹⁹

Ahmet Tefik Şatır, 1931 genel seçimlerine katılarak 149 oy almış ve IV. Dönem Kayseri Milletvekili olarak seçilmiştir.²⁰⁰ 27.04.1931 tarihinde seçim mazbatasını alarak 4.05.1931 tarihinde meclise dâhil olmuştur.²⁰¹

Değişik kanuların görüşülmesi sırasında Şatır, söz almış olup bunlar, kronolojik olarak şöyledir:

1. İcra ve İflâs Kanununun düzeltilmesine dair kanun münasebeti ile ilgili söz almıştır.
2. Adliye Harç Tarifesi Kanunu münasebeti ile ilgili iki kez söz almıştır.

Kısaca ifade ettiğimiz siyasi faaliyetlerin ayrıntısına girecek olursak şunu söyleyebiliriz ki;

Ahmet Tefik Bey, TBMM'nin 31 Mayıs 1932 Salı 56. birleşiminde; İcra ve İflâs dairelerinin davranışlarına karşı yapılan şikâyet ve itirazların incelenmesi mercii,

¹⁹⁸ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

¹⁹⁹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²⁰⁰ Mebus İntihabatı, *Kayseri Vilayet Gazetesi*, Yıl.7, No.549, 4 Mayıs 1931, s.1.

²⁰¹ *TBMM Arşivi Ahmet Tefik Şatır Şahsi Dosyası*, 818 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-22)

müstakil icra hâkimlerde vekilleri yahut kanun gereğince bu görev kendilerine verilmiş olan hâkimler, sulh hâkimleri ve bulunmadığı takdirde mahkeme reisi veya hâkimi olduğunu ifade ederek, dördüncü maddenin birinci fıkrasında değişiklik teklif etmiştir.

²⁰²

Ahmet Tevfik Bey tarafından, TBMM'nin 31 Mayıs 1932 Salı 56. birleşiminde; 4.madde hakkında verilmiş olan önerge oylamaya konmadan önce komisyona havale edilmiştir.²⁰³ Özetlenen karşılıklı uzun konuşma neticesinde, tasarının birinci maddesi yazılmış ve bununla kanunun dördüncü maddesinden “ ve bu görevi mahkemelerde görür” cümlesi çıkarılmıştır.²⁰⁴

Ahmet Tevfik Bey, TBMM'nin 9 Haziran 1934 Cumartesi 66. birleşiminde; peşin alınan harç, bildirme harcına hesap edilir, peşin alınan harç bildirme harcından fazla ise geri verilir denildiğini belirtmiştir. Hâlbuki Adliye harcının pul karşılığında verildiğini, fazla alınmışsa bunu başkâtibin kesesinden verip vermeyeceği şeklinde soru yöneltmiştir.²⁰⁵

Ahmet Tevfik Bey'in sorusuna, TBMM'nin 9 Haziran 1934 Cumartesi 66. birleşiminde; Kocaeli Milletvekili M.Salahattin Bey tarafından pul yapıştırmak biçimiyle harç alındığını; ama iadesi gerekirse usulen maliye dairelerine müracaat edilerek bunun geri verildiğini, bu güne kadar yöntemin böyle gerçekleşmiş olduğu şeklinde cevap verilmiş olup madde oylama sonrası kabul edilmiştir.²⁰⁶

3.3. Osman Bey (Coşkun)'in Biyografisi

1892 Develi doğumlu²⁰⁷ Osman Coşkun'un baba adı Ali, anne adı Arife'dir. Mülkiyede yüksek tahsil yapmış olup, vekillik öncesi ticaret ile uğraşmıştır. Kilikya Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı Kuzey Cephesi Komutanlığı, Haçin (Saimbeyli) Kaymakamlığı

²⁰² TBMMZC, D.IV, C.8, s.428.

²⁰³ TBMMZC, D.IV, C.8, s. 434.

²⁰⁴ TBMMZC, D.IV, C.8, s. 3.

²⁰⁵ TBMMZC, D.IV, C.23, s. 91.

²⁰⁶ TBMMZC, D.IV, C.23, s. 91.

²⁰⁷ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

yapmıştır.²⁰⁸ İstiklal Madalyası sahibi Osman Coşkun, Develi Medresesi Coğrafya ve Matematik Öğretmenliği yapmıştır. 01.11.1958 tarihinde vefat etmiştir.²⁰⁹

3.3.1. Siyasi Faaliyetleri

Osman Coşkun(1892-1958)²¹⁰

Develi Belediye Başkanlığı yapan Osman Coşkun²¹¹, 25 Nisan 1931 genel seçimlerinde 196 oy almış, 26.04.1931 tarihinde seçim mazbatasını alarak 4.05.1931 tarihinde meclise dâhil olmuştur. Evli ve 3 çocuk sahibidir.²¹²

Türkiye Büyük Millet Meclisi, IV. Dönem Zabıt Ceridelerinin incelenmesi sonucunda, Kayseri milletvekili Osman Coşkun'a ait herhangi bir konuşma, soru önergesi veya kanun teklifine rastlanılamamıştır.

3.4. Sait Azmi Bey (Feyzioğlu)'in Biyografisi

Sait Azmi Feyzioğlu Kayseri'nin köklü ailelerindendir. Feyzioğlu ailesinin soyağacına bakıldığında aile bilgileri 1655 yılına kadar belgelenmiştir. Bilinen en eski kuşak olarak dedeleri Hacı İsmail Efendi bilinir. Osmanlı döneminde aile Kayseri'de yerleşiktir ve yenilikçilerle birlikte padişahı desteklemektedirler. Bu tarihlerde Yeniçeri Akbıyık Hasan Ağa isyanı çıkmıştır. Bu isyanın temel nedeni 1826 yılında II. Mahmut tarafından Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıdır. İşte Padişah yanlısı olan Feyzioğlu ailesi,

²⁰⁸ TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-25).

²⁰⁹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²¹⁰ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²¹¹ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²¹² TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-25)

Kayseri’de başlayan Akbıyık Hasan Ağa isyanının hedefi olmuştur. Bir akşam yemeği sırasında, Akbıyık Hasan Ağa ve adamları, konağı basarak ailede ne kadar erkek ve erkek çocuk varsa öldürmüşlerdir. Yalnızca Feyzi isminde yedi, sekiz yaşlarında bir erkek çocuğu sağ kalmıştır. Çünkü isyancılar, çocuğun sarışın olması ve saçlarının uzun olmasından dolayı onu kız zannederek sağ bırakmışlardır. Aile sağ kurtulan bu çocuktan devam etmiş ve Feyzizade sıfatıyla anılmıştır.²¹³

1889 Kayseri doğumludur, baba adı Hakkı anne adı Fatma’dır.²¹⁴ İstanbul Dâru’l-Fünûn Hukuk Şubesi Hukuk mezunudur. Nusaybin, Palu, Kemah, Zara Bidâyet Mahkemesi Başkanlığı, Hâkimlik, Serbest Avukatlık, Kayseri Misakı Millî Gazetesi Başyazarlığı görevlerinde bulunmuş olup Kızıl Hilal Dergisi sahibidir. 22.02.1950 tarihinde vefat etmiştir.²¹⁵

3.4.1. Siyasi Faaliyetleri

Sait Azmi Feyzioğlu (1889-1950)²¹⁶

25 Nisan 1931 genel seçimlerinde 513 oy alarak 27.04.1931 tarihinde seçim mazbatasını alarak 4.05.1931 tarihinde meclise katılmıştır.²¹⁷

²¹³ Serdar **Sakin**, *VIII. Dönem (5 Ağustos 1946 -22 Mayıs 1950) TBMM Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri*, Prof. Dr. Mustafa Keskin Armağanı Türk Tarih ve Kültürü Araştırmaları, Kılıç R., Ed., İdeal Kültür ve Yayıncılık, İstanbul 2014, s.871-888.

²¹⁴ *TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası*, 809 No’lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-28).

²¹⁵ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²¹⁶ TBMM Albümü (1920-2010), C.I, s.209.

²¹⁷ *TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası*, 809 No’lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı (Hal Kâğıdının orijinali için bkz. Ek-28).

Mecliste oldukça aktif olan Sait Azmi Bey, değişik konularda 42 kez söz almış olup, sözlerinin ayrıntısına girecek olursak kronolojik olarak şöyledir:

1. Arazi vergisi kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
2. Basın kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
3. Teşkilâtîsasiye Kanununun 95. maddesinin değişikliği hakkında kanun teklifine dair sözleri.
4. Kaçakçılığın yasaklanması ve takibine dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
5. Eğitim ve Öğretim Vergisi Kanununun 5. maddesinin yorumlaması hakkındaki tutanak münasebeti ile ilgili sözleri.
6. Belediye Kanununun 103. maddesinin son fıkrasının yorumlaması hakkındaki tutanak münasebeti ile ilgili sözleri.
7. Denge Vergisi Kanunu hakkında sözleri.
8. Barut ve Madde Patlama İdaresinin 1932 senesi Bütçe Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
9. 1181 numaralı Basın Kanununun 38. maddesinin değişikliğine dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
10. Devlet ofisi oluşturma hakkındaki kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
11. 1932 senesi Bütçe Kanununun 21. maddesinin yorumlamasına dair tutanak münasebeti ile ilgili sözleri.
12. Dâhili tüzüğün 22. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki teklif münasebeti ile ilgili sözleri.
13. Millî Hükümet bütçelerine ilgili borçların kayıtlarına ve belirli müddet zarfında müracaat etmeyenlerin alacaklarının düşmesine dair kanunun yorumlama hakkındaki Bütçe ve Adliye alt kurulu tutanak münasebeti ile ilgili sözleri.
14. Suriye'de Türklere ait emlâk ile Türkiye'de Suriyelilere ait emlâk hakkında Fransa Hükûmeti ile yapılan anlaşmanın onaylanmasına dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
15. İl Genel İdarelerinde maaş alan memur ve öğretmenlerin emekli maaşları hakkında kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
16. Düyunu Umumiye 1932 malî senesi bütçesine 1.050.000 liralık olağan üstü tahsisat ilâvesine dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
17. Eğitim ve Öğretim Bakanlığı bütçesi münasebeti ile ilgili sözleri.
18. İktisat Bakanlığı bütçesi münasebeti ile ilgili sözleri.
19. İstanbul mahallî idaresi ile Ankara merkez belediyesi memurları emekli kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
20. Genel ihtiyaç için yurtdışından getirilecek madenî su boruları ile bölümlerinden gümrük vergisi alınmamasına dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
21. Türk Ceza Kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun münasebeti ile ilgili sözleri.

22. Borç için gayrimenkul satışına ve hileli işleme dair kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
23. Belediyeler Bankası hakkındaki kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
24. Polis Teşkilâtı kanununun 39. maddesinin değişikliği hakkındaki kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
25. Askeri ve Mülkî Emeklilik Kanununun 7. ve 18. maddelerinin yorumlaması hakkındaki tutanak münasebeti ile ilgili sözleri.
26. Tıp ve alanları sanatlarının icrasına dair olan kanuna ek kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
27. Gümrük memurlarından görevlerini suiistimal edenlerle görev veya mesleklerinde kendilerinden istifade edilemeyenler hakkında yapılacak işleme dair kanun hakkında sözleri.
28. Hayvan hırsızlığının önüne geçilmesi hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanunun görüşülmesi münasebeti ile ilgili sözleri.
29. Emekli Binbaşı Ali Şevket Bey'in hasta olması hakkında Dilekçe Komisyonunca verilen kararın Genel Kurulda görüşmeye dair önerge münasebeti ile ilgili sözleri.
30. İşlem Vergisi Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
31. Devlet alım, satımları kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
32. Meclis hesap işleri teşkilat ve görevlerine dair yazı münasebeti ile ilgili sözleri.
33. Buğdayı koruma kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
34. Arttırma, eksiltme ve ihale kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
35. Yerleştirme (iskân) kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
36. Adliye Harç Tarifesi Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
37. Ekiciden Tütün Alma Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
38. Avukatlık Kanununa ek kanun münasebeti ile ilgili sözleri.
39. Belediye memurlarından emekli edilebilecekler için 68. madde hükmü alçalmış kalmak şartı ile 66. maddedeki genel bütçeler tabirinde belediyelerin dâhil olduğu hakkındaki yorumlama münasebeti ile ilgili sözleri.
40. Kadastro ve Yazma Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
41. Tapu Kanunu münasebeti ile ilgili sözleri.
42. Sular Kanununa eklenen kanun münasebeti ile ilgili sözleri.

Kısaca ifade ettiğimiz siyasi faaliyetlerin ayrıntısına girecek olursak şunu söyleyebiliriz ki;

Feyzioğlu, TBMM'nin 20 Haziran 1931 Cumartesi 15. birleşiminde; Arazi Vergisi Kanunu görüşmeleri sırasında, hükümetin bir arazi, bir de bina vergisi hakkında iki

kanun tasarısı teklif ettiğini, gerek arazi vergisi hakkındaki teklif edilen kanunun, gerekse bina gelirleri hakkında teklif edilen kanunun gerektiğinde düzenlemesinde bu günkü ruhun değil, eski devrin hukukî etkilerinin yaşandığını ve bu etkiden iki kanun tasarısı çıkarmış olduklarını ifade etmiştir. Her iki kanunun takip ettiği amacın bir olduğunu, birbirleriyle birleştirilebilir ve ellerinde yüzlerce maddeyi kapsayan iki kanun yerine 40, 50 maddelik bir kanun elde edilmiş olabildiğini belirtmiştir. Bu kanunların birleştirilerek bir kanun haline getirilmesi durumunda, bir vatandaşın veya her hangi bir memurun ayrı ayrı iki kanunun incelemesi ile değil, bir kanunun incelemesiyle meşgul olacaklarını ve işin kolaylık kazanacağını savunmuştur. İtiraz edeceklerini, baştan başlatacaklarını, temyiz edeceklerini; usul nedir, mülk sahiplerinin hakkı nedir, komisyonların vazifeleri nedir, bütün bunları ayrı ayrı yapmaktansa hepsini bir kanuna toplamanın daha uygun olduğunu savunmuştur. Feyzioğlu, bunun için bu kanunun komisyona iadesini, arazi ve bina gelirleri vergisi kanunu ile birleştirilerek Yüksek Meclise arz edilmesini, arazi ve bina gelirleri kanunlarının birleştirilerek bir kanun halinde Yüksek Meclise verilmek üzere komisyona iadesini teklif eden bir takrir sunmuştur.²¹⁸ Takrir oylama sonucu göz önünde bulundurulmamıştır.²¹⁹

Feyzioğlu, TBMM'nin 25 Temmuz 1931 Cumartesi 35. birleşiminde; Basın-Yayın Kanunu görüşmeleri sırasında, Basın-Yayın Kanununun ana hatları hakkında Yüksek Meclise hiçbir açıklama vermeye lüzum olmadığını, bu kanunla basın-yayın hürriyeti sınırlandırmasına doğru bir adım atılmadığını, basın-yayın hürriyetini temin edecek, dergi ve kitap çıkarmayı kolaylaştıracak esasların kabul edildiğini savunmuştur.²²⁰ Ayrıca gerek dergi gerek kitap ikisinin de bu kanunda kullanılmış olduğunu, şekle göre bir manayı ifade ettiğini, burada kitap, dergi anlamında kullanıldığını sözlerine eklemiştir.

221

Feyzioğlu, TBMM'nin 28 Kasım 1931 Cumartesi 6. birleşiminde; Basın-Yayın Kanunu görüşmeleri sırasında Anayasanın 95. maddesinin düzenlemesi hakkında kanun teklifine dair genel ölçü kanununun, mali yıl nihayetinde ister istemez çıkarılması şeklindeki kayda lüzum olmadığını; çünkü Anayasanın 95. maddesindeki (genel ölçü kanunu bağlı

²¹⁸ TBMMZC, D.IV, C.2, s.84-85.

²¹⁹ TBMMZC, D.IV, C.2, s.86.

²²⁰ TBMMZC, D.IV, C.3, s.358.

²²¹ TBMMZC, D.IV, C.3, s.359.

olduğu mali yıl içinde icra mevkiine konabilmek için....) açıklamasının bunu ifade ettiğini, emrettiğini savunmuştur.

Kanunun 96. maddesinde, genel ölçü dışında harcama olmayacağını ve kanunun 97. maddesinde genel ölçü kanununun hükmünün bir senelik olmasını, mali yıl başlangıcından geçerli olması gibi hükümlerin bunu temel olarak temin ettiğini, bundan dolayı komisyonun bakış açısının doğru olduğunu belirtmiştir.²²²

Feyzioğlu, TBMM'nin 7 Ocak 1932 Perşembe 22. birleşiminde; Kaçakçılığın yasaklanması ve takibine dair kanun görüşmeleri sırasında, devletin kaçakçılığın yasaklanması için halka genel bir zorunluluk yüklediğini, kaçakçılığın derece derece cezalandırıldığını, yaptırımlara rağmen devletin yasağında güçlü olamadığını belirtmiştir. Bir gemi sahibinin gözetimi ve etkinliğinin yapılamayacağı bir yerde, gemiye el koymak suretiyle onu cezalandırmanın, kişinin yetkili ve gözetiminde ona fazla bir değer vermenin olacağını, bunun için gerek genel esaslara ve gerekse adalet esaslarına uygun olmayan bu maddeyi bir dereceye kadar kolaylaştırmak için, eğer sahibinin bilgisi yoksa, bu hususta mümkün olan bir önlem alınmasının gerektiğini savunmuştur. Bu tür kaçakçılıklar hakkında düşündüğü esasın kabulünü teklif ederek bunun için bir önerge vermiştir.²²³ Önerge oylama sonucu göz önüne alınmamıştır.²²⁴

Feyzioğlu, TBMM'nin 7 Mayıs 1932 Cumartesi 44. birleşiminde; Eğitim ve Öğretim Vergisi Kanununun 5. maddesinin açıklaması hakkındaki tutanak ile ilgili kanun görüşmeleri sırasında, kanun bilindiği gibi 11 maddeden ibaret olduğunu, bunlardan 8, 9, 10, 11. maddelerin hüküm içermeyen törene ait hükümler olduğunu, 1, 2, 4. maddeleri 1454 numaralı birleştirme kanunu ile açıkça kaldırıldığını açıklamıştır. Eğitim ve Öğretim Kanununun, açıkça kaldırılmayan diğer maddelerinin hükümlerinin yürürlükte olup olmadığını sormuş, kanun birinci, ikinci ve dördüncü maddeleriyle birleştirme kanununun hükümlerine uygun bulunmayan hükümlerin kaldırıldığını, kaldırma aralığında korunmuş kalması gereken iki hüküm bulunduğunu, ilk eğitim-öğretime mahsus malların vergileri, sonra yardım ve teberrüler, memur maaşlarından alınan eğitim-öğretim vergisine dair bulunan hükümlerin korunması için maddeler yazıldığını söylemiştir. Bu kanunun yerine getirilmesine engel olacak hükümlerin

²²² TBMMZC, D.IV, C.4, s.32.

²²³ TBMMZC, D.IV, C.5, s.184-185.

²²⁴ TBMMZC, D.IV, C.5, s.189.

kendiliğinden kaldırıldığını, ikinci kanun hükümlerinin bahis olduğunda birinci kanunun hükmünü kaldıracağını, bundan dolayı Maliye Komisyonun yazdığı tutanağın doğru olduğunu savunarak, Bütçe Komisyonun teklifinin ertelenmesini ve Maliye Komisyonun tutanağının oya konmasını teklif etmiştir.²²⁵ Maliye Komisyonun hazırladığı tutanak, görüşme teklifi, oylama sonucu kabul edilmiştir.²²⁶

Feyzioğlu, TBMM'nin 16 Mayıs 1932 Pazartesi 48. birleşiminde; Belediye Kanununun 103. maddesinin son fıkrasının açıklaması hakkındaki tutanak görüşmeleri sırasında, açıklama fıkrasının karşısında bulunduğunu belirtmiş, azınlıkta kalanlarla beraber belediyelerin muhtar ve kendi bütçelerine hâkim birer müessese olduğunu, devletin esas itibarıyla belediyelere müdahale hakkı tanımasının hukuk esaslarına göre doğru bir şey olmadığı şeklinde görüş bildirmiştir. Belediye memurları ile memur kadrolarının emekliliğine dair olan kanun hükümlerini tamamen birbirine uygun kabul etmiş olsaydı, belediye memuriyetinde geçen müddetin, memur kadrolarında geçen müddete eklenmesi için bir hüküm koymaya gerek kalmaz ve böyle bir sınırlama gerekmezdi demıştır. Bu sınırlamanın belediye memurlarının emekliliği, memur kadrolarının emekliliğine dair ilerde oluşacak emeklilik kanununa değil, halen mevcut kanuna göre açıklamış olduğunu söyleyerek Raif Bey'in önergesinin kabulünü rica etmiştir. Önerge, oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.²²⁷

Feyzioğlu, TBMM'nin 23 Mayıs 1932 Pazartesi 51. birleşiminde; Ölçme Vergisi Kanunu hakkında gerçekleşen bir paranın, sahibi hak edilmiş verilirken % 10 kesileceğini, kanun çıktıktan sonra ödemede bulunacağı için ölçme vergisine bağlı tutulacağını ve % 10 kesileceğini ifade ederek, eşitlik olabilirse bunu kabul edelim demıştır. Oylama sonucu madde aynen kabul edilmiştir.²²⁸

Feyzioğlu, TBMM'nin 28 Mayıs 1932 Cumartesi 53. birleşiminde; Barut ve Madde Patlama İdaresinin 1932 senesi Bütçe Kanunu görüşmeleri sırasında, Anonim şirketlerin feshedilmedikçe tasfiye edilemeyeceğini, Barut Anonim Şirketinin fes olmuş bir şirket olduğuna göre tasfiye edilmekte olduğunu, fes olmuş bir şirketin pahalıya mal etmiş ve kötü barutundan devletin sınırlandırma vergisi alacağını belirtmiştir. Bunun hâlâ halka

²²⁵ TBMMZC, D.IV, C.8, s.76-77.

²²⁶ TBMMZC, D.IV, C.8, s.81.

²²⁷ TBMMZC, D.IV, C.8, s.152-153.

²²⁸ TBMMZC, D.IV, C.8, s.241-242.

pahalıya satılmasında bir mana olmadığını, bunun yeni bir şirkete devredildiği takdirde, yeni şirketin haliçten satın alacağı barutu kaçta satın alıyorsa, fes olan şirketin barutlarına da bu fiyatı koyarak devlete maledelmesini teklif etmiş, şimdiye kadar suiistimal eden bir şirketin pahalı olan barutunu hâlâ halka pahalı satmanın gereksiz olduğunu şeklinde görüş bildirmiştir.²²⁹

Feyzioğlu, TBMM'nin 31 Mayıs 1932 Salı 56. birleşiminde; İcra ve İflâs Kanununun düzeltilmesine dair kanun görüşmeleri sırasında, kabul ettikleri 17. maddede şikâyetin inceleme merciinde kabul edilirse, şikâyet olunan muamelenin ya bozulacağını ya da düzeltileceğini, şikâyetin muameleyi düzeltmek manasında olduğunu belirtmiştir.²³⁰ Birinin tapu kaydına bakarak iyi niyetle mülkü alarak sahip olduğunu, artık mülkün ondan alınamayacağını açıklamış, sonra ötekinin, adalet diye mahkemeye gidip senelerce uğraşıp, icra dairesine gitmesi durumunda mülkü alamadığını açıklamıştır. Bu iki durumun kötü olduğunu, bunun önüne geçebilmek için orta yolu tutan bir kayıt bulmak yolunda mevcut durumu kabul ettiklerini ifade etmiştir.²³¹ Menkullerde mülkiyetin ancak mülk sahibiyle sabit olabildiğini, o menkulün başkasının eline geçtiğinde o kişinin mülk sahibi sayıldığını, onun için meselenin yanlış bir anlamaya sebep olmamasını savunmuştur.²³²

Feyzioğlu, TBMM'nin 1 Haziran 1932 Çarşamba 57. birleşiminde; İcra ve İflâs Kanununun düzeltilmesine dair kanun görüşmeleri sırasında, ticarî takiplerde yani iflâsta, itirazların bir kısmını ticaret mahkemesinin inceleme mercii sıfatı ile incelediğini, şahit dinler, yemin verdirir dediklerini ve bunu anlaşılarak kabul ettiklerini belirtmiştir. Bu kısımlarda da yemini uygun görülmesi durumunda, şüphesiz orada yaptıkları gibi bunu da kabul edeceklerini açıklamış, onun için bu teklifi uygun görmediğini söylemiştir.²³³ Ne memur için bir ayrıcalık gözetmek ne de memur olmayanlara bir zahmet yüklemek düşünülmemiştir, memurun maaşı vardır, malı ortadadır, kendisi için çalışan bir adam değildir, bunun için icra memurunun bir memuru sandalyesinden kaldırıp hapsetmesine devlet otoritesinin müsait olmadığını savunmuştur.²³⁴

²²⁹ TBMMZC, D.IV, C.8, s.304.

²³⁰ TBMMZC, D.IV, C.8, s.437.

²³¹ TBMMZC, D.IV, C.8, s.439.

²³² TBMMZC, D.IV, C.8, s.441.

²³³ TBMMZC, D.IV, C.9, s.12.

²³⁴ TBMMZC, D.IV, C.9, s.15.

Feyzioğlu, TBMM'nin 2 Haziran 1932 Perşembe 58. birleşiminde; İcra ve İflâs Kanununun düzeltilmesine dair kanun görüşmeleri sırasında, maddeyi komisyona istediklerini söylemiştir.²³⁵ Hâkimlere birçok yerde büyük yetki vermiş olduklarını, hatta icabında bir adamın idam ettirildiğini, o halde borçlunun bir malı üzerine geçici bir haciz konmasında, hâkime takdir yetkisi vermekten niçin bu kadar şüphe edelim demiştir. Yabancı memleketlere kaçmak çok açıktır; fakat memleket içinde de kaçmanın çeşitli şekilleri olduğunu, iflâs kararı alabilmek için ödeme emri göndermenin, itiraz etmenin, temyize gitmenin ve mahkeme kararı vermenin vb. gibi bir takım şartların ve kayıtların olduğunu, aradan uzun zaman geçeceğini, o zamana kadar mal kalmayacağını savunmuştur.²³⁶

Feyzioğlu, TBMM'nin 4 Haziran 1932 Cumartesi 59. birleşiminde; 1181 numaralı Basın-Yayın Kanununun 38. maddesinin düzeltilmesine dair kanun görüşmeleri sırasında, ceza kanununun 2. maddesinde; bir fiil işlendiği zaman kanununa göre suç veya kabahat sayılmayan bir hareketten dolayı kimseye ceza verilemeyeceğini, işlendikten sonra yapılan kanuna göre suç veya kabahat sayılmayan bir hareketten dolayı da kimsenin cezalandırılmayacağı şeklinde bir ibare geçtiğini, böyle bir cezanın hükmolunması durumunda yürütmesi ve kanunî neticelerinin kendiliğinden kalkacağını ifade etmiştir.²³⁷

Feyzioğlu, TBMM'nin 3 Temmuz 1932 Pazar 77. birleşiminde; devlet ofisi kurulması hakkındaki kanun görüşmeleri sırasında, şirketlerin bilânçolarının incelenmesinin, İktisat ve Bütçe Komisyonları tarafından seçilecek bir komisyon eliyle yapılmasının kanuna konmuş olduğunu belirtmiş, bunun Meclis tarafından seçilecek bir komisyon tarafından yapılmasını teklif etmiştir.²³⁸ Feyzioğlu, aynı birleşimde bu teklifini geri almıştır.²³⁹

Feyzioğlu, TBMM'nin 10 Kasım 1932 Perşembe 77. birleşiminde; İç tüzüğün 22.maddesinin değiştirilmesi hakkındaki teklif görüşmeleri sırasında, dilekçe komisyonunda iki görevli kâtip olduğunun belirtildiğini; ama bir kâtipin hesap meclisi

²³⁵ TBMMZC, D.IV, C.9, s.47.

²³⁶ TBMMZC, D.IV, C.9, s.52.

²³⁷ TBMMZC, D.IV, C.9, s.64.

²³⁸ TBMMZC, D.IV, C.9, s.472.

²³⁹ TBMMZC, D.IV, C.9, s.473.

komisyonuna ait bulunduğunu, bir iken iki yazılarak bir hata yapıldığını söyleyerek, düzeltmesini istemiş, oylama sonrası düzeltme isteği kabul edilmiştir.²⁴⁰

Feyzioğlu, TBMM'nin 5 Aralık 1932 Pazartesi 77. birleşiminde; Millî Hükümet bütçeleri ile alakalı borçların kayıtlarına, belirli müddet zarfında müracaat etmeyenlerin alacaklarının düşüşüne dair kanunun açıklaması, Bütçe ve Adliye Komisyonları tutanak görüşmeleri sırasında, 1513 numaralı kanun hükümlerine bağlı olan isteklerden dolayı hakem mahkemelerine veya adlî mahkemelere müracaat etmiş olanların müracaatlarının karara bağlanmasının uygunluğunun çok doğru olduğunu belirtmiş; fakat ikinci fıkrada bu müracaatların 1513 ve 1783 numaralı kanunların ikinci maddeleri hükümlerine uymakla işleme bağlı olacaklarının açıklandığını, bu nedenle son fıkranın başına (mahkemelerce, hükme bağlananlar ayrı olmak üzere) diye bir fıkra eklenerek engelin ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Bunun için de bir önerge vererek, kabulünü rica etmiştir.²⁴¹ Önerge oylama sonucu Adliye Komisyonuna havale edilmiştir.²⁴²

Feyzioğlu, TBMM'nin 22 Aralık 1932 Perşembe 15. birleşiminde; Millî Hükümet Bütçeleri ile ilgili borçların kayıtlarına ve belirli süre içinde başvurmayanların alacaklarının düşmesi hakkında kanunun açıklaması hakkındaki, Bütçe ve Adliye Komisyonları tutanağı ile ilgili görüşmeler sırasında, Maliye Vekilinin huzurunda yapılan toplantıda bu fıkranın konmasında karar alınmış olduğunu « teşkil olunacak » yerine « teşkil olunmuş bulunan » tarzında bir düzeltme teklifinin yapıldığını belirtmiş, böyle bir düzeltmeye gerek olmadığını; çünkü o komisyonların süresinin aşağı yukarı bittiğini, bundan dolayı aynen kabulünü teklif etmiştir.²⁴³ Teklif oylama sonucu aynen kabul edilmiştir.²⁴⁴

Feyzioğlu, TBMM'nin 9 Ocak 1933 Pazartesi 22. birleşiminde; Suriye'de Türklere ait emlak ile Türkiye'de Suriyelilere ait emlak hakkında Fransa Hükûmeti ile yapılan sözleşmenin onayına ait kanun görüşmeleri sırasında, Suriye'deki Türklerin emlakının resmî veya millî kurumlara terk edilmiş veya kamulaştırılmış veya değişme dolayısıyla

²⁴⁰ TBMMZC, D.IV, C.11, s.15.

²⁴¹ TBMMZC, D.IV, C.11, s.16.

²⁴² TBMMZC, D.IV, C.11, s.16.

²⁴³ TBMMZC, D.IV, C.11, s.43.

²⁴⁴ TBMMZC, D.IV, C.11, s.44.

kıymetleri düşüşe uğramışsa, bunların Suriye Hükümeti tarafından ödeneceğine dair bir kayıt olmadığını, Fransız elçisinin Suriye'deki Türklerin emlâğının birikmiş vergilerinin alınmayacağına dair bir şey görmediğini belirtmiş, bu taraf da böyle bir fark olduğunu söyleyerek, Dışişleri Vekili Dr. Tevfik Rüştü Bey'e açıklaması için bir soru yöneltmiştir. Tevfik Rüştü Bey, söz konusu olan işlerde durumun dikkate alınarak sözleşme ve anlaşmalar yapılabileceğini, bundan dolayı Suriye'de Feyzioğlu'nun bahsettiği hadiselerin meydana gelmediğini, meselelerin ihtiyaca göre düşünüldüğünü açıklamıştır.²⁴⁵

Feyzioğlu, TBMM'nin 14 Ocak 1933 Cumartesi 24. birleşiminde; İl Özel İdarelerinde maaş alan memur ve öğretmenlerin emeklilik maaşları hakkında kanun görüşmeleri sırasında, sekizinci maddenin görüşülmesi ve kabulünü rica edeceğini; ama teklifin yapıldığını, bu teklife katıldığını belirtmiştir. 1683 numaralı askerî ve mülkî emeklilik kanununun yürürlüğe girdiği tarihten bu güne kadar emekli olmuş ve maaş almış olan özel idare memurlarına, geçen zamana ait fark maaşı ve ikramiye verilip verilmeyeceğini sormuştur. İçişleri Vekili Şükrü Kaya ise teklif edilen maddenin, o kanunun yayınlanmasından sonra emekli edilmiş, hiçbir yerden maaş alamayanlar hakkında olduğu şeklinde cevap vermiştir.²⁴⁶

Feyzioğlu, TBMM'nin 16 Mart 1933 Perşembe 30. birleşiminde; Düyunu Umumiye 1932 mali yılı bütçesine 1.050.000 liralık olağanüstü ödenek eklenmesine dair kanun görüşmeleri sırasında, eski borç senetlerinin Maliye Bakanlığının eline geçmesinin belirli kanunlarla, belirli borçlulara karşı, borçlular tarafından % 100 nakit para şeklinde meydana geldiğini belirtmiştir. % 100 üzerinden nakit borçlanmayı, iç borç senetlerini Maliye Bakanlığına daha eksik bir fiyatla sunmak ve satmak hakkına sahip olup olmadığını, borç senetlerini sattığı zaman faiz vermek gerektiğini, bu faizi verebilir mi veremez mi şeklinde hükümete soru yöneltmiştir. Maliye Bakanlığı'nın hangi kanuna dayanarak böyle bir yetkiye sahip olduğunu sorarak ve kendilerinin aydınlatılmasını istemiştir. Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey, Feyzioğlu'na borç senetlerinin menkul kıymet olduğunu, ihtiyaç durumunda hükümetin aldığı fiyattan daha düşük bir

²⁴⁵ TBMMZC, D.IV, C.12, s.42.

²⁴⁶ TBMMZC, D.IV, C.12, s.88.

fiyata satabileceğini, hükümetin şimdiye kadar böyle bir şey yapmadığı şeklinde açıklama yapmıştır.²⁴⁷

Feyzioğlu, TBMM'nin 17 Mayıs 1933 Çarşamba 52. birleşiminde; Eğitim-Öğretim Bakanlığı bütçesi ile ilgili görüşmeler sırasında, piyangolu ve resimli çikolataların olduğunu, bunların gençler üzerinde kötü etki yapacağı düşüncesini açıklamıştır. Bu durumun Vekil Bey'in dikkatini çekip çekmediğini ve Ankara'da yabancı dille eğitim-öğretim yapabilecek bir lise açılması kararında ne gibi bir gelişme olduğunu sormuştur. Eğitim-Öğretim Vekili Reşit Galip Bey, fabrikaların çoğunluğunun bulunduğu İstanbul'a yazı yazdığını, bunlar hakkında şiddetle takip yapılmasını istediğini, uyarıları dikkate almayanların çocuklara şekerleme içinde ahlâksızlık zehiri aşılayan durumun ortadan kaldırılması için alınması gerekli bütün tedbirlerin alınmasını ve uyarıları dinlemeyenlerin de mahkemeye gönderilmesini bildirdiğini söylemiştir. Reşit Galip Bey, Ankara Lisesi için hazırlıkların yapıldığını ve Ankara Lisesi'nde yabancı dil bölümüne büyük önem vermekte olduklarını, yeterli miktarda yabancı dil öğretmenleri getirmek için de girişimlerde bulunulduğunu, şartlar üzerinde görüşülmekte olduğunu açıklamıştır.²⁴⁸

Feyzioğlu, TBMM'nin 18 Mayıs 1933 Perşembe 53. birleşiminde; İktisat Bakanlığı bütçesi ile ilgili olan görüşmeler sırasında, müşterisi azalan, Avrupa da piyasası kapanan dış satım mallarımızın, takasa tâbi tutulmasının, ülke için faydalı mı yoksa zararlı mı olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Halıcılıkta, kilimcilikte takas usulünden olağanüstü katkı sağlandığını belirtmiştir.²⁴⁹

Feyzioğlu, TBMM'nin 3 Haziran 1933 Cumartesi 65. birleşiminde; İstanbul mahallî idaresi ile Ankara merkez belediyesi memurları emeklilik kanunu ile ilgili görüşmeler sırasında, Özel İdare memurları, İstanbul ve Ankara Belediyesi memurlarının ikna edildiğini; fakat Taşra Belediye memurlarının durumun ne olacağını sormuştur. İçişleri Vekili Şükrü Kaya, Taşra Belediye memurları hakkında düşüncelerinin onları sigorta etmek olduğunu, kendilerinin vereceği ve belediye sandıklarının koyacağı bir miktar parayı, bir sigorta şirketi ile anlaşarak, çekildikleri vakit kendilerine tazminat şeklinde verilmesinin düşünüldüğünü açıklamıştır. Böyle bir şirket bulanamaması durumunda

²⁴⁷ TBMMZC, D.IV, C.13, s.24.

²⁴⁸ TBMMZC, D.IV, C.15, s.147.

²⁴⁹ TBMMZC, D.IV, C.15, s.170.

bütün belediyelerin ortak edilmesi ile bunlara ait bir sandık oluşturulacağını, gelecek sene yüksek kurula bunun arz edileceğini ifade etmiştir.²⁵⁰

Feyzioğlu, TBMM'nin 3 Haziran 1933 Cumartesi 65. birleşiminde; Genel ihtiyaç için yurtdışından getirilecek madenî su boruları ve bölümlerinden gümrük vergisi alınmaması ile ilgili kanun görüşmeleri sırasında, üzerine tamir için getirilecek demir boruların gümrük vergisi muafiyetinden yararlanması için Bayındırlık Bakanlığı'ndan izin alınmasına ait şart konulmasının, bazı vekiller tarafından istendiğini belirtmiştir. Köylerdeki tamir işlerini yapabilecek, ilin yeterli miktarda imkânı olup olmadığını sormuştur. Bayındırlık Vekili Hilmi Bey, bu işin Bayındırlık Bakanlığını ilgilendirmedığını, Bayındırlığın bu işte rol almasının bir muaf tutulma meselesi olduğunu, muafiyetin mahalline yönelik olmasını sağlamak için de tutanak onaylamanın gerekli olduğunu açıklamıştır. Hilmi Bey, her ilde bayındırlık teşkilâtının olduğunu, köylerde bu gibi tamirâtı yapacak güçlü mühendisler bulunduğunu da belirtmiştir.²⁵¹

Feyzioğlu, TBMM'nin 5 Haziran 1933 Pazartesi 66. birleşiminde; Türk Ceza Kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun görüşmeleri sırasında, İtalyan Ceza Kanununun 256. maddesine göre yasal usul ve furunu öldüren kimsenin müebbet hapis cezası aldığını, bunun bizdeki idam cezasının zıttı olduğunu, İtalyan ahlâkının ne olduğu hakkında bir şey söylemeyeceğini; fakat namus kaygısının Türk camiasında Batı Devletleri camiasından daha yüksek kabul edildiği düşüncesinde olduğunu, bu nedenle hem yasal kaydın kaldırılmasını hem de bunun düzeltilmesini rica etmiştir.²⁵²

Feyzioğlu, TBMM'nin 8 Haziran 1933 Perşembe 67. birleşiminde; Borç için gayrimenkul satışına ve hileli satış işlemlerine dair kanun görüşmeleri sırasında, her iki tarafın bu kanunla ikna edildiğini, bundan sonra daha ileri gidilerek ipotekli alacak sahiplerinin ancak ipoteği sattırmak suretiyle alacaklarını alacağını, bu kanunla liste fiyatı değerinin % 75'ini bulmayan malların sahiplerinin borçlarının ertelendiğini, borçlularla alacaklıların uygun şekilde himaye edildiğini ifade etmiştir.²⁵³

²⁵⁰ TBMMZC, D.IV, C.16, s.23.

²⁵¹ TBMMZC, D.IV, C.16, s.8.

²⁵² TBMMZC, D.IV, C.16, s.60.

²⁵³ TBMMZC, D.IV, C.16, s.112.

Feyzioğlu, TBMM'nin 11 Haziran 1933 Pazar 69. birleşiminde; Belediyeler Bankası hakkındaki kanun görüşmesi sırasında, toplanmış paraların devlet parası olarak ifade edildiğini, belediyelerin borcu için bu paranın haczedilmesinin mümkün olup olmadığını öğrenmek istemiştir.²⁵⁴ Hasan Fehmi Bey, belediyelerden alınacak % 5'lerin faydalanma hakları üzerine bir ölçü olarak kullanılmış olduğunu, belediyenin borcu için bu bankaya sermaye olarak verilen % 5'lerin haczedilmesinin mümkün olmadığını kanaatindeyim şeklinde cevap vermiştir.²⁵⁵

Feyzioğlu, TBMM'nin 23 Kasım 1933 Perşembe 5. birleşiminde, Polis Teşkilâtı Kanununun 39. maddesinin düzeltilmesi hakkındaki kanun görüşmesi sırasında, bu maddenin bu şekilde düzeltileceğini, eski maddenin bu düzeltme ile beraber aynen yazılmasının gerekli olduğunu, bundan dolayı maddenin aynen yazılmasının iyi olacağını söylemiştir.²⁵⁶

Feyzioğlu, TBMM'nin 27 Kasım 1933 Pazartesi 6. birleşiminde; Askeri ve Mülkî Emeklilik Kanununun 7. ve 18. maddelerinin açıklanması tutanağı ile ilgili olan görüşme sırasında, Refik Şevket Beyefendinin, meseleyi açıklamasının mümkün olmadığını, sadece hükümetten gelirken bir kanun yazısı halinde geldiğine göre, 2 defa görüşülecek maddeler arasına girmesini ve günlüğün o şekilde değiştirilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Feyzioğlu'nun görüşünü Manisa Vekili Refik Şevket Bey de onaylamıştır.²⁵⁷

Feyzioğlu, TBMM'nin 4 Aralık 1933 Pazartesi 9. birleşiminde; Tıp ve alanları sanatlarının yerine getirilmesine dair olan kanuna ek kanun görüşmesi sırasında, bu profesörlerin dışarıda serbest doktorluk yapamayacaklarını belirtmiştir. Ardından konuşmasına devam eden Feyzioğlu, başka bir doktor tarafından tedavi edilmekte olan bir hasta için tanı konması gerekirse, bu profesörlerin tanı koymaya gidip gidemeyeceklerini, gideceklerse ücret alıp alamayacağını sormuştur. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Vekili Muhlis Bey, profesörlerin bağlı oldukları hastanelerde ve laboratuvarlarda çalışacaklarını, dışarıda doktorluk yapamayacaklarını, bir hastayı tedavi

²⁵⁴ TBMMZC, D.IV, C.16, s.178.

²⁵⁵ TBMMZC, D.IV, C.16, s.179.

²⁵⁶ TBMMZC, D.IV, C.18, s.47.

²⁵⁷ TBMMZC, D.IV, C.18, s.58.

eden başka bir doktorun ihtiyacı üzerine profesörlerin tanıya gidebileceklerini ve buna karşılık ücret alabileceklerini ifade etmiştir.²⁵⁸

Feyzioğlu, TBMM'nin 11 Aralık 1933 Pazartesi 12. birleşiminde; Hayvan hırsızlığının önüne geçilmesi hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ait kanunun görüşülmesi sırasında, eski kanunda hırsızlıkları bilinenler hakkında verilecek tutanağın bağlı olduğu köy ve civar köy ihtiyar heyetleri tarafından verileceğini belirtmiştir. Tutanağın düzenlenmesinin mensup olunan köye ait olduğu, köylüsünün düzenlememesi durumunda mahallî jandarmanın da düzenleme yapabileceğini, bir jandarma çavuşunun köyden alamadığı bir tutanağı her hangi bir karar üzerine alabilmesi ve Bucak Müdürüne onaylatması durumunda, bir vatandaşın hırsızlık şüphesiyle memleketin bir ucundan diğer bir ucuna gönderilmesinin, vicdanların rahat olması halinde olabileceğini ifade etmiştir.

Feyzioğlu, TBMM'nin 21 Aralık 1933 Perşembe 16. birleşiminde; Emekli Binbaşı Ali Şevket Bey'in hastalığı hakkında Dilekçe Komisyonu'nca verilen kararın Genel Kurulda görüşülmesine sırasında, bunun açıklama olmadığını, buna dikkat edilmesi gerektiğini, aksi durumda Dilekçe Komisyonu kanunsuzdur dediği, her meselede bir açıklama kararı almak mecburiyetinde bulunulacağını, bunun bir sonuç doğurmayacağını ifade etmiştir. Reis Hasan Bey, Dilekçe Komisyonu'nun verdiği kararları açıklama kabul etmenin kurallara aykırı olduğunu, bunların önemli kararlar olduğunu, doğruluğu veya yanlışlığının açıklama niteliğinde olmadığını ifade etmiştir.

259

Feyzioğlu, TBMM'nin 5 Mayıs 1934 Cumartesi 47. birleşiminde; İşlem Vergisi Kanunu görüşmesi sırasında, memlekette yapılan ürünlerden işlem vergisi alınacağını, bu verginin bazen tam ürün, bazen yarım ürün şeklinde alındığını belirtmiştir. Sahipsiz yerlerden vergi alınmıyor olduğunu, başlangıçta ürün olarak memlekete geldiğini, gümrüğe gelirken bu ürünlerin başlangıçta bir defaya mahsus işlem vergisine tâbi tutulacağını ifade etmiştir. Heyetin, eski kanundaki hükmü yerinde bıraktığını, İktisat ve

²⁵⁸ TBMMZC, D.IV, C.19, s.21.

²⁵⁹ TBMMZC, D.IV, C.19, s.91.

Maliye Komisyonlarının düzenleyecekleri maddeler başlangıç cetvelinin, Bakanlar Kurulu kararı ile açıklanması esasının kabul edilmiş olduğunu açıklamıştır.²⁶⁰

Feyzioğlu, TBMM'nin 7 Mayıs 1934 Pazartesi 48. birleşiminde; İşlem Vergisi Kanunu görüşmeleri sırasında, bütün fabrikaların, kendi ürünlerini dahi, ücretle yapılmış ürün gibi göstererek, daha az vergi vermek isteyeceklerini düşünerek bunun kabulünü mümkün görmediklerini ve bu görüşün kabul edilmediğini, bununla birlikte takdirin yüksek kurulda olduğunu açıklamıştır. İşlem Vergisinin zannedildiği gibi doğrudan doğruya sanayi müesseselerinin tüketicilerden devlet namına tahsil ettiği ve ellerinde emanet bulunan bir para şeklinde olmadığını, sanayi müessesesinin, maliyet fiyatı üzerinden bir vergi verdiği, vergiyi mal varlığı üzerine ekleyerek satışa sunduğunu; fakat eksik satabileceğini, bundan dolayı bunun adil bir hüküm olduğunu ve kabul edilmesini rica ettiğini belirtmiştir.²⁶¹

Feyzioğlu, TBMM'nin 14 Mayıs 1934 Pazartesi 51. birleşiminde; Devlet alım, satımları kanun görüşmesi sırasında, alım satım komisyonlarına seçilecek bir kısım üyenin, belediye tarafından seçileceğinin yazılı olduğunu, belediye tarafından bu üyenin seçiminin mümkün olmadığı kanaatinde olduğunu belirtmiş ve bu durumun nasıl düşünüldüğünün aydınlatılmasını rica etmiştir. Maliye Komisyonu Reisi Hasan Fehmi Bey, belediyelerin bu kanuna bağlı olmasında, esas teklifte de söylendiği gibi, bugün komisyonun fayda düşündüğünü, belediyelerin bu kanundan ayrı tutulmadığını, belediyelerin Devlet Teşkilâtı içinde ve mahalle idaresinin bir parçası olduğunu, hesap işleri meclisine hesaplarını verirken, denetim ve kontrolüne bağlı tutulurken, alım satım işlerinde kendilerinin istedikleri gibi hareket edebileceğini, bu kanunun dışında kalsınlar demekte bir fayda düşünmediklerini açıklamıştır. Devlet dairelerinin bağlı olduğu hükümlere belediyelerin de bağlı olması gerektiğini ve zaten belediyelerde bu esasların uygulanmış olduğunu söylemiştir.²⁶²

Feyzioğlu, TBMM'nin 17 Mayıs 1934 Perşembe 52. birleşiminde; Hesap İşleri Meclisi teşkilat ve vazifelerine dair tasarı görüşmesi sırasında, Hesap İşleri Meclisinin genel heyetinin temyiz mercii olacağını; fakat temyiz için müracaat şekli nedir, müddeti kaç gündür, bunlar nasıl toplanırlar, karar ölçüsü nedir, bunların bu tasarıda yer bulmaması

²⁶⁰ TBMMZC, D.IV, C.22, s.39.

²⁶¹ TBMMZC, D.IV, C.22, s.60.

²⁶² TBMMZC, D.IV, C.22, s.118.

durumunda bir kelime değişikliği ile ilgili maksadın yine ortaya çıkmayacağını savunmuştur. Reis Esat Bey, Feyzioğlu'na yönelik o halde bir teklif yapmaları şeklinde öneride bulunmuştur.²⁶³ Feyzioğlu, TBMM'nin 7 Haziran 1934 Perşembe 65. birleşiminde; Hesap İşleri Meclisine gelince, odaların birbirinin yanında olduğunu belirtmiştir. Genel Kurulun, esasını halletmeyi uygun görmediği bir dosyayı, yanı başındaki odaya vermesinden ibaret kalacağını, üç dairenin bütün işlerini sereceklerini ve yargıtay incelemesini yapacaklarını, bu halde hızlı bir iş beklenemeyeceğini savunmuştur. Çabuk iş yapalım derken, adaletin çiğnenmesinin doğru olmayacağı ve buna taraftar olunmadığını ifade etmiştir.²⁶⁴

Feyzioğlu, TBMM'nin 28 Mayıs 1934 Pazartesi 59. birleşiminde; Buğdayı Koruma Kanunu görüşmesi sırasında, Bütçe Komisyonun 6. madde de yaptığı, hükümetin de 7. maddesinde defter tutmak meselesinin bulunduğunu, fabrikacı ve değirmencinin öğüttüğü unların kayıtlarını tutacağını, vergisini buna göre vereceğini; fakat gelen buğdayın vergiye bağlı olandan mı, vergiye bağlı olmayandan mı olduğunu tespit etmenin mümkün olmayacağını ifade etmiştir.²⁶⁵

Feyzioğlu, TBMM'nin 2 Haziran 1934 Cumartesi 63. birleşiminde; Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu görüşmesi sırasında, 20 bin teklifini kendilerinin de uygun bulmadığını belirtmiştir. Takrir göz önünde bulundurulmuş ve 500 bin yerine 20 bin yazılarak oylama sonucu kabul edilmiştir.²⁶⁶

Feyzioğlu, TBMM'nin 7 Haziran 1934 Cumartesi 65. birleşiminde; Yerleştirme Kanunu görüşmesi sırasında, Türkiye'ye bir takım göçmenler getirilerek yerleştirilmiş olduğunu, bir istilâ sonrası bunların kaçtıklarını ve yerine başkalarının yerleştirilmiş olduğunu belirtmiştir. Önceki kişi adına tapu verilmiş olduğu için ikincisi adına tapu verilemediğini, fiili bir vaziyet olduğunu, Anadolu'nun ve memleketimizin diğer yerlerinde böyle bir durumun olmadığını, Trakya'nın özelliklerinin var olduğunu söylemiştir. Bunun için tarihlere başlangıç ve sonuç koymak suretiyle, oradaki özel hükümleri bir madde halinde düzenlediklerini, bununla hem göçmenlerin, hem de yerli

²⁶³ TBMMZC, D.IV, C.22, s.139.

²⁶⁴ TBMMZC, D.IV, C.22, s.80-81.

²⁶⁵ TBMMZC, D.IV, C.22, s.348.

²⁶⁶ TBMMZC, D.IV, C.23, s.14.

vatandaşlarımızın hukukunu korumak istediklerini, kuralların esaslarına da dokunmadıklarını ifade etmiştir.²⁶⁷

Feyzioğlu, TBMM'nin 11 Haziran 1934 Pazartesi 67. birleşiminde; Ekiciden Tütün Alma Kanunu görüşmesi sırasında, maddenin ikinci fıkrasında "Sulh hâkimi, tarafından biri hakem tayininden çekinmişse..." yerine "Sulh hâkimi, taraflardan biri hakem tayininden çekinmişse..." olacağını ifade etmiş, değişiklik kabul edilmiştir.²⁶⁸

Feyzioğlu, TBMM'nin 18 Haziran 1934 Pazartesi 70. birleşiminde; Avukatlık Kanununa ek kanun görüşmesi sırasında, yapılması emredilen görevken hapse mahkûm olanlar geçici madde hükmünden yararlanamazlar diye son bir fıkranın bulunduğunu, Tecili Ceza Kanunu gereğince cezası ertelenenlerin, bundan yararlanıp, yararlanmayacağını sormuştur. Raif Bey, kanunda belirlenmiş müddet içerisinde bir suç işleyenlerin hüküm giymemiş sayıldığını ve mahkûm gibi haklarında işlem yapılmayacağını açıklamıştır.²⁶⁹

Feyzioğlu, Avukatlık veya dava vekâleti izni almak için müracaat etmiş ve izin verilmesi tekrarlanmış; fakat harç vergisi veremediğinden dolayı izin alamamış olanların, bunlardan faydalanıp faydalanamayacağını sormuştur. Trabzon Vekili Raif Bey, kendilerine ruhsatname verilmiş olanların, bu maddede göz önünde tutulan mahkûmiyet kayıtlarının olmaması durumunda avukatlık yapabileceklerini söylemiştir.²⁷⁰

Feyzioğlu, TBMM'nin 6 Aralık 1934 Perşembe 6. birleşiminde; Belediye Memurlarından emekli edilebilecekler için 68. madde hükmü korunmuş kalmak şartı ile 66. maddedeki özel bütçeler açıklamasında belediyelerin dâhil olduğu görüşme sırasında, İstanbul ve Ankara Belediye memurlarının emeklilikleri hakkındaki kanunun görüşülmesi sırasında daha önce Taşra Belediye Memurlarının emeklilikleri hakkındaki kanun ne olacağına yönelik sormuş olduğu soruya, yakında gelecek şeklinde yapılan açıklamaya karşı ne vakit geleceğini tekrar sormuştur. İçişleri Vekili Şükrü Kaya, kanunun İçişleri Bakanlığında incelenmekte olduğunu, maksatlarının emekli yapmanın

²⁶⁷ TBMMZC, D.IV, C.23, s.155.

²⁶⁸ TBMMZC, D.IV, C.23, s.129.

²⁶⁹ TBMMZC, D.IV, C.23, s.129.

²⁷⁰ TBMMZC, D.IV, C.23, s.207-208.

veya yeni usuller dairesinde kendilerini sigortalı etmenin mi daha iyi olacağını anlamak olduğunu, kendisinin sigortalı yapmak taraftarı olduğunu ifade etmiştir. Gerek hayatında gerekse vefat durumunda o adamın hayatının sigorta edilmesi aynı zamanda yeni usullerden olduğu için tercih edilir şeklinde sözlerine devam etmiştir.²⁷¹

Feyzioğlu, TBMM'nin 13 Aralık 1934 Perşembe 16. birleşiminde; Kadastro ve Yazılı Kanun görüşmesi sırasında, kadastronun tek bir davranış olduğunu, yazılı olanın bu kanunun kabul ettiği esaslardan biri olduğunu belirtmiştir. İki davranıştan birinin tarifinin olduğunu, diğerinin ise tarifinin olmadığını, bir boşluk kalmaması için tarif konması gerektiğini savunmuş ve madde oylama sonucu kabul edilmiştir.²⁷²

Feyzioğlu, TBMM'nin 15 Aralık 1934 Cumartesi 17. birleşiminde; Hâkimler Kanunu görüşmeleri sırasında, hâkimlerin bir kısmının şu veya bu hükümlere, diğer bir kısmının da diğer kayıtlara bağlıdır diye bir şey söylemenin ve hâkimden bahsedildiğinde kanunlarda yeni prensipler göstermenin doğru olmadığını belirtmiştir. Bu prensipten vazgeçilmesini veya kaydın kalkmasını istemiştir. Yozgat Vekili Süleyman Sırrı İçöz, bu görevde biraz idarecilik olduğunu söylemiş, konulan kaydın uygunluğunu kabul ederek, bundan dolayı teklifin yerinde olduğunu ifade etmiştir.²⁷³

Feyzioğlu, TBMM'nin 22 Aralık 1934 Cumartesi 20. birleşiminde; Tapu Kanunu görüşmesi sırasında, iki fıkra bulunduğunu, ayrı ayrı iki hüküm taşıdığını, birinci fıkranın terk olmuş mezarlıkların köye ait olduğu hakkında, diğerinin bir mezarlığın yalnız ölü defnedilmesiyle genel olacağını belirtmiştir. Onun için bu maddenin gereksiz olduğunu açıklamıştır. Maliye Komisyonu Başkanı Hasan Fehmi Bey, ikinci fıkra için emredici olmadıklarını, çıkarılabilir olduğunu; fakat böyle bir şeyle karşılaştıkları zaman bunu nasıl kaydettireceklerine kendilerinin bakması gerektiğini ifade etmiştir.²⁷⁴

Feyzioğlu, TBMM'nin 23 Aralık 1934 Pazar 21. birleşiminde; Sular Kanununa ek kanun görüşmesi sırasında, birinci satırda «şehir ve kasabalarda» yazılmış olduğunu, bunun «Kasabalarla» şeklinde olacağını belirtmiş, madde oylama sonucu bu şekilde kabul edilmiştir. Feyzioğlu, Belediye Kanunun düzenlemesinin oy birliği ile

²⁷¹ TBMMZC, D.IV, C.25, s.92.

²⁷² TBMMZC, D.IV, C.25, s.151-152.

²⁷³ TBMMZC, D.IV, C.25, s.169.

²⁷⁴ TBMMZC, D.IV, C.25, s.250.

yapılmasını, köylüler arasında anlaşmazlık olursa oy birliği imkânı kalmayacağını, onun için çoğunluğu gerek gördüklerini söylemiştir. Dördüncü satırdaki «belediyenin» kelimesinin «belediyelerin» olacak, sekizinci satırdaki «salâhiyetini» de «salâhiyeti» şeklinde olacağını öne sürmüş, madde oylama sonucu kabul edilmiştir.

SONUÇ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış olan bu çalışma 1927 yılında yapılmış olan genel seçim ile başlayan III. Dönem ve ardından devam edecek IV. Dönem Kayseri milletvekillerinin meclis çalışmalarını konu almıştır.

1927 genel seçimleri sonucunda III. Dönem TBMM üyeleri belirlenmiştir. Seçime katılma % 23 gibi düşük bir oranda kalmış olup meclise 316 milletvekili girmiştir. III. Dönem TBMM’de 1927 ve ardından 1930 yıllarında İsmet İnönü’nün başbakanlığında iki defa hükümet kurulmuştur.

1927 seçimleri Takrir-i Sükûn Kanunu’nun ardından, milletvekili seçilecek kişileri belirlemede tam yetkili olan Mustafa Kemal Paşa’nın etkisinde geçmiştir. Türkiye Cumhuriyet Döneminin en düşük katılımı seçimi olan 1927 seçimleri tek parti CHF Döneminin başlamasını sağlamıştır.

1927 genel seçiminden sonra başlayan III. Dönem TBMM, 1927-1931 yılları arasında yeniliklerin hızlandığı ve yerleştiği dönem olmuştur. Harf İnkılabı, Hukuk alanında laiklik, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, kadınlara belediye seçimlerine dâhil olma hakkının verilmesi, Tarım-Kredi Kooperatiflerinin kurulması, Ziraat Bankası’nın açılması, köylüye toprak dağıtılması vb. gibi birçok gelişmenin olduğu III. Dönem içinde bir kez daha çok partili sisteme geçiş denemesi yapılmıştır.

SCF, üç ay kadar Türk siyasi hayatında kaldıktan sonra kendi kurucusu tarafından kapatılmıştır. Daha sonra kurulan Ahali Cumhuriyet Partisi ve Türkiye Cumhuriyeti Amele ve Çiftçi Partisi de çokta uzun ömürlü olamamıştır.

Bu dönem içerisinde Türkiye birçok ülkeninde katılımı bulduğu dostluk, tarafsızlık, ticaret antlaşmalarına dâhil olmuştur.

1931 seçimleri sonrasında IV. Dönem milletvekilleri seçilmiştir. 308 milletvekili seçim sonucu meclise dâhil olmuştur. Hükümet yine İsmet İnönü başbakanlığında kurulmuştur. IV. Dönem TBMM 04.05.1931’den 23.12.1934 tarihine kadar meclis çalışmalarını sürdürmüştür. IV. TBMM Döneminde de bir önceki dönemde olduğu gibi

siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda birçok yeniliğe imza atılmıştır. Türk Kadınına Seçme ve Seçilme hakkının verilmesi, Soyadı Kanunu, Kılık-Kıyafet Kanunu, TTK'nın ve TDK'nın kurulması, Üniversite Reformu bu dönemin önemli gelişmeleri arasında yer almaktadır.

İncelenen iki dönemin yerelde ki yansımalarına göz atacak olursak bu dönemlerde Kayseri'den 9 isim TBMM üyeliğine seçilmiştir. Üçüncü ve Dördüncü Dönemlerde milletvekilleri adaylıkları bizzat CHF yöneticileri tarafından belirlenmiştir. 1931 seçimlerinde CHP ilk kez bir milletvekilliği için birden fazla aday gösterme yoluna gitmiştir.

TBMM'nin faaliyetleri incelendiğinde III. Dönemde 627, IV. Dönemde ise 871 kanun çıkarılmıştır. IV. TBMM Dönemi önceki dönemlere oranla daha yoğun çalışmaların olduğu dönemdir.

Kayseri Milletvekillerinin meclis içinde ki çalışmalarını incelediğimizde III. ve IV. Dönemlerde Kayseri'yi temsil eden milletvekillerinden Ahmet Hilmi Bey (Kalaç), Hasan Ferit Bey (Perker), Sait Azmi Bey (Feyzioğlu) ve Ahmet Tevfik Bey (Şatır)'in oldukça aktif bir siyasi katılım faaliyeti göstermiş oldukları görülmektedir. Bununla birlikte Burhanettin Bey (Binzet), Halit Mazhar Bey (Karakaya), Osman Bey (Coşkun) ve Mustafa Reşit Bey (Özsoy) gibi milletvekilleri çok da aktif bir siyasi faaliyette bulunmamışlardır. İsmail Hakkı Bey (Altan) ise TBMM'nin Üçüncü Dönemi'ne Kayseri milletvekili olarak seçilmiş; fakat vefat etmesi nedeniyle Meclis faaliyetlerine katılamamıştır.

Çalışmada Kayseri milletvekillerinin mecliste yapmış olduğu çalışmalar tek tek incelenmiş olup, içerisinde bulunan dönemin özel şartları içerisinde milletvekillerinin, görevlerini başarıyla tamamlamış oldukları görülmüştür. Kayseri Vekillerinin meclis çalışmalarında Kayseri'ye oranla, daha yoğun olarak ülke meselelerine yönelik çalışmalar yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Ahmet Hilmi Kalaç ise Kayseri'ye sık sık gelmiş olup, halkın istek ve şikâyetlerini dinlemiş, Kayseri'nin ve Kayserilinin sorunlarını çözmek için yoğun olarak mesai harcamıştır.

1927–1935 Döneminde TBMM Kayseri Milletvekillerinin çalışmaları Türkiye ve Kayseri için büyük önem arz etmekte olup, meclis araştırmaları derinlemesine tetkik edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan bu çalışmanın Türkiye ve Kayseri siyasi tarihine, araştırmacılara ışık tutmasını dilerim.

BİBLİYOGRAFYA

A. ARŞİV BELGELERİ

1) Yayınlanmamış Arşiv Belgeleri:

TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No’lu Tercümeihal Kâğıdı

TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Halit Mazhar Karakaya Şahsi Dosyası, 558 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

TBMM Arşivi Halit Mazhar Karakaya Şahsi Dosyası, 558 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No’lu Tercümei Hal Belgesi

TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi İsmail Hakkı Altan Şahsi Dosyası, 715 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

TBMM Arşivi İsmail Hakkı Altan Şahsi Dosyası, 715 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası, 716 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

TBMM Arşivi Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası, 716 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Ahmet Tevfik Şatır Şahsi Dosyası, 818 No’lu Tercümei Hal Belgesi

TBMM Arşivi Ahmet Tevfik Şatır Şahsi Dosyası, 818 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No’lu Tercümei Hal Belgesi

TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No’lu Seçim Mazbatası

TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası, 809 No’lu Tercümei Hal Belgesi

TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası, 809 No’lu Seçim Mazbatası

2) Yayınlanmış Arşiv Belgeleri;

Tarihe Düşülen Notlar-3(1920-2013), TBMM Basımevi, Ankara 2013.

TBMM Albümü (1920–2010); TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Ankara 2010, I. Cilt.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, D.II, C.33.

TBMMZC, D.III, C.1.

TBMMZC, D.III, C.2.

TBMMZC, D.III, C.3 .

TBMMZC, D.III, C.4.

TBMMZC, D.III, C.5.

TBMMZC, D.III, C.15.

TBMMZC, D.III, C.16.

TBMMZC, D.III, C.17.

TBMMZC, D.III, C.18.

TBMMZC, D.III, C.19.

TBMMZC, D.III, C.24.

TBMMZC, D.IV, C.2.

TBMMZC, D.IV, C.3.

TBMMZC, D.IV, C.4.

TBMMZC, D.IV, C.8.

TBMMZC, D.IV, C.9.

TBMMZC, D.IV, C.11.

TBMMZC, D.IV, C.15.

TBMMZC, D.IV, C.16.

TBMMZC, D.IV, C.18.

TBMMZC, D.IV, C.19.

TBMMZC, D.IV, C.22.

TBMMZC, D.IV, C.23.

TBMMZC, D.IV, C.25.

B. GAZETELER

Mebus İntihabatı. (1931, 4 Mayıs). Kayseri Vilayet Gazetesi, s.1.

C. TETKİK ESERLER

1. Kitaplar:

Ateş, Toktamış, *Demokrasi*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1994.

Avcı, Cemal, *III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yapısı ve Faaliyetleri (1927-1931)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Tek Adam*, Remzi Kitabevi, C. II, İstanbul 2011.

Aydın Hakan ve Yaşar Elden, *Kayseri Basınından Portreler Çarşamba Söyleşileri*, Palet Yayınları, Konya 2011.

Çakır, Hamza ve Hakan Aydın, *Tarih İçinde Kayseri Basını*, Palet Yayınları, Konya 2012.

Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM IV. Dönem (1931–1935), C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s.343-350.

Ezherli, İhsan, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1986)*, TBMM Kültür, Sanat, ve Yayın Kurulu Yayınları No:10, Ankara 1986, s.26.

Güneş, İhsan, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1997.

Kalaç, Ahmet Hilmi, *Kendi Kitabım*, Yeni Matbaa, Ankara 1960.

Karatepe, Şükrü, *Demokrasi Savunması*, İz Yayıncılık, İstanbul 1998.

- Kayseri Ansiklopedisi I*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 70, C.1, İstanbul 2009.
- Kili, Suna ve A.Şeref Gözübüyük, *Türk Anayasa Metinleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.
- Köker, Levent, *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.
- Milletvekilleri Genel Seçimleri 1923-2011*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları No:3685, Ankara 2012.
- Noyanalpan, Ningur, *21.Yüzyıl Eşiğinde Atatürk*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara 2014.
- Önder, Ali Rıza, *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960*, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2010.
- Öztürk, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM- III. Dönem (1927-1931)*, C.III, TBMM Vakfı Yayınları, No:10, Ankara 1996.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, Afa Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Tunçay, Mete, *T.C. 'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, Cem Yayınevi, İstanbul 1989.
- Yalçın, Durmuş, Yaşar Akbıyık, Dursun Ali Akbulut, Mustafa Balcıoğlu, Nuri Köstüklü, Azmi Süslü, Refik Turan, Cezmi Eraslan ve Mehmet Akif Tural, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C.I, Ankara 2012.
- Yalçın, Durmuş, Yaşar Akbıyık, Yücel Özkaya, Gülnihal Bozkurt, Dursun Ali Akbulut, Erdinç Tokgöz, Refik Turan, Nuri Köstüklü, Mustafa Balcıoğlu, Mehmet Akif Tural, Cezmi Eraslan ve Cemal Avcı, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C.II, Ankara 2012.
- Yavuz, K. Haluk, *Türkiye'de Siyasal Sistem Arayışı ve Yürütmenin Güçlendirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2000.

2.Makaleler:

Balcıoğlu, Mustafa. “Heyet-i Temsiliye’den Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne: Yeni Türk Devleti”, *Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, C. I, Ankara 2012, s.189.

Dokuyan, Sabit. “Çok Partili Hayata Geçişte Önemli Bir Adım: Demokrat Parti’nin Kuruluşu”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/1, Ankara 2014, s. 151-169.

Gözler, Kemal. “Hukuk Açısından Cumhuriyet ve Monarşi Kavramlarının Tanımı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.54, S.1, Ankara 1999, s.52.

Güneş, Günver ve Menderes Akdağ, “Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecinde Adnan Menderes’in Aydın İlindeki Siyasi Faaliyetleri (1946-1950)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. XIII/27, Aydın 2013, s.190.

Güneş, Günver. “Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın Aydın’da Teşkilatlanması ve 1930 Belediye Seçimleri Üzerinde Oluşan Tartışmalar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara 2007, s.119.

Haytoğlu, Ercan. “Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.3, Denizli 1997, s.48.

Kalaycıoğlu, Ersin. “Türkiye’de Halkın Siyasal Hayata Katılımı ve Yönetim Mekanizmaları”, *Suna Kili’ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Yaşam*, *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul 1998, s.191.

Kaştan, Yüksel. “Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Partili Dönemden Çok Partili Döneme Geçişte CHP’nin Yönetim Anlayışındaki Gelişmeler (1938-1950)”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, Afyon 2006.

Kilci, Ahmet Nedim. “Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Açılması ve Yeni Türk Devletinin Kuruluşu”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Hükümdar Yayınları, İstanbul 2012, s.137.

- Olgun, Kenan. “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/79, Ankara 2011, s. 3.
- Özüçetin, Yaşar. “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Kırşehir”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.1, S.5, 2008, s.332.
- Özok, Özdemir. “Siyasi Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyumu (26-27 Mayıs 2005 Ankara) Açılış Konuşması”, *Türkiye Barolar Birliği ve Ankara Barosu Yayınları*, Ankara 2005, s.4.
- Polat, Şakire. “Cumhuriyet Olgusunun Tarihsel Gelişimi”, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, S.9, Yıl 5, Ankara 2007, s.97.
- Sakin, Serdar. “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Demokrasi ve Cumhuriyet Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri*, Isparta 2008, s. 271–276.
- Sakin, Serdar. “Milli Mücadele Döneminde Atatürk’ün Demokrasi Anlayışı ve Uygulamaları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16 Yıl, Kayseri 2004, s.229.
- Sakin, Serdar. “VIII. Dönem (5 Ağustos 1946 -22 Mayıs 1950) TBMM Kayseri Milletvekilleri ve Faaliyetleri”, *Prof. Dr. Mustafa Keskin Armağanı Türk Tarih ve Kültürü Araştırmaları*, Kılıç R., Ed., İdeal Kültür ve Yayıncılık, İstanbul 2014, s.871-888.
- Tosun, Ramazan. “Cumhuriyetin İlanında Kamuoyu”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2002, s.99.
- Turan, Kamil. “Siyasi Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyumu (26-27 Mayıs 2005 Ankara) Panel Konuşması”, *Türkiye Barolar Birliği ve Ankara Barosu Yayınları*, Ankara 2005, s.315.
- Uysal, Necdet. “Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da İlk Günleri Ziraat Mektebi”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.39, Ankara 2007, s.379.

D.Tezler:

Baştuğ, Turgay, *1920-1950 Yılları Arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sosyal ve İktisadi Yapısı*, Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Cengiz, Hakkı, *1923-1938 Yılları Arasında TBMM'nde Görev Yapan Milletvekillerinin Devletin İç ve Dış Siyasetine Etkileri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Uşak 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Coşkun, Çağrı, *1923-1938 Yılları Arası Kars Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri*, Kafkas Üniversitesi SBE, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Kars 2013 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Erdoğan, Aydın, *Türkiye'de Seçim Sistemleri ve Türk Siyasi Yapısına Etkileri (1923-1980)*, Kafkas Üniversitesi SBE, Kars 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Gözcü, Alev, *Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Siyasal Söylemler Işığında İktidar Muhalefet İlişkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Güven, Ersin, *1946-1960 Arası (VIII-IX-X-XI. Dönem) TBMM Kayseri Milletvekillileri ve Faaliyetleri*, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2011 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Karataş, Birsen, *I.Dönem TBMM'de Ardahan Milletvekilleri ve Faaliyetleri*, Kafkas Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Kars 2007 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kendirci, Hasan, *Türkiye Büyük Millet Meclisinin Meclis-i Mebusan Kökenli Üyeleri (1920-1950)*, Mersin Üniversitesi SBE, Mersin 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kiraz, Hüsnü, *1939-1946 Arası TBMM'nin Sınıfsal Yapısı ve Seçkin Siyaset Anlayışı*, Cumhuriyet Üniversitesi SBE, Sivas 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kilci, Ahmet Nedim, *Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966)*, Erciyes Üniversitesi SBE, Tarihi Anabilim Dalı, Kayseri 2005 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Özer, Erdem, *Dördüncü Dönem Niğde Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri*, Niğde Üniversitesi SBE, Tarih Anabilim Dalı, Niğde 2011 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özgül, Bülent, *Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye'deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve Bir Model Önerisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta 2002(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Samur, Mustafa, *İkinci Dönem Bolu Milletvekilleri ve Meclis'teki Faaliyetleri*, Gaziosmanpaşa Üniveristesi SBE, Tkat 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şavklı, Cengiz. *Atatürk Döneminde Parlamento Faaliyetleri (1920-1938)*, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2011(Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Tekgündüz, Cemal, *Birinci Millet Meclisi'nde İçel (Silifke) Milletvekilleri*, Niğde Üniversitesi SBE, Niğde 2013 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ünal, Suzan, *1923 ve 1927 Seçimleri*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2012 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

E. İnternet Siteleri;

Sakin, Serdar (2015) “*Mustafa Kemal Atatürk'ün Yönetim Anlayışları ve Uygulamaları*”, <http://beyaztarih.com/makale/mustafa-kemal-ataturkun-yonetim-anlayislari-ve-uygulamalari>, 18.09.2015.

Büyük Millet Meclisi Binasının Tarihçesi,

<https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/brosurler/kurtulussavas%C4%B1muzesi.pdf>, 20.06.2016.

İNDEKS

A

Adana, 27
 Adnan (Adıvar), 15
 Adnan Adıvar, 14
 Afyonkarahisar, 26, 27
 Ahali Cumhuriyet Partisi, 24, 72
 Ahmet Hilmi Beyefendi, 32
 Ahmet Hilmi Kalaç, 22, 25, 31, 32, 34, 35, 39, 49, 75, 77, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92
 Ahmet Remzi Efendi, 34
 Ahmet Tevfik Bey, 49, 50, 51, 73
 Ahmet Tevfik Şatır, 49, 50, 75, 84, 103, 104
 Aksaray, 26, 27
 Ali (Çetinkaya), 21
 Ali Çetinkaya, 15
 Ali Fuat (Cebesoy), 14
 Ali Fuat Cebesoy, 2, 15
 Alpay Kabacalı, 20
 Amele ve Çiftçi Partisi, 25, 72
 Anadolu, 1
 Anayasa, 14
 Ankara, 2
 Antalya, 27
 Aydın, 9, 16, 26, 27, 32, 33, 34, 35, 77, 79, 81

B

Balıkesir, 22, 27
 Balkan Antantı, 2, 3
 Behiç Bey, 23
 Bolu, 26, 27
 Burdur, 27
 Burhanettin Binzet, 22, 40, 42, 75, 83, 93, 94
 Bursa, 27, 34, 47

C

CHF, 2
 CHP, 14, 21, 26, 27, 73, 79

Cumhurbaşkanı, 22
 Cumhuriyet, 3, 7, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 31, 35, 72, 79, 80, 81
 Cumhuriyet Halk Fırkası, 2, 3, 16, 21, 22, 24, 26, 27, 28
 Cumhuriyet Halk Partisi, 27, 35

Ç

Çok Partili, 6

D

Demokrasi, 2, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 77, 78, 80
 Dünya Ekonomik Krizi, 3

E

Emin Bey, 36, 37
 Erciyes, 30
 Erzurum Kongresi, 2
 Esat (Sagay) Bey, 24

F

Fethi Bey, 16
 Fethi Okyar, 2, 3, 26

H

Hacıbayram Camii, 6
 Halifelik, 2
 Halit Karakaya, 22, 30
 Halit Mazhar Karakaya, 42, 43, 75, 83, 95, 96
 Halk Fırkası, 14, 21, 28
 Halkçılık, 1
 Hasan (Saka), 22
 Hasan Ferit Bey, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 73
 Hasan Ferit Perker, 22, 43, 75, 83, 97, 98

Hasan Saka, 21
Hilafet, 14

I

II. Abdülhamit, 33
Islahat Fermanı, 11, 12
Isparta, 12, 19, 27, 80, 82

İ

İhsan Bey, 37
İmamzade Ömer Bey, 34
İsmail (Canbulat), 15
İsmail Canbulat, 14
İsmail Hakkı Altan, 22, 47, 75, 83, 84, 99, 100
İsmail Hakkı Bey, 25, 30, 46, 48, 73
İsmet Paşa, 21, 22, 23, 24, 28
İstanbul, 1, 5, 9, 11, 12, 15, 19, 22, 23, 27, 32, 33, 34, 40, 41, 43, 46, 47, 49, 53, 54, 63, 69, 77, 78, 79, 80, 82
İstiklâl Savaşı, 82
İttihat ve Terakki, 2, 5, 6, 32, 33
İzmir, 7, 23, 27, 81

K

Kastamonu, 26, 27
Kayseri, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 72, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 84, 109, 110
Kazım Fikri Özalp, 30, 49
Kazım Karabekir, 14
Kâzım Karabekir, 14
Kazım Özalp, 21, 22
Kırşehir, 1, 2, 78, 79
Kocaeli, 27, 51
Konya, 13, 27, 32, 34, 77, 80
Kütahya, 23, 27

L

Lozan, 2
Lozan Barış Antlaşması, 3

M

M. Kemal Paşa, 21, 26, 28
Mahmut Esat Bey, 23
Manisa, 27, 65
Meclis, 1, 2
Meclisi Mebusan, 30
Meşrutiyet, 11, 12, 14, 32, 33
Millet Meclisi, 2, 4, 5, 7, 19, 31, 82
Milletler Cemiyeti, 2, 3
Milletvekili, 14
Milli Egemenlik, 1, 4, 12
Milli Hakimiyet, 1
Milli İrade, 1
Millî İrade, 2, 4, 13
Milli Mücadele, 2
Millî Mücadele, 1, 2, 4, 13, 19
Misak-ı Millî, 34
Muammer Bey, 32, 33
Mustafa Abdülhalik Bey, 23, 24, 62
Mustafa Kemal Paşa, 1, 4, 6, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 27, 33, 34, 72
Mustafa Necati Bey, 23
Mustafa Reşit Bey, 47, 48, 73
Mustafa Reşit Özsoy, 22, 25, 30, 47, 48, 75, 84, 101, 102
Mustafa Şeref (Özkan) Bey, 24

N

Nazif Bey, 32
Niğde, 5, 27, 42, 82
Nuh Naci, 34

O

Osman Coşkun, 28, 51, 52, 75, 84, 105, 106
Osmanlı, 2, 6, 11, 12, 14, 19, 33, 52, 78

R

Rahmi Bey, 23
Raşit Efendi, 33
Rauf (Orbay), 14
Rauf Orbay, 14
Refet (Bele), 15
Refet Bele, 14
Refik (Saydam) Bey, 24

Refik Bey, 23
 Rifat Çalikoğlu, 34
 Rifat Çalikoğlu, 34

S

Sait Azmi Feyzioğlu, 28, 52, 53, 75, 84, 107, 108
 Saltanat, 2
 Samsun, 27, 33
 Saraçoğlu Şükrü Bey, 23
 SCF, 2, 16, 26, 72
 Seçim, 6, 30
 Serbest Cumhuriyet Fırkası, 2, 3, 7, 15, 16, 17, 26, 27, 79, 81
 Sinop, 6, 26, 27
 Sivas Kongresi, 2, 33, 34
 Soyadı Kanunu, 2

Ş

Şakir Bey, 23
 Şerif Bey, 2, 6
 Şeyh Sait, 14, 15, 20
 Şükrü (Saraçoğlu), 24
 Şükrü Kaya, 23, 62, 63, 69

T

Takrir-i Sükûn, 15, 20, 72
 Tanzimat, 6
 Tanzimat Fermanı, 11, 12
 TBMM, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 14, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57,

58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108

TCF, 21

Tekirdağ, 26, 27

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, 14, 15, 20

Teşkilatı Esasiye, 21

Teşkilat-ı Esasiye, 19

Tevfik Rüştü, 23, 24, 62

Tevfik Rüştü Bey, 23, 62

Tevhid-i Tedrisat, 14

TPCF, 14

Turanlı Yunus Bekir Bey, 32

Türkiye, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 35, 39, 42, 43, 47, 48, 49, 52, 54, 61, 68, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 110

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1, 2, 4, 5, 6, 7, 19, 22, 28, 30, 39, 42, 43, 47, 48, 49, 52, 76, 77, 79, 81

Türkiye Cumhuriyeti, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 12, 14, 15, 19, 21, 24, 72, 78, 79, 80, 81

Y

Yunus Nadi, 6

Yusuf Kemal Bey, 24

Z

Zekai Bey, Hilmi (Uran), 24

EKLER

Ek-1 TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No’lu Tercümei Hal Belgesi

Ek-2 TBMM Arşivi Ahmet Hilmi Kalaç Şahsi Dosyası, 267 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-3 Ahmet Hilmi Kalaç’ın Kimlik Araştırma Belgesi

Ek-4 Ahmet Hilmi Kalaç’ın Kimlik Araştırma Belgesi

Ek-5 Ahmet Hilmi Kalaç’ın Kimlik Araştırma Belgesi

Ek-6 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler

Ek-7 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler

Ek-8 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler

Ek-9 TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-10 TBMM Arşivi Burhanettin Binzet Şahsi Dosyası, 712 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-11 TBMM Arşivi Halit Mazhar Karakaya Şahsi Dosyası, 558 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-12 TBMM Arşivi Halit Mazhar Karakaya Şahsi Dosyası, 558 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-13 TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-14 TBMM Arşivi Hasan Ferit Perker Şahsi Dosyası, 714 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-15 TBMM Arşivi İsmail Hakkı Altan Şahsi Dosyası, 715 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-16 TBMM Arşivi İsmail Hakkı Altan Şahsi Dosyası, 715 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-17 TBMM Arşivi Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası, 716 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-18 TBMM Arşivi Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası, 716 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-19 TBMM Arşivi Ahmet Tevfik Şatır Şahsi Dosyası, 818 No’lu Tercümei Hal Kâğıdı

Ek-20 TBMM Arşivi Ahmet Tevfik Şatır Şahsi Dosyası, 818 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-21 TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No’lu Tercümei Hal Belgesi

Ek-22 TBMM Arşivi Osman Coşkun Şahsi Dosyası, 36 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-23 TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası, 809 No’lu Tercümei Hal Belgesi

Ek-24 TBMM Arşivi Sait Azmi Feyzioğlu Şahsi Dosyası, 809 No’lu Seçim Mazbatası

Ek-25 Kayseri Vilayet Gazetesi, Yıl.7, No.549, 4 Mayıs 1931

Ek-1 275

36

T. B. M. M. Âzâî kırımına mahsus muhtasar tercümei hal varakası

İntihap dairesi	Kayseri	Eserleri	Kayserinin meclis üyeliğinde bulunduğunda bir ayda bir defa yazmış.
İsmi	Ahmet Hilmi İP	İsmi, rütbesi	
Âile ismi	Halacoglu	Meslek ve meşguliyeti	idare memurluğunda bulunduğunda bir ayda bir defa yazmış.
Babasının ve Annesinin ismi	Mehmet Fakih Hanım H.	Evlilik olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	evliymiş üç çocuğundan var.
Doğduğu yer	Kayseri	İntihaptan önce son meşguliyeti	335 de idare memurluğunda bulunduğunda bir ayda bir defa yazmış.
Oturduğu yer	Kayseri, meşguliyeti gözetim-i hukuk	Meslek dışında intihaptan önce son vaziyeti	
Doğduğunun tarihi	1888	İntihap mazbatasının tarihi	27 Nisan 1931
Tahsili	muhtasar meclis üyesi olarak devlet meclis üyesi bulunduğunda yazmış.	Kay. rey ile meclis üyesi intihap olduğuna	513
Bildiği diller	Türkçe ve Fransızca	Mazbatasının Meclis Heyeti umumiyesince tasdik tarihi : []	
Nöde ihtisası olduğu	idare memurluğunda bulunduğunda yazmış.	Meclis üyeliği tarihi	4-5-931

Muhtasar tercümei hal

Dere III . .

Kayseri :

Ahmet Hilmi Bey

Sıra No 1262

[*] Bu husus Meclis heyeti tahririyerince imla olmaktadır.

Ankara'da : Bulubun mahallesinde
Tercümei Ahmet İP apartmanında
İkinci kat

Adres : Kayseride Halacoglu
Ahmet Hilmi İP

[illegible]

Ek-3 Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kimlik Araştırma Belgesi²⁷⁷

KİMLİK ARAŞTIRMA BELGESİ

T.C. Emekli Emlak No. 1-01-008

T.C. Emekli Emlak Tarihli No. 1

DIKKAT: 1. Mirasın idari edilecek bu formda gösterilmeyecektir.
2. Son tescim durumunu gösteren belge de formda gösterilecektir.
3. Dilekçe fazla çocuklar formunu istenirse yanılacaktır.
4. Formun doldurulmaması alt diğer açılımların saklanması.

EMELİN KİMLİK	Soyadı, adı	Çocuk adedi	Son çalıştığı kurum			Genel no.	Emeklilik sicil no.
	KALAF, Ahmet Hilmi	7	T.B.M.M. ÖLÜMÜ 19.6.1966				VH. 000 634
ESİNİN	Soyadı, adı 1) KALAF, FERİDE 2) KALAF, AYŞE FAİKA	Cinsiyeti Erkek Kadın ☐ ☒	Doğum tarihi 1) 1314 2) 1328	Muhtaç mı? Evet Hayır ☐ ☒	Mâlü mü? Evet Hayır ☐ ☒	Varsa iş adresi 1) ÖLÜMÜ : 12.5.1335 2) " : 30.3.1976	
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapıyorsa kurumu			Ev adresi yoktur		
X ÇOCUKLARININ	Soyadı, adı	Cinsiyeti	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlü mü?	Medeni durumu	Öğrenim durumu
	1. Çocuğun (KALAF, MELİHA)	Erkek Kadın ☐ ☒	1321	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	ÖLÜ	
	2. Çocuğun KALAF, MELİHA	Erkek Kadın ☐ ☒	1333	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	DUL	LİSE
	3. Çocuğun TÜRKAN NEBİLE	Erkek Kadın ☐ ☒	1930	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	EVLİ	LİSE
	4. Çocuğun İŞİK	Erkek Kadın ☐ ☒	1931	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	EVLİ	LİSE
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapıyorsa kurumu			Varsa iş adresi		
	1. Çocuğun	Almıyor			yapılmıyor		
	2. Çocuğun	Almıyor			yapılmıyor		
	3. Çocuğun	Almıyor			yapılmıyor		
	4. Çocuğun	Almıyor			yapılmıyor		
ANASININ	Soyadı, adı	Medeni durumu	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlü mü?	Varsa iş adresi	
	Ayşe Kızılç	ÖLÜ	1314	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	Yoktur	
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapıyorsa kurumu			Ev adresi		
BABASININ	Soyadı, adı	Medeni durumu	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	Mâlü mü?	Varsa iş adresi	
	Hacı Mehmet	ÖLÜ	1304	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	Yoktur	
	Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapıyorsa kurumu			Ev adresi		
MUHTARIN	İli	İlçesi	Soyadı, adı, tarih, imza, mühür				
	Bucağı	YUSUF BAĞCI					

Ek-4 Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kimlik Araştırma Belgesi ²⁷⁸

Soyadı, adı	Cinsiyeti	Doğum tarihi	Muhtaç mı?	MSKİ mü?	Medeni durumu	Öğrenim durumu
5. Çocuğun KAYALIBAY SÜMER	Erkek Kadın ☐ ☒	1934	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	Evlü	Üniversite
6. Çocuğun KALAF DEMİR	Erkek Kadın ☒ ☐	1936	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	ÖLÜ 10.6.1942	—
7. Çocuğun KALAF ÇELİK	Erkek Kadın ☒ ☐	1937	Evet Hayır ☐ ☒	Evet Hayır ☐ ☒	Evlü	Üniversite.
8. Çocuğun	Erkek Kadın ☐ ☐		Evet Hayır ☐ ☐	Evet Hayır ☐ ☐		
Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu	Sağlık yardımı yapıyororsa kurumu	Varsa iş adresi	Ev adresi			
5. Çocuğun Alınıyor	yaşlı mıyor	öğrenci	Atatürk Bulvarı 245 11 Beşiktaş 4 Blok Ankara			
6. Çocuğun Alınıyor	"	yahut	yahut			
7. Çocuğun "	"	öğrenci	Tunus Caddesi No: 21/2 Kızılkaya Mahallesi - Anı			
8. Çocuğun						

FORMUN KULLANIMI

- a. Bu form, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne edineceği belgeleri kimliklerinin temininde kullanılır.
- b. 1925 Sayılı Kanunla göre hazırlanacak Sağlık Tutanakları, yukarıdaki formdan sonra bu form sağlık yardım-ları yönünde kullanılır.
- Form Ekteki maddelerle doldurulduktan, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne gönderilir.

AÇIKLAMA

Ölüm, sakatlık, hasta, yaşlı, sakatların ve yaşlıların belgeleri doldurulmaktadır.

Soyadı adı:

Bu belgenin doldurulması, varsa değişiklikleri beyanları ve adları da yazılır.

Cinsiyet:

Bu belgenin erkek için üzerinde erkek yazan kuruma, kadın için kadın yazan kuruma için ☒ işareti konularak sunulmaya başlanmıştır.

Doğum tarihi:

Doğum tarihleri yazılacak, tarihler veya yazılır. Nüfus

Özelliklerinde ay ve günün belgeleri ay ve günleri de be-lirtilir.

Muhtaç mı? MAAŞ mı?

Muhtaç veya maaş olanlar için durum uygun kuruma için ☒ işareti konularak gösterilir. Öğrenim, muhtaç bir kuruma bu formu doldurmadan önce, EVET yazılacak için ☒ işareti konulması gerekir.

Emekli, dul ve yetim aylığı alıyorsa kurumu

Bu kutuya aile fertlerinden emekli, dul veya yetim aylığı alıyorsa, aldığı kuruma adı ve işleri gösterdiği belge numarası yazılır.

Sağlık yardımı yapıyororsa kurumu

Aile fertlerinden maddiyet ve tedavileri herhangi bir ku-rumdan sağlanıyorsa, kuruma adı yazılır.

Medeni durumu

Medeni durumlar belirtilirken bekar, evli, dul veya boş-geçmiş şeklinde yazılır.

Öğrenim durumu

Evlü olmayan çocuklardan, öğrenim durumları devam etkil-eri okullar, derecesi yazılır. Öğrenim İlk, Orta, Lise veya Yüksek gibi.

Ek-5 Ahmet Hilmi Kalaç'ın Kimlik Araştırma Belgesi²⁷⁹

KAYSERİ-MERKEZ-HALAÇOĞLU-MAHALLESİ						
H:27 C:052/01 S:65						
ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DİĞERİ VE D.TARİHİ	DÜŞÜNCELER	
Abdülhalim Kalaç	"	Hacı Mehmet	Ayşe	Kayseri 1304	Evli 01U:19.6.1966	
Evli Feride	"	Abdulhaluk	Hemide	" 1314	Evli 01U:12.5.1335	
Evli Fatma Meliha	"	Abdulhaluk	Emetullah	" 1321	Bakire 01U:17.9.1334	
Kızı Türkan Nebile	"	Ahmet Hilmi	Feride	" 1333	Evli -Evlenerek Fatih Kocaşeyrettin mah.53 Haneye gitti	
Hüseyin Esi	"	Mustafa	Avize	Bozabat 1923	Bul-01U:30.3.1976	
Ayşe Paika	"	Ahmet Hilmi	Paika	Kayseri 1930	Beyoğlu Kesirpaşa-Tarıkhan Dörtkaya derebeyi 10 Haneye ev.Gitti	
Kızı Işık	"	"	"	" 1931	İst.Siğili-Halassargeni Mah.4 Haneye kocaya	
" Erciyes	"	"	"	" 1934	Ankara Çankaya Cumhuriyet Mah.1067 Haneye kocaya	
" Sümer	"	"	"	" 1936	Bekar 01U:10.6.1942	
Öğlü Demir	"	"	"	" 1937	Sağ-Evli	
" Çelik	"	"	"	"		

1. Kimsa Kayıtlarına Uygundur.

Ahmet Mandacı
Tescil Memuru

Bekir Mustafa Eski
Merkez İlçe Kaya Mahallatı

²⁷⁹ Kilci, " Ahmet Hilmi...", s.241.

Ek-6 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler ²⁸⁰

Bayramca
Demir Kalaç İ.O.
(Yüksek) Talas

Tasarruflar Muhafızlığına

Kayseri

Mahallesi	Cins	Ada	Parşel	Katman	Yükümlü
Talas-Tablakaya	Bahçeli	85	10	412	8169.20
"	Bahçe	85	22	515	713.30

Ahmet Hilmi Kalaç Ankara'nın Yenisehir mahallesi Kalaç apartmanı, 85/3 numarada ikamet eden bakan Kayseride Misafiretten turistik otelde Kayseri Özel İdare Müdürlüğüne misafiretten Kayseri valisi Sedat Tolga

Yukarıda cins ve vasi'leri yazılı Talas Tablakaya mahallesi 85 ada 10 parşel numaralı Bahçeli evinle aynı ada 22 parşel numaralı bahçeli birleştirilerek iki kısma mahallinde her merkuruna g'istorece'im şeklinde ifraz edilmiş bir kısmını namında bırakarak diğer bir kısmını Demir Kalaç İlk Okulu olarak kayıt ve şartıyla Özel İdare Müdürlüğüne bina bedeli mibe aktım Özel İdare Müdürlüğüne yukarıda bahsedilen şekilde teslimini talen ederim.

Özel İdare Müdürlüğüne misafiretten Vali Sedat Tolga bu aktı aynı şartlarla kabul ettiğinden gerekli muavelenin ifasını gösteren talen ederim. 14/6/96

Özel idare namına
Kabul eden Kayseri Valisi
Sedat Tolga

Bağışlayan
Ahmet Hilmi Kalaç

Kayseri Kayıtların bağlanması ricaısıyla Özel İdare Müdürlüğüne sunulur. 14/6/96

Tasarruflar Muhafızı
Faruk Ural

görevi Faruk 14.6.96
Tolga S. Kalaç

Ek-7 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler²⁸¹

²⁸¹ Kilci, “Ahmet Hilmi...”, s.249.

Ek-8 Ahmet Hilmi Kalaç Tarafından Bağışlanan Demir Kalaç İlkokulu Hakkındaki Belgeler²⁸²

BU BİNA VE BAHÇE 1962 TARİHİNDE AHMET HİLMİ KALAÇ
TARAFINDAN BAĞIŞLANMIŞTIR. 1888`DE DOĞMUŞ 1966`DA ÖLMÜŞ-
TÜR. MÜLKİYE(SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ) VE YÜKSEK MUALLİM
MEKTEBİNİ BİTİRMİŞTİR.
ÖĞRETMENLİK, MİLLETVEKİLLİĞİ, MAİYET MEMURLUĞU, KAYMAKAMLIK,
GAZETECİLİK GİBİ HİZMETLERDE BULUNMUŞTUR.
KENDİSİNE EĞİTİME YAPTIĞI BU DEĞERLİ HİZMETTEN
DOLAYI TEŞEKKÜR BORÇLUYUZ.

²⁸² Kilci, “ Ahmet Hilmi...”, s.250.

تورک بئووک ملت مجلسه اوچنچی دورده اعضا انتخاب اولان ذوات کرامه مخصوص مختصر ترجمه حال و رقبه سی	انتخاب دائره سی	قبیله	آثرلی
اسمی	اباچی	برقه الیه	علی رتیملی
خاله اسمی	برقه	برقه	سلط و مشغولی
باشک و آتاشک اسمی	اباچی	برقه	اولی اولوب اولادی و آچ چوچو یولدی
دوغدی بی	استانبول	استانبول	آقابین اول سوک مأموری
اوپور دی بی	استانبول	استانبول	مأمور دکنه آقاخاند اول سوک وضعی
دوغدی بک تاریخی	۱۸۹۰	۱۸۹۰	آقاب مضطه سنک تاریخی
تحصیل	طبی	طبی	قاچ رای الیموت آقاب اولادی
بیله یی دیار	داعیه	داعیه	مضطه سنک جلس هیئت عمومی سنجه تصدیق تاریخی [۱]
نهاد خاص اولدی	داعیه	داعیه	عبد التماق تاریخی

Ek-10²⁸⁴[illegible]

Ek-11²⁸⁵

تورکيه بويوك ملت مجلسه اونچي دورده اعضا انتخاب اولان ذوات کرامه مخصوص مختصر ترجمه حال و رفقہ

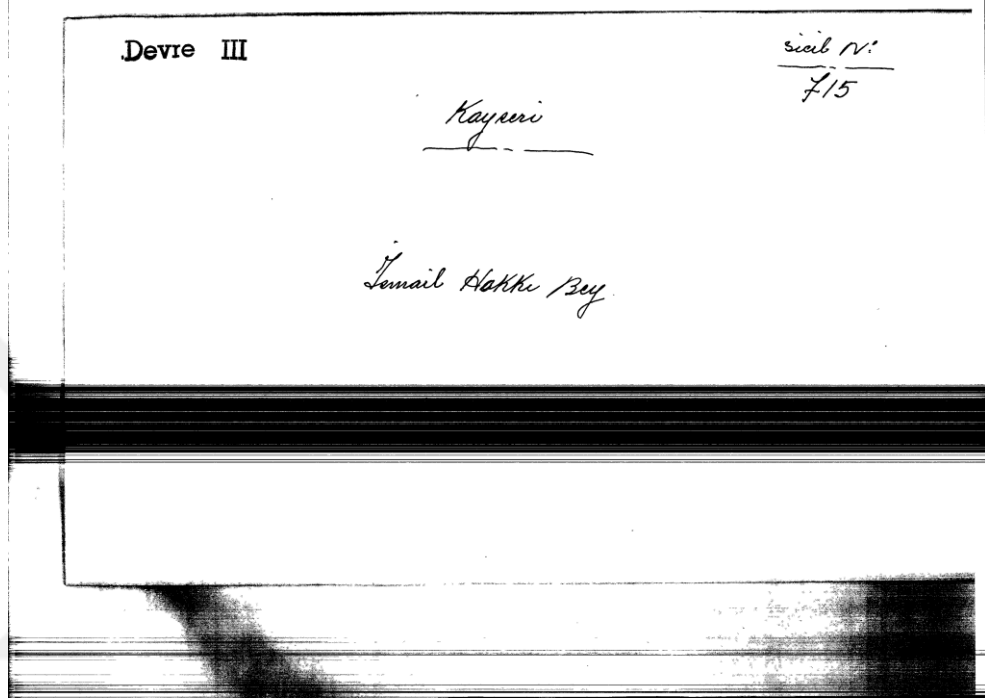
اتخاب دائرہ	فہرست	اثری
اسی	خاند	علمی رتبہ لری
عالمہ اسی	سیدہ زہرا	ملک و متغولتی
باباسک و آکاسک اسی	نہدائتہ زوجہ شہید خانم	اولی اولوب اولادینی وفا چوچوی بولندی
دوغدی بر	فہرست	تغابین اول سوک مأموری
اولوردی بر	ایرم انقردہ	مأمور کاشہ اتحاد اول سوک وضعی
دوغدی تارشی	۴۰۰	اتخاب مضطلہ سنک تاریخی
تحصیل	پرسنلہ لیسہ واسنیرولیکہ کونستانتینوپول مؤدیر	اتخاب اولادینی مضطلہ سنک مجلس هیئت عمومی سنجہ تصدیق تاریخی (*)
بیلیکی دیلار	تورک کونفرانس جہ پراغ عربی تارشی	
نودہ اختصامی اولدینی	ارامہ ساریم روغدی	مجلسه انتخابی تاریخی

مختصر ترجمه حال

شہید کی قبر در جہنم پرسنلہ انقردہ اتحادیہ ۴۰۰ دە باشا زخانر مآذور اولور شہید کرم دە دار الفتور حصہ طہنکوتہ سنہ بالمحبہ دفنود ۴۰۰ دە باویدولطیہ اولردہ حصہ باغہ میا پسنہ اسلام ایشیم زلفیادولم انقردہ سیر طہنکوتہ قیہ اولم ۴۰۰ دە نکدر حصہ عجمہ اسلام ایشیم شہید کرم زلفیادولم باویدول حصہ مکر طہنکوتہ خشتہ سر طہنکوتہ نبیادولم استعدہ حرمہ اسلام ایشیم سائر شہید کرم نکدر زلفیادولم حصہ صفہ سربلج ایلم بیوت اولم ایضی دلرلدہ نکدر بیوت اولور نہ نوک جمہوریہ بول سنہ جمہاد حصہ اولردہ بر بولم قبر سیردی اولور خاندنک	۱/ ۱۸۸۸
--	----------------

[*] بو خاتہ مجلس هیئت تحریر سنجہ املا اولتہ بقدر.

Ek-14²⁸⁸[illegible]

Ek-15²⁸⁹

²⁸⁹ TBMM Arşivi İsmail Hakkı Altan Şahsi Dosyası, 715 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı

Ek-17²⁹¹

630/86 716 36

T. B. M. M. Âzâî kiramına mahsus muhtasar tercümei hal varakası

İntihap dairesi	Kayser	Eserleri	
İsmi	Reşit	İlmî rütbeleri	
Aile ismi		Meslek ve mesguliyeti	Adliye
Babasının ve Anasının ismi	Kadri Haciye	Evlî olup olmadığı ve kaç çocuğa bulunduğu	Evlîyim 4 çocuğum vardır
Doğduğu yer	İstanbul	İntihaptan evvel son memuriyeti	Şuray Devlet Tevris dairesi reisliği
Otardığı yer	Amkara, Yemişli, İnkilâf caddesi 21. kave	Memur değilse intihaptan evvel son vaziyeti	
Doğduğunun tarihi	1300	İntihap mazbatasının tarihi	24-4-931
Tahsili	İsaerit mektebi alisinden, Darülfünun Hukuk fakültesinden	Kaç rey ile me'ûs intihap olduğuna	513
Bilgi diller	Türkçe	Mazbatasının Meclis Heyeti umumiyetince tasdik tarihi []	
Nede ihtisası olduğuna	Hukuk	Meclise iltihak tarihi	Üçüncü Kuvvada 29-12-928 Dördüncü devrede de Terfide

²⁹¹ TBMM Arşivi Mustafa Reşit Özsoy Şahsi Dosyası, 716 No'lu Tercümei Hal Belgesi Kâğıdı

Ek-19²⁹³

T. B. M. M. Âzayı kiramına mahsus muhtasar tercümei hal varakası

İntihap dairisi	Kayseri	Eserleri	yoktur
İsmi	Ahmet Evfık	İlmî rütbeleri	yoktur
Aile ismi	Latif oğlu	Meslek ve meşgaliyeti	Arıkat
Babasının ve Annesinin ismi	Mehmet Abdullâh Gülşim	Evlü olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evlüyem. bu evde ve iki kız çocuğum vardır.
Doğduğu yer	Kayseri	İntihaptan evvel son mesuriyeti	Kırşehir Cenazet Müessesesi'ne müstafâ
Oturduğu yer	Kayseri - Evlusu	Memur olduğu intihaptan evvel son vaziyeti	Arıkat
Doğduğundan tarihi	1307. senesi malîye	İntihap muvazaaatı tarihi	27-4-931
Tahsil	İlahî ve İstılahî Hukuk Mektebinden mezun.	Kaç rey ile me'us intihap olundugu	149
Bildiği diller	Çukce	Mazbatasının Meclis Heyeti umumiyyince tasdik tarihi [*]	
Nede ihtisas olduğu	İntihap ile müstafâ müstafâ ve Arıkat olmak üzere hane memuru	Meclise iltihak tarihi	4-5-931

Muhtasar tercümei hal

İstılahî Tıp Fakültesinden mezun 324.
Hukuk Fakültesinden mezun 325-328.
İstılahî 1. sınıfı 329. sınıfa müvafık olarak 330. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 2. sınıfı 331. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 3. sınıfı 332. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 4. sınıfı 333. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 5. sınıfı 334. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 6. sınıfı 335. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 7. sınıfı 336. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 8. sınıfı 337. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 9. sınıfı 338. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 10. sınıfı 339. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 11. sınıfı 340. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 12. sınıfı 341. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 13. sınıfı 342. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 14. sınıfı 343. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 15. sınıfı 344. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 16. sınıfı 345. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 17. sınıfı 346. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 18. sınıfı 347. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 19. sınıfı 348. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 20. sınıfı 349. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 21. sınıfı 350. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 22. sınıfı 351. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 23. sınıfı 352. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 24. sınıfı 353. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 25. sınıfı 354. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 26. sınıfı 355. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 27. sınıfı 356. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 28. sınıfı 357. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 29. sınıfı 358. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 30. sınıfı 359. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 31. sınıfı 360. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 32. sınıfı 361. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 33. sınıfı 362. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 34. sınıfı 363. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 35. sınıfı 364. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 36. sınıfı 365. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 37. sınıfı 366. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 38. sınıfı 367. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 39. sınıfı 368. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 40. sınıfı 369. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 41. sınıfı 370. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 42. sınıfı 371. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 43. sınıfı 372. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 44. sınıfı 373. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 45. sınıfı 374. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 46. sınıfı 375. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 47. sınıfı 376. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 48. sınıfı 377. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 49. sınıfı 378. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 50. sınıfı 379. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 51. sınıfı 380. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 52. sınıfı 381. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 53. sınıfı 382. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 54. sınıfı 383. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 55. sınıfı 384. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 56. sınıfı 385. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 57. sınıfı 386. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 58. sınıfı 387. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 59. sınıfı 388. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 60. sınıfı 389. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 61. sınıfı 390. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 62. sınıfı 391. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 63. sınıfı 392. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 64. sınıfı 393. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 65. sınıfı 394. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 66. sınıfı 395. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 67. sınıfı 396. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 68. sınıfı 397. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 69. sınıfı 398. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 70. sınıfı 399. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 71. sınıfı 400. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 72. sınıfı 401. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 73. sınıfı 402. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 74. sınıfı 403. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 75. sınıfı 404. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 76. sınıfı 405. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 77. sınıfı 406. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 78. sınıfı 407. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 79. sınıfı 408. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 80. sınıfı 409. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 81. sınıfı 410. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 82. sınıfı 411. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 83. sınıfı 412. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 84. sınıfı 413. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 85. sınıfı 414. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 86. sınıfı 415. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 87. sınıfı 416. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 88. sınıfı 417. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 89. sınıfı 418. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 90. sınıfı 419. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 91. sınıfı 420. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 92. sınıfı 421. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 93. sınıfı 422. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 94. sınıfı 423. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 95. sınıfı 424. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 96. sınıfı 425. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 97. sınıfı 426. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 98. sınıfı 427. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 99. sınıfı 428. sınıfa geçmiştir.
İstılahî 100. sınıfı 429. sınıfa geçmiştir.

[*] Bu hane Meclis heyeti tahriyyince imla olunacaktır.

Ankara: 19. Şubat 1931. Adres: Haride: 19. Şubat 1931. Kayseri: 19. Şubat 1931. Ahmet Evfık. A. Evfık.

Ek-21²⁹⁵

T. B. M. M. Azayı kırımına mahsus muhtasar tercümei hal varakası

İntihap dairesi	Kayseri	Eserleri	
İsmi	Erdoğan Osman	İlmî rütbeleri	
Aile ismi	Erşad Mustafa ağaullarından	Meslek ve meşgulyeti	Ecavet
Babasının ve Annesinin ismi	Ali Sabri, Nefise	Evlü olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğuna	Evliyim üç çocuğum vardır.
Doğduğu yer	Devreli Kaymak	İntihaptan evvel sen meşgulyeti	
Oturduğu yer	" "	Memur değilse intihaptan evvel sen vaziyeti	Ecavet.
Doğduğunun tarihi	308	İntihap nazıstanın tarihi	26-4-931
Tahsisi	Muallimiyade girmek istedi	Kaç defa ile mebus intihap olunduğu	196.
Bildiği diller		Mazbatasının Meclis Heyeti umumîyesince tasdik tarihi	
Nede ihtisas olduğu		Meclis ilhak tarihi	4-5-931

Muhtasar tercümei hal

Tokantul Vela Tolaclımdan 327 seninde şahadetname aldim. Muallim Muallimiyade girdim. son sınıfta tahsilde iken umumî Harpîde Taltiyat zabıta olarak 330 seninde mezaya alındımdan ve müntazekoyi müntazık Kurayî Muallimiyade çalıştımdan ve harkattan sonrada Hasan Kaymaklığına tayin edildimden son sınıf intihapında bulunmadım. Umumî Harpten sonra Muallim mücadele işlemleri öğrendim. 335 senisi Şubatında tahsil ettiğim Muallim Kurvetlerle Kiliyaya hareket ettim. Hasanın sukutu taşıdı olan 336 senisi Nihayetine kadar fimal cabbas Kumandanlığıla orada çalıştım. İki sen sonra Hasan Kaymaklığına tayin edildim. iki sene kadar Kaymaklık yaptım. 340 senesinde Devreli Belavayesi Riyasetine intihap edilerek iki senekt bu vazifede kaldım. bilahare istif ederek ticaretle iştigal ettim. Taltikal Mevazıpasını kazandım.

Dördüncü defa Meclis Meclisi tekrar intihap edildi.

2-6-931

Kayseri Mebusu

Osman

[*] Bu hane Meclis heyeti tahririyesine imza olmuştur.

Anbarada:

Adres

Harifte:

[illegible]

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Hüseyin Arslan

Uyruğu: Türkiye (T.C.)

Doğum Tarihi ve Yeri: 20.03.1983, Ankara

Medeni Durumu: Evli-2 Çocuk

Gsm: 0 543 805 10 06 - 0 506 581 39 13

e-mail:hsynarsln_38@hotmail.com

Yazışma Adresi: Bahçelievler Mah. Tepebağlar Cad. Zamanlı Sok. Gönen Sitesi C Blok 5/12 Talas/Kayseri

EGİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Tezsiz Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi	2010
	Tarih Öğretmenliği	
Lisans	Erciyes Üniversitesi	2007
	Edebiyat Fakültesi	
Lise	Kırşehir Lisesi	2000

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2012-Halen	Özel Kayseri İsabet Ortaokulu	Müdür Yardımcısı
2006 / 2008-2012	Kayseri Büyükşehir Belediyesi	İdari Sorumlu
2007-2008	Kavram Dergisi Dershaneleri	Tarih Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce